

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Metropolizační procesy v regionech České republiky
Diplomová práce

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Veronika Hutlová**
Osobní číslo: **E19592**
Studijní program: **N0488A050001 Hospodářská politika a veřejná správa**
Studijní obor: **Regionální rozvoj**
Téma práce: **Metropolizační procesy v regionech České republiky**
Zadávací katedra: **Ústav správních a sociálních věd**

Zásady pro vypracování

Proces metropolizace je jednou ze základních současných změn v sídelní struktuře západní Evropy a USA. Cílem této práce je na příkladu vybraného regionu České republiky identifikovat znaky metropolizace a identifikovat její národní specifika.

Osnova:

- Rešerše odborné literatury, stanovení cílů práce
- Region, regionální struktura
- Metropolizace a její projevy
- Analýza procesu metropolizace ve vybraném regionu České republiky.
- Vyhodnocení procesu metropolizace ve vybraném regionu České republiky
- Formulace závěrů a doporučení

Rozsah pracovní zprávy: **cca 50 stran**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

HAMPL, Martin. *Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext*. Praha: DemoArt pro Univerzitu Karlovu, Přírodovědeckou fakultu, 2005. ISBN 80-86746-02-x
HORSKÁ, Pavla, Eduard MAUR a Jiří MUSIL. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Praha: Paseka, 2002. ISBN 80-7185-409-3.
CHIRALLA, Donald. *The History of Urban Planning and Cities*, 2005. 978-1-4116-3275-2
OUŘEDNÍČEK, Martin, Jana TEMELOVÁ a Lucie POSPÍŠILOVÁ, ed. *Atlas sociálně prostorové diferenciace České republiky: Atlas of socio-spatial differentiation of the Czech Republic*. V Praze: Karolinum, 2011. ISBN 9788024618890.
ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. *Suburbanizace – hrozba fungování (malých) měst*. Hradec Králové: Civitas per populi, 2007. ISBN 978-80-903813-3-9.
TOUŠEK, Václav, Josef KLUNC a Jiří VYSTOUPIL. *Ekonomická a sociální geografie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-114-4.
WOKOUN, René. *Regionální rozvoj a jeho management v České republice*. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1301-0.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Martin Maštálka, Ph.D.**
Ústav správních a sociálních věd

Datum zadání diplomové práce: **1. září 2020**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2021**

L.S.

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D.
děkan

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2020

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji:

Práci s názvem *Metropolizační procesy v regionech České republiky* jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 27. 4. 2021

Bc. Veronika Hutlová v. r.

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu diplomové práce Ing. Martinu Maštálkovi, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady a pomoc při zpracování této práce. Poděkování patří také mé rodině a přátelům, kteří mě podporovali po celou dobu mého studia.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá metropolizačními procesy na území České republiky, a to především v Pardubickém a Královéhradeckém kraji. Úvodní část se věnuje definování základních pojmů jako jsou region, regionální taxonomie. Následuje popis urbanizace a procesu metropolizace. Analytická část práce se zabývá vyhodnocením indikátorů, které jsou vhodné pro určení metropolizačních procesů na vybraném území. Práce následně pomocí těchto indikátorů analyzuje a vyhodnocuje metropolizační tendence v rámci všech obcí obou vybraných krajů v časovém období 2001-2019. Metropolizační tendence jsou výsledně znázorněny pomocí kartogramů.

KLÍČOVÁ SLOVA

region, regionalizace, urbanizace, metropolizace, aglomerace

TITLE

Metropolization processes in the regions of the Czech Republic

ANNOTATION

This diploma thesis deals with metropolization processes in the Czech Republic, specifically in Pardubice and Hradec Králové regions. The introductory part of the thesis defines the key concepts like region, regional taxonomy. This is followed by the description of urbanization and metropolization process. The analytical part focuses on the evaluation of indicators which are suited for determining metropolitan processes in selected areas. It uses these indicators to further evaluate and analyse metropolitan tendencies within all municipalities of both selected regions from 2001 to 2019. These tendencies are then depicted with cartograms.

KEYWORDS

region, regionalization, urbanization, metropolization, agglomeration

OBSAH

ÚVOD.....	11
1 REGION.....	13
1.1 HISTORIE.....	13
1.2 SOUČASNOST	13
1.2.1 Znaký regionu.....	14
1.3 KLASIFIKACE REGIONŮ	15
1.3.1 Základní členění.....	15
1.3.2 Odvětvové hledisko.....	15
1.3.3 Metodologické hledisko	16
1.3.4 Taxonomické hledisko	17
1.3.5 Členění dle formy	18
2 REGIONÁLNÍ TAXONOMIE	21
2.1 FORMY REGIONÁLNÍCH TAXONOMIÍ	22
2.2 KONKRÉTNÍ PŘÍKLAD REGIONALIZAČNÍHO POSTUPU	23
2.3 ZÁSADY REGIONÁLNÍ TAXONOMIE.....	24
2.4 METODY REGIONÁLNÍ TAXONOMIE	24
3 URBANIZACE	26
3.1 ČLENĚNÍ URBANIZACE	27
3.2 FÁZE URBANIZACE.....	29
3.2.1 Klasická urbanizace	29
3.2.2 Suburbanizace.....	29
3.2.3 Desurbanizace.....	30
3.2.4 Reurbanizace	31
3.3 METROPOLIZACE	32
3.3.1 Aglomerace a metropolitní oblasti.....	33
3.3.2 Hradecko-pardubická aglomerace.....	35
4 ANALÝZA PROCESU METROPOLIZACE VE VYBRANÝCH REGIONECH.....	38
4.1 METODIKA VÝZKUMU.....	38
4.2 PARDUBICKÝ KRAJ	43
4.2.1 Počet obyvatel.....	44
4.2.2 Počet registrovaných ekonomických subjektů.....	47
4.3 KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ.....	51
4.3.1 Počet obyvatel.....	51
4.3.2 Počet registrovaných ekonomických subjektů.....	55
5 VYHODNOCENÍ PROCESU METROPOLIZACE VE VYBRANÝCH REGIONECH....	59
5.1 PARDUBICKÝ KRAJ	59
5.2 KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ.....	61
5.3 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ ZE ZKOUMANÝCH REGIONŮ	64
ZÁVĚR.....	69
POUŽITÁ LITERATURA	71
SEZNAM PŘÍLOH.....	79

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Individuální regiony	17
Obrázek 2 – Typologické regiony.....	18
Obrázek 3 – Homogenní regiony	19
Obrázek 4 – Nodální regiony	20
Obrázek 5 – Hierarchické a nehierarchické členění.....	22
Obrázek 6 – Příklad regionalizačního postupu	23
Obrázek 7 – Přímá urbanizace	28
Obrázek 8 – Nepřímá urbanizace.....	28
Obrázek 9 – Fáze urbanizačního procesu	31
Obrázek 10 – Aglomerace a metropolitní oblasti na území ČR	33
Obrázek 11 – Hradecko-pardubická aglomerace v letech 2014 a 2019	36
Obrázek 12 – Vývoj počtu obyvatel v Pardubickém kraji mezi lety 2001 a 2019	44
Obrázek 13 – Vývoj počtu obyvatel v obci Němčice (okres Pardubice) mezi lety 2001 a 2019	45
Obrázek 14 – Vývoj počtu obyvatel v obci Študlov mezi lety 2001 a 2019	46
Obrázek 15 – Podíl registrovaných ekonomických subjektů v Pardubickém kraji mezi lety 2001 a 2019	47
Obrázek 16 – Vývoj počtu registrovaných ekonomických subjektů v obci Němčice (okres Pardubice) mezi lety 2001 a 2019	48
Obrázek 17 – Vývoj počtu registrovaných ekonomických subjektů v obci Rabštejnská Lhota mezi lety 2001 a 2019.....	49
Obrázek 18 – Porovnání registrované a zjištěné aktivity ekonomických subjektů v obci Rabštejnská Lhota mezi lety 2007 a 2019	50
Obrázek 19 – Vývoj počtu obyvatel v Královéhradeckém kraji mezi lety 2001 a 2019	51
Obrázek 20 – Vývoj počtu obyvatel v obci Janské Lázně mezi lety 2001 a 2019.....	52
Obrázek 21 – Vývoj počtu obyvatel v obci Vysoká nad Labem mezi lety 2001 a 2019	54
Obrázek 22 – Podíl registrovaných ekonomických subjektů v Královéhradeckém kraji mezi lety 2001 a 2019	55
Obrázek 23 – Vývoj počtu registrovaných ekonomických subjektů v obci Židovice mezi lety 2001 a 2019	56
Obrázek 24 – Porovnání registrovaných ekonomických subjektů a subjektů se zjištěnou ekonomickou aktivitou v obci Židovice mezi lety 2007 a 2019	57
Obrázek 25 – Rozdělení obcí Pardubického kraje mezi lety 2001 a 2019.....	59
Obrázek 26 – Rozdělení obcí Královéhradeckého kraje mezi lety 2001 a 2019	61
Obrázek 27 – Rozdělení obcí Pardubického a Královéhradeckého kraje mezi lety 2001 a 2019	64
Obrázek 28 – Vymezení Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2019	65

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Intervaly pro počty obyvatel.....	40
Tabulka 2 – Intervaly pro registrované ekonomické subjekty.....	41
Tabulka 3 – Určení stupně metropolizace	42

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
ITI	Integrated Territorial Investment
LAU	Local Administrative Units
NUTS	Nomenclature of Units for Territorial Statistics
ORP	Obec s rozšířenou působností
Sb.	Sbírka zákonů

ÚVOD

Proces metropolizace je jednou ze základních současných změn v sídelní struktuře západní Evropy a USA. Jedná se o globální proces, jehož důsledkem je zvyšující se intenzita migrace osob, mobilita kapitálu a zboží, anebo také růst technických inovací. Dochází ke zvyšující se propojenosti mezi jednotlivými městy, podstatné je také určení jádra a zázemí těchto oblastí. V rámci metropolizace se mění sídelní struktura a vznikají nová regionální či mikroregionální centra. Pomocí stanovených indikátorů se vymezují aglomerace a metropolitní oblasti na jejichž území dochází ke značnému pohybu osob. (Musil, 1967; Camagni, Capello, 2016)

Na území České republiky je definováno třináct vysoce urbanizovaných oblastí – tedy metropolitních oblastí a aglomerací. Jejich nejaktuálnější vymezení proběhlo na základě požadavků Ministerstva pro místní rozvoj ČR v roce 2019. Vymezení metropolitních oblastí je rovněž předmětem Politiky územního rozvoje. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2020; Ouředníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020)

Diplomová práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol, přičemž první tři kapitoly tvoří teoretickou část. První kapitola se věnuje deskripci základního pojmu, tedy regionu. Nejdříve je krátce nastíněna historie vzniku regionu. Následují znaky a definice regionu, kde se lze dozvědět, že pro region neexistuje žádná jednoznačná definice. Zjednodušeně se tedy jedná o hranicemi vymezené území, které má své charakteristické znaky. Důležitá je také klasifikace regionů, která poukazuje na jednotlivé členění. Základní členění regionů na území České republiky se provádí dle klasifikace CZ-NUTS.

Druhá kapitola se věnuje procesu vyčleňování regionů. Zde je rozebrána regionální taxonomie, která začleňuje jak regionalizaci (proces tvorby regionů), tak regionální typologii. Dále je rozebrán konkrétní příklad regionalizačního postupu a jednotlivé metody.

V rámci teoretické části je nejvíce podstatná třetí kapitola. Zde již dochází k vymezení pojmu urbanizace a jejích jednotlivých fází. Následuje popis procesu metropolizace, která se v literatuře považuje za vyšší fázi procesu urbanizace. Teoretická část práce končí vymezením Hradecko-pardubické aglomerace, rozprostírající se na území dvou krajů, které bude rozebíráno v analytické části.

Analytická část je členěna do čtvrté a páté kapitoly. Zde dochází k analýze procesu metropolizace ve vybraném regionu a jejímu následnému vyhodnocení. Tato práce je zaměřená na identifikaci metropolizačních procesů na území Pardubického a Královéhradeckého kraje v období 2001-2019. V průběhu práce budou stanoveny indikátory

sloužící k vymezení metropolizačních tendencí na území všech obcí obou krajů. Data jsou sbírána a analyzována z webových stránek Veřejné databáze Českého statistického úřadu. Následně jsou upravena v tabulce Excel a vložena do aplikace ArcMap. V ArcMapu jsou vytvořeny jednotlivé kartogramy, které jsou následně popisovány a analyzovány. Pro lepší zřetelnost je popis kartogramů prováděn v rámci jednotlivých okresů.

Cílem diplomové práce je na příkladu vybraného regionu České republiky identifikovat znaky metropolizace a její národní specifika.

V návaznosti na stanovený cíl práce budou v analytické části formulovány výzkumné otázky. Na základě komparace zvolených indikátorů bude možné zhodnotit metropolizační tendence a na výzkumné otázky zodpovědět.

1 REGION

Pro samotnou diplomovou práci je třeba na začátek definovat pojem region, dále také jeho znaky či členění. Region pochází z latinského slova „regio“, jehož bylo užíváno jako označení spravovaného kraje či hranice.

S pojmem region pracuje i zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Region je zde definován takto „*Pro účely tohoto zákona se regionem rozumí územní celek, vymezený obvody krajů a obcí, jehož rozvoj může být podporován podle tohoto zákona.*“ (Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje)

1.1 Historie

Region patří mezi základní koncepty v geografii. Vychází z planety Země jakožto nejobecnějšího objektu v rámci geografie. S tímto pojmenováním se dalo setkat již v antických dobách, jeho pojem a obsah se však časem postupně měnily. Do 19. století byl chápán jako politické či historické území. V Evropě se během 19. století začal prosazovat hlavně deterministický přístup, který tvrdí, že veškeré charakteristiky regionu jsou dány přírodními podmínkami. Přístup byl prosazován Alexanderem von Humboldtem a Krystenem Ritterem. Na přelomu 19. a 20. století přinesl Paul Vidal de la Blache rozdílný názor ve formě tzv. posibilistického pojetí regionu. Zde je region popisován jako oblast, kde se větší počet lidí přizpůsobil společné existenci. Prostorovou organizací se jako první začal zabývat Richard Hartshorne. Zavedl do geografie pojem prostorová (územní) diferenciacce, která zkoumá propojení jevů s dalšími blízkými jevy v rámci regionu. Jeho přístup lze nazvat jako indeterministické pojetí regionu, které spojuje společnost a přírodu, společnost je tedy nezávislá na přírodě. (Toušek et al., 2008)

1.2 Současnost

V současné době pojmenování region nepatří pouze geografii, setkat se s ním lze i v jiných vědních oborech. Může jít například o regionální vědu, prostorovou ekonomii či prostorovou sociologii. Zastává se názor, že planeta Země, ze které regiony vycházejí, je objektem heterogenním, který se liší přírodním vymezením nebo třeba i společenskými charakteristikami. Existenci regionů nelze zpochybnit, jelikož lze snadno určit jejich dělicí linie. (Toušek et al., 2008)

1.2.1 Znaky regionu

Definicí regionů se zabývá mnoho různých autorů. Z jejich tvrzení vyplývá, že regiony jsou části geografické sféry, které se navzájem liší, anebo jsou rozlišeny zvolenými kritérii. Jedná se o část geografické sféry, která je menší než celá zájmová oblast výzkumu (např. svět, stát, pohorí, ...), ale zároveň je větší než nějaké konkrétní místo. Co se týče organizace geografických informací, tak je region brán jako nejlogičtější způsob. (Toušek et al., 2008)

Pojem region tedy nemá žádnou jednoznačnou definici, ale jejich charakteristiky se také ničím významným neodlišují. Český statistický úřad specifikuje region takto: „Region se *definuje jako území s více či méně přesně vyznačenými hranicemi, které často slouží jako správní jednotka nižší, než je úroveň národního státu. Regiony mají svou identitu, tvořenou specifickými rysy, jako je jejich krajina (hory, pobřeží, lesy), podnebí (suché, s velkými vodními srážkami), jazyk (např. v Belgii, Finsku, Španělsku), etnický původ (např. Wales, severní Švédsko a Finsko, Baskicko) či společně sdílená historie.*“ (ČSÚ, 2012)

Rozlišují se také pojmy přirozený a umělý region. Přirozený region je dán vlastnostmi zemského povrchu, zatímco umělý region vzniká prostřednictvím činnosti člověka a může být ohraničen na základě politických hranic. (Holub, 2007)

Další obecná a univerzální definice tvrdí, že region je dnes chápán jako obecný název pro menší územně ohraničené jednotky, které se nachází v rámci většího prostorového nebo územního celku, tj. například světa či jednotlivých zemí. Jedná se tedy o jednotky menší než stát, ale zároveň větší než jednotlivá místa, jsou to tedy samotné obce. Poté záleží na vědním nebo praktickém oboru a jaké vlastnosti má daná jednotka, tudíž zda se jedná o přírodní krajinu či o lidskou pospolitost. (Čmejrek, 2008)

Typickým znakem každého regionu je vymezení jeho jádra neboli ohniskové části. Jedná se o část, která nejlépe charakterizuje daný region a jsou zde nejlépe vyjádřeny veškeré jeho vlastnosti. Jádro je výrazně odlišné od jader sousedních regionů, postupným přibližováním k hranicím však narůstají vlastnosti sousedních center. Příkladem může být region, ve kterém se pěstuje nějaká užitková rostlina. V jádru jsou nejlepší podmínky a nejvyšší úroda, poté se směrem k hranicím s jiným regionem podmínky i celková úrodnost snižují. Koncentruje se sem také veškerá aktiva, lidé a růst. (Lauko, Kasala, 2010)

Je nutné definovat také pojem periferie, které jsou opakem jádra. Jedná se o zaostávající či dokonce upadající část regionu. Důvodem může být nedostatek kapitálu či menší počet

pracovních příležitostí. Periferie mají podstatný vztah k jádru – ve smyslu ekonomickém, administrativním, tak třeba také ohledně dostupnosti služeb. Jedná se tedy o okraj velkoměsta, který charakterizuje zástavba a nízká hustota obyvatelstva. (Fialová, 2014; Linhart, 2018)

1.3 Klasifikace regionů

Regiony se dělí dle několika hledisek, která budou nastíněna v následujících podkapitolách.

1.3.1 Základní členění

Nejzákladnější členění je na mikroregion, mezoregion a makroregion. V případě mikroregionu se jedná o malý územní celek, obsahující například několik obcí, které mají společné ekonomické, sociální a kulturní zájmy. Na území ČR se jedná o úroveň okresů. Mezoregion zahrnuje už i širší vztahy, kterými může být dojíždka na vysoké školy nebo dojíždka za občanskou vybaveností. Zároveň je podstatný i pro vztahy, které jsou dodavatelsko-odběratelské. Na území ČR se jedná o vyšší územní samosprávné celky, tedy kraje. Makroregion je největší celek, který obsahuje velké množství vnitřních vztahů. Zároveň jsou typické společné vlastnosti, kterými může být shodný jazyk, či souvislosti historické, kulturní a sociální. Na příkladu ČR se jedná o celé území státu. (Jáč, 2010)

1.3.2 Odvětvové hledisko

Zde jsou regiony tříděny dle odvětví. Dle Hampla je možné dvojí pojetí geografie. Jedná se o monistické a dualistické pojetí.

Přičemž monistické pojetí považuje geografii za vědeckou disciplínu a v rámci odvětvového hlediska rozlišuje tři typy regionů. Jedná se o fyzickogeografický (neboli přírodní) region, sociálněgeografický (humánněgeografický) region anebo komplexní geografický region. Fyzickogeografický region se může dále dělit dle fyzickogeografických podmínek na základě svého složení či charakteru. Může se jednat o regiony založené na horninovém prostředí, klimatické regiony a podobně. Obdobné členění lze použít i u sociálněgeografického hlediska, zde může jít o regiony dojíždčkové, zemědělské či například rekreační. Co se týče komplexního geografického regionu, zde Hampl uvádí dvě možnosti vysvětlení. Může jít buď o výsledek vlivu jak přírodních, tak sociálních procesů, anebo se bude sociálněgeografický region považovat za komplexní geografický

region, a to z toho důvodu, že i tento jev obsahuje přírodní podmínky, které ho nějakým způsobem také ovlivňují. (Hampl, 1971; Toušek et al., 2008)

V rámci druhého pojetí geografie, tedy toho dualistického existují pouze dva typy regionů, a to přírodní a humánněgeografický. V tomto případě se odmítá existence komplexního geografického regionu.

1.3.3 Metodologické hledisko

V rámci metodologického hlediska je zkoumáno, k čemu regiony slouží a z jakého důvodu jsou vymezovány. Vyčleněny jsou tři základní přístupy. V prvním přístupu je region považován za nástroj geografického výzkumu a slouží ke zjišťování různých statistických údajů o něm. Tento region může být nazýván také jako statistický region, a to z toho důvodu, že je důležitým nástrojem ke splnění stanoveného cíle. Druhý přístup nazývá region jako objekt geografického výzkumu a v tomto případě je vymezený region cílem výzkumu. Poslední přístup specifikuje region jako nástroj managementu území a jedná se o specifický případ, kde je region chápán jako území, pro které se tvoří nějaký plán (může jít například o regulační či rozvojový plán). Typicky se jedná o regiony NUTS 2 v rámci České republiky. (Toušek et al., 2008)

NUTS neboli Nomenklatura územních statistických jednotek slouží pro srovnatelnost statistických dat v rámci Evropské unie a byla přijata v květnu roku 2003, přičemž v platnost vstoupila v červenci téhož roku. Klasifikace NUTS je určena pro shromažďování, zpracování a harmonizaci regionálních statistik EU, dále pro provádění sociálně-ekonomické analýzy regionů anebo pro vymezování regionální politiky EU. V rámci České republiky slouží klasifikace CZ-NUTS a je využívána pro statistické či analytické účely. Dále může být použita pro poskytování údajů Evropské unii, z jejichž strukturálních fondů lze čerpat prostředky. (Portál územního plánování, 2020; ČSÚ, 2016)

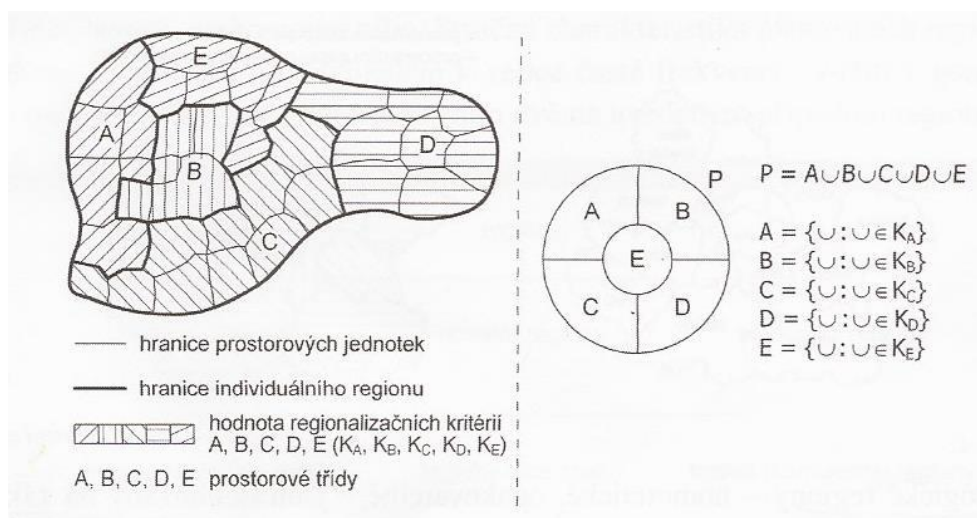
V rámci klasifikace členíme kategorie na NUTS 0 – NUTS 3, LAU 1 a LAU 2. Kategorie LAU, neboli místní samosprávné celky, byly převedeny v roce 2008 z dříve existujících NUTS 4 a NUTS 5. Jedná se o systém, který byl vytvořený pro zachycení územních struktur a k potřebě provádění statistiky regionů. Ve členění se tedy jedná o nejnižší samosprávné celky – okresy a obce. Výše zmiňovaný NUTS 3 představuje kraje. NUTS 2 představuje regiony soudržnosti a ČR se dělí do osmi takových regionů, jimiž jsou Praha, Střední Čechy, Jihozápad, Severozápad, Severovýchod, Jihovýchod, Střední Morava a Moravskoslezsko. NUTS 1 představuje území celé České republiky a NUTS 0 je Česká republika jako administrativní jednotka. (Portál územního plánování, 2020; ČSÚ, 2016)

1.3.4 Taxonomické hledisko

Dle taxonomického hlediska jsou regiony členěny na individuální a typologické.

Při vymezení individuálních regionů dochází ke zdůrazňování jejich jedinečných, neopakujících se vlastností. Individuální region je vyznačen svým vlastním jménem či jiným poznávacím znakem a na mapě je definován na základě svých zeměpisných souřadnic. Na území ČR se jedná například o Krkonoše, či Střední Čechy. (Lauko, Kasala, 2010)

Na obrázku 1 jsou znázorněny hranice individuálních regionů.

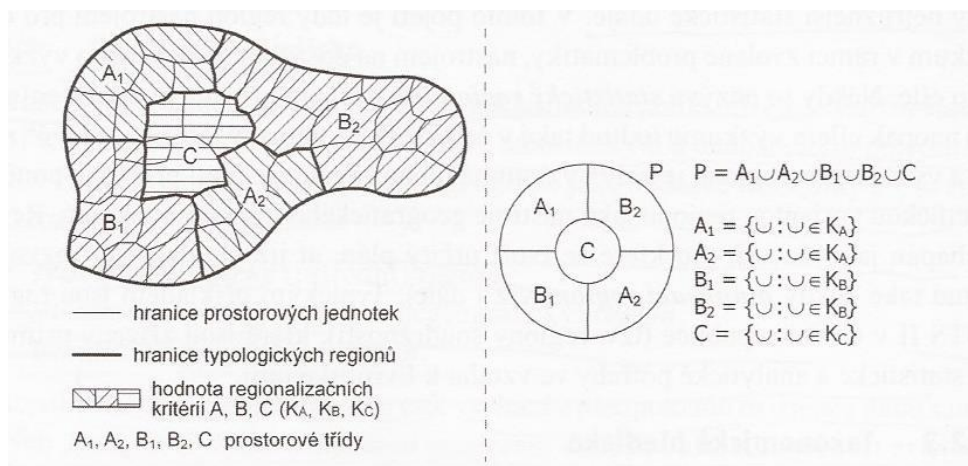

Obrázek 1 – Individuální regiony

Zdroj: Převzato (Toušek et al., 2008, str. 375)

Naopak typologické regiony jsou více obecné a mají společné znaky, které se opakují. Pojmenovávají tedy určitou skupinu regionů, kde již z názvu je patrné, o jakou oblast se jedná. Příkladem mohou být národní parky, regiony s vysokou hustotou dopravy, či s nízkým zastoupením vesnického obyvatelstva. (Lauko, Kasala, 2010)

Obrázek 2 znázorňuje typologické regiony.

Obrázek 2 – Typologické regiony

Zdroj: Převzato (Toušek et al., 2008, str. 376)

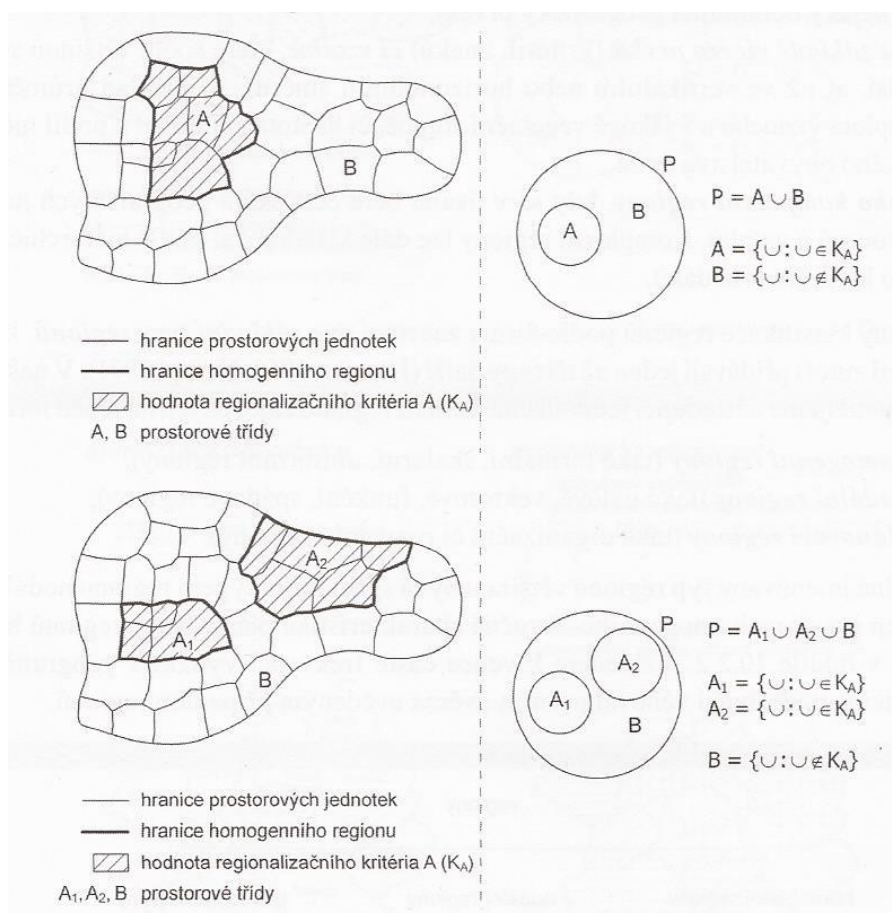
1.3.5 Členění dle formy

Jedná se o nejdůležitější členění regionů. Tyto regiony mohou být vyčleněny buď na základě jednoho prvku či vztahu, na základě více podobných a souvisejících prvků a vztahů, nebo jako komplexní regiony.

Členění dle formy zahrnuje dva základní typy regionů, ke kterým jsou různými autory přidávány i další tři typy. Níže budou rozebrány dva základní typy – jedná se o homogenní a nodální regiony. Rozlišení těchto dvou základních typů regionů bylo dle Hampla významné pro poznání geografické reality a také docházelo k vytvoření základu pro pochopení vztahu mezi fyzickogeografickou a sociogeografickou diferenciací. Důležité bylo i rozlišení stupně „determinace“ územního uspořádání společnosti přírodními faktory, nejen z vývojového hlediska, ale také z hlediska řádovostně měřítkového. (Hampl, 2017)

Pro homogenní regiony jsou typické stejnorodé vlastnosti, které platí rovnoměrně pro celou plochu. Přihlíží se také k typům vazeb mezi složkami krajinné sféry. Častěji se homogenní regiony objevují ve fyzické geografii (např. pro shodné pohoří, či klimatické podmínky). Homogenita však není absolutní, může docházet ke vzniku nepatrných odchylek. V případě regionů, které jsou vymezeny na základě více kritérií, musí být homogenní všechna kritéria. Určování hranic mezi regiony probíhá na základě snižující se výraznosti charakteristických rysů, které dané regiony spojují. (Wokoun et al., 2001)

Na obrázku 3 lze vidět náčrt rozložení homogenních regionů.

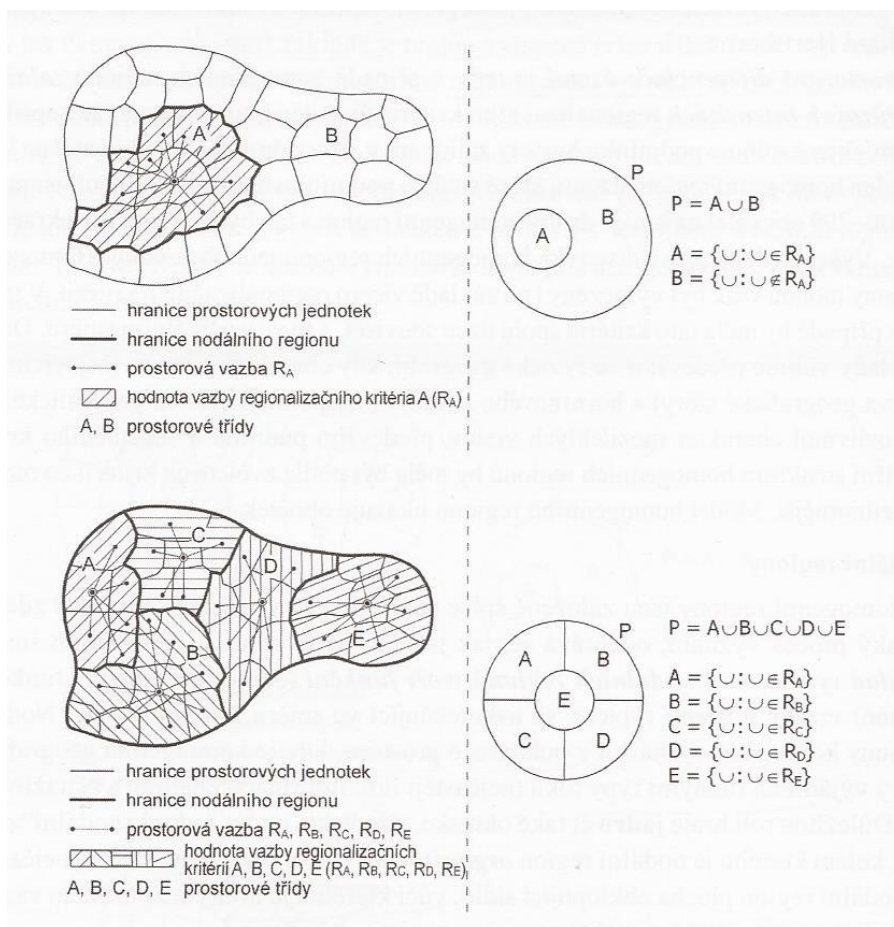

Obrázek 3 – Homogenní regiony

Zdroj: Převzato (Toušek et al., 2008, str. 378)

Naopak nodální regiony jsou vnitřně heterogenní. Lze je nazvat také jako spádové, či funkční. Tyto regiony se zakládají na vazbách mezi nodálním centrem a jeho zázemím. Kritériem ke spojení jednotlivých prvků je síla neboli intenzita těchto vazeb. Nodálními regiony mohou být tzv. spádové regiony, ve kterých dochází k určení oblastí, ze kterých lidé jezdí nakupovat. Tím se spojí město se svým blízkým okolím v tento nodální region. Dalším typickým příkladem mohou být regiony dojížděky za zaměstnáním, regiony dle zdravotního obvodu či dle další občanské vybavenosti. Hlavním znakem nodálních regionů je mobilita obyvatelstva. Hranice se nachází v místech gravitačního působení sousedních center. Pokud chybí vzájemné působení vlivů, tak hranice jsou na nulových hodnotách gravitačního působení. (Wokoun et al., 2001)

Na obrázku 4 lze vidět model nodálních regionů spolu s vazbami mezi centrem a zázemím.

Obrázek 4 – Nodální regiony

Zdroj: Převzato (Toušek et al., 2008, str. 380)

2 REGIONÁLNÍ TAXONOMIE

Při vymezování regionů se lze potkat s pojmem regionalizace. Jedná se o část regionální taxonomie a v této kapitole budou uvedeny její formy, konkrétní příklad, zásady a také metody.

Nejprve samotný pojem taxonomie. Pochází ze spojení slov taxis (uspořádání) a nomos (zákon) a slouží pro systematiku v mnoha vědních disciplínách. Taxon je pouze obecným názvem pro určité uspořádané jednotky, kterými může být např. rod, druh či čeleď. Taxonomické úlohy slouží k rozpoznávání obrazců, ve kterých není správná klasifikace předem známa a musí být zjištěna. (Lauber, 2017)

Regionální taxonomie slouží k diferenciaci nehomogenního prostoru a k vymezování regionů. Jejím cílem je oddělování prostorových prvků na základě daných kritérií. Na regionální taxonomii se váže dvojitý pohled – buď může jít o proces vymezování regionů, anebo se jedná o stav, který je výsledkem tohoto procesu. Výsledek je ve formě kartografického díla, jedná se o mapy vyčleněných regionů. Proces vymezování regionů je složen ze dvou částí – jedná se o regionalizaci a o regionální typologii. Obě tyto části spolu velmi souvisí a někdy mohou být prováděny i současně. Častěji se používá, že první je proces regionalizace a poté přechází na regionální typologii. (Toušek et al., 2008)

V případě regionalizace jde o samotný proces vlastního vymezování individuálních regionů. Jedná se o geografickou disciplínu, která zpracovává informace a rozčleňuje místa či oblasti do již zmíněných regionů. Každý region je separován z krajinné sféry. Tento proces může probíhat na základě dvou hledisek – objektivního a subjektivního. Objektivní je založeno na pevnosti vazeb mezi složkami regionů a subjektivní je na základě úkolů výzkumu. Regionalizaci však může být také nazýván proces, ve kterém mají regiony vysoký vliv na rozhodování, a dokonce si i přisvojují funkce státu. Příkladem může být dokument nazvaný Manifest českého eurorealismu od ODS z roku 2001. V dokumentu je regionalizace použita v souvislosti s ohrožením státu. (Wokoun et al., 2001; Čmejrek, 2008)

Regionalizaci lze provádět „shora“ či „zdola“. V případě postupu „zdola“ se začíná od základních jednotek, kterými mohou být například ekosystémy. Jednotky se silnými vazbami se spojí a vytvářejí region. V případě uplatnění postupu „shora“ se vymezují typické vlastnosti pro daná území regionů. (Čeněk, 2008)

Hampl uvádí i dvě obecnější zásady při procesu vymezování regionů. Zaprvé se jedná o požadavek územní celistvosti vymezovaných regionů a vyloučení enkláv (území, které se nachází uvnitř jiného území). Jako druhou zásadu zveřejňuje požadavek

stanovení dostatečné, tedy i minimální velikosti celého regionu, a i jeho zázemí. Tím je vzata v úvahu relativní autonomie regionu. (Hampl, 2005)

Regionální typologie seskupuje prostorové jednotky do kategorií dle stanovených kritérií a hledá opakující se charakteristiky. Charakter má typologický a jejím výsledkem jsou tedy tzv. typologické regionální systémy, ve kterých není podmínka vzájemného sousedství jako ve výše jmenované regionalizaci. (Toušek et al., 2008)

2.1 Formy regionálních taxonomií

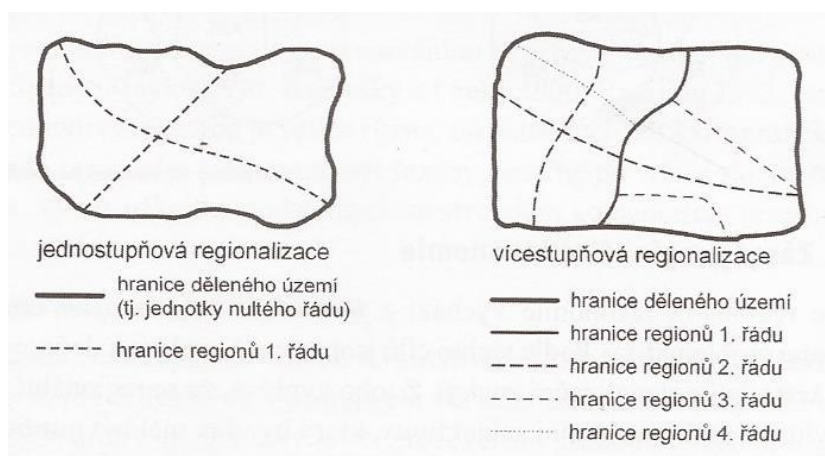
Regionální taxonomii lze členit několika možnými způsoby.

Regionalizace se provádí podle velkého množství aspektů vztahujících se k jejímu účelu. Regiony lze definovat dle fyzické geografie, demografie, ekonomické struktury, životního prostředí či dle administrativního hlediska. Jelikož k regionalizaci nejčastěji dochází v souvislosti s reformami státní správy a samosprávy, tak je administrativní hledisko značně podstatné. (Čmejrek, 2008)

Další členění je na základě postupu. V tomto případě jsou dva možné způsoby vymezení, a to deduktivní a induktivní. V případě deduktivního postupu se rozděluje větší území na menší, naopak induktivní postup spojuje menší územní jednotky do většího. (Lauko, Kasala, 2010)

Dělení z hlediska formy má dva způsoby. Prvním je členění hierarchické versus nehierarchické. Nehierarchicky se území člení na regiony jednoho stupně, hierarchicky je stupňů více. (Toušek et al., 2008)

Na obrázku 5 lze vlevo vidět nehierarchické (jednostupňové) členění, vpravo je členění hierarchické (vícestupňové).

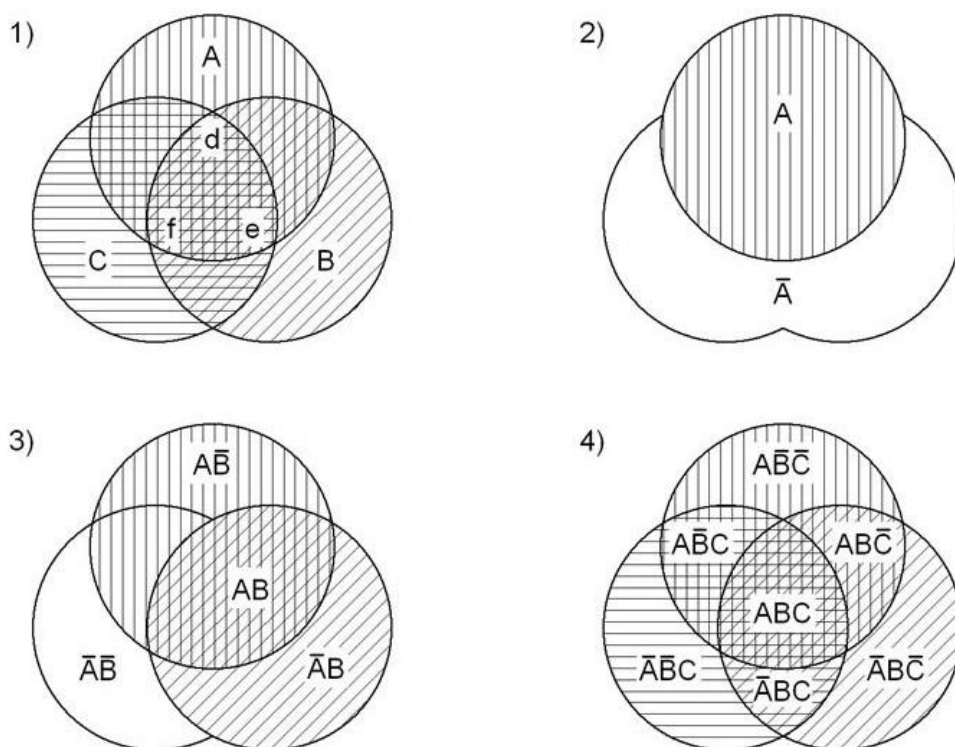
Obrázek 5 – Hierarchické a nehierarchické členění

Zdroj: Převzato (Toušek et al., 2008, str. 389)

Druhý způsob členění z hlediska formy závisí na tom, jestli jsou vymezovány regiony homogenní nebo nodální. Charakteristiky těchto regionů jsou popsány výše v podkapitole 1.3.5.

2.2 Konkrétní příklad regionalizačního postupu

Příklad bude proveden způsobem formální hierarchické deduktivní regionalizace a znázorněn na obrázku 6. Základem regionalizace jsou zde tři kritéria (A, B, C), které se vzájemně částečným způsobem překrývají. (Toušek et al., 2008)

Obrázek 6 – Příklad regionalizačního postupu

Zdroj: Převzato (Toušek et al., 2008, str. 390)

V první části jsou zobrazeny výchozí podmínky. Jelikož nelze využívat všechna tři kritéria současně, používá se hierarchický postup – nejprve bude použito první kritérium, následuje druhé a poté i to třetí. V části druhé je zobrazen první stupeň regionalizace – vymezení dvou regionů na základě regionalizačního kritéria A. Ve třetí části je znázorněn druhý stupeň regionalizace, ve kterém jsou výsledkem čtyři regiony na základě kritéria B. Třetí stupeň regionalizace se nachází ve čtvrté části, která probíhá na základě kritéria C. Výsledkem je sedm nově vymezených regionů. (Toušek et al., 2008)

Na obrázku si lze povšimnout znaménka mínus nad jednotlivými kritérii. Tím je vyjádřena absence kritéria v regionu.

2.3 Zásady regionální taxonomie

I regionální taxonomie má své zásady a logická pravidla, která musí být dodržena. Spoustu z nich lze odvodit logicky, anebo vycházejí již z předešlých textů. Níže tedy budou pouze zkráceně popsány.

Součet nově vymezených kategorií musí být roven celému obsahu klasifikovaného jevu (tím je myšleno celkové území v rámci, kterého regionalizace probíhala). V případě regionalizačního postupu se kritéria musejí používat postupně po jednom, nelze tedy použít v jednom stupni procesu zároveň více kritérií. Dále také nelze v rámci jednoho stupně kombinovat typologickou a individuální regionalizaci, jelikož se jedná o dva rozdílné jevy. Po vyčlenění regionů je nemožné, aby jeden region patřil do více kategorií. Vlastnosti vymezených regionů – mezi jednotlivými kategoriemi regionů by měl být znatelný rozdíl, naopak v rámci jednoho kritéria by měla probíhat maximální stejnorodost regionů. V rámci vymezených regionů by také měla být vymezená minimální velikost regionu. (Toušek et al., 2008)

Cílem regionální taxonomie je uspořádání množiny objektů do systému tříd, které odpovídají daným kritériím a jsou na základě podložených informací. Jedná se tedy o soubor pravidel a postupů hledajících určitou formu uspořádání regionů. Výsledkem jsou souvislé jednotky, které se nepřekrývají a zahrnují celé území. (Klapka, 2019)

2.4 Metody regionální taxonomie

Výzkumem metod regionální taxonomie se zabývala velká spousta autorů, zde budou uvedeny nejzákladnější metody dle Ivaničky (1987).

První a často využívanou metodou je metoda kartografická. Principem je zaznamenávání společných geografických jevů či procesů do map, na jejichž základě se určuje soulad hranic. Typickým příkladem je, že analýza odvětví je znázorněna na jedné mapě, a na druhé mapě je znázorněn průmysl a sídla. Obě mapy se pak překreslí do jedné společné mapy, ve které se sjednocuje legenda. Touto metodou se určují například zemědělsko-průmyslové regiony, zemědělské regiony a obdobně. (Ivanička, 1987; Wokoun et al., 2001)

Dále nesmí chybět metoda generalizace textu, která patří mezi nejstarší a dodnes používané metody. Generalizace se zabývá uspořádáním podstatných prvků a opakujících se jevů. Cílem je získání nové informace, prostřednictvím které dochází k vymezení celků.

Metoda může být prováděna buď periodizací (chronologické uspořádání), nebo klasifikací (třídění). Vymezené celky jsou vnitřně homogenní, navzájem jsou však co nejvíce heterogenní. (Ivanička, 1987)

Metoda vymezení nodálních regionů zkoumá vazby mezi areály a centry. Nejčastějším ukazatelem těchto vztahů je dojíždka do zaměstnání či škol, dále vázanost na občanskou vybavenost nebo služby v centrech měst. Vztahy se zpracovávají popisováním či do grafů, nebo pomocí číselných údajů. Vymezené nodální regiony mohou být jednoprvkové či mnohoprvkové. (Ivanička, 1987)

Metoda analýzy v „n“ rozměrném prostoru patří mezi složitější metody, jelikož se provádí na základě faktorové analýzy. Principem je, aby z velkého množství ukazatelů a územních jednotek došlo k seskupení do menšího počtu homogenních nebo nodálních regionů. Faktorová analýza se skládá z vlastní faktorové analýzy, dimenzionální analýzy a shlukové analýzy. (Wokoun et al., 2001; Ivanička, 1987)

3 URBANIZACE

Pojem urbanizace je dalším složitým pojmem s mnoha definicemi.

Jedná se ale především o společenské procesy, ve kterých dochází ke zvětšování relativního počtu obyvatelstva bydlícího ve městech. Pojem také zahrnuje růst počtu obyvatel, kteří sice nemusí bydlet ve městech, ale žijí městským způsobem života. (Musil, 2018)

Urbanizace je nazývána jako „the process of becoming urban“. Přeložením do českého jazyka se jedná o proces stávání se městským. Urbanizace je tedy demografický pojem, ve kterém dochází k procesu rostoucího podílu populace, která žije ve městech. (Šimon, 2006)

Pojetí urbanizace, které je dnes používáno, se začalo uplatňovat od 60. let 20. století. Její počátky byly spojeny s industrializací, jelikož zvyšováním počtu obyvatel a jejich koncentrací ve městech se také zvyšují pracovní příležitosti v rámci průmyslu. Jedná se o změnu sociálně-prostorových forem v organizaci společnosti. Jde o změnu celospolečenskou, a to s tím významem, že z venkovských společností se postupně stávají společnosti městské. Tímto procesem je zasažena celá škála odvětví – jak instituce, doprava, myšlení a způsob života osob, tak také jejich priority. V tomto období také vzrostl demografický pohled na urbanizaci. Základním krokem bylo, že statistické úřady zavedly tzv. statistické jednotky, ve kterých se za městské jednotky označovaly i místa, která nebyla v rámci území měst. Zde se objevily pojmy jako metropolitní a urbanizované oblasti, či například aglomerované obce. (Horská, Maur, Musil, 2002)

Urbanizaci si lze vysvětlit i dalšími doprovodnými procesy ke stěhování obyvatel do měst. Jedná se o zvyšování nerovnoměrnosti v územním složení obyvatelstva, zvyšuje se množství a průměrná velikost lidských sídel ve městech. Dalším doprovodným jevem je také postupné zvyšování velikosti největšího sídla, ve kterém je lukrativní možnost zaměstnání a životních podmínek. Tento jev má za následek zvyšování rozdílů mezi těmito největšími sídly a mezi sídly, ze kterých se lidé naopak stěhují. Zvyšuje se občanská vybavenost měst, roste odvětví služeb, přibývá obchodů či pracovních a studijních příležitostí. Může docházet i ke vzniku nových aglomerací nebo metropolitních oblastí. Jedná se o dlouholeté procesy. (Horská, Maur, Musil, 2002)

Zvyšující se koncentrace obyvatelstva do měst či aglomerací s sebou také nese spoustu negativních jevů. Dochází k nerovnostem mezi městy, v menších městech dochází k chudobě a malé efektivitě veřejných institucí či podniků. Problémem zasahujícím do všech velikostí měst je také znečišťování životního prostředí způsobené zvýšenou dopravní mobilitou, s tím souvisí dopravní přetíženost hlavně v centrech větších měst.

Tyto faktory negativně ovlivňují také zdravotní stav a kondici obyvatel. Zajímavým a častým jevem je také sociální segregace, která rozděluje obyvatele dle jejich sociálního postavení ve společnosti. Tyto problémy mohou řešit územní samosprávy, ale i národní státy, či dokonce nadnárodní instituce. Důležité je však respektovat zásady trvale udržitelného rozvoje a další principy. Může jít například o podporu jiných způsobů přepravy než automobilem, snižování spotřeby vody a energie anebo snižování množství odpadů. (Kadeřábková, Khendriche Trhlínová, 2008)

Zásadním se stalo zavedení typologií urbanizace, kde vznikl pojem metropolitní urbanizace. Zde jsou zahrnuta území se 100 000 a více obyvateli. Přičemž v tomto území musí být alespoň jedno město či souvislá městská oblast s 50 000 nebo více obyvateli a přilehlé administrativní jednotky musejí mít metropolitní povahu. (Horská, Maur, Musil, 2002)

3.1 Členění urbanizace

V již zmiňovaných 60. letech 20. století se historici, sociologové a geografové dohodli, že urbanizace je mnohostranný proces a je třeba ji zkoumat z více hledisek. Došlo tedy k rozlišení urbanizace ekonomické, demografické, prostorové a sociální. (Horská, Maur, Musil, 2002)

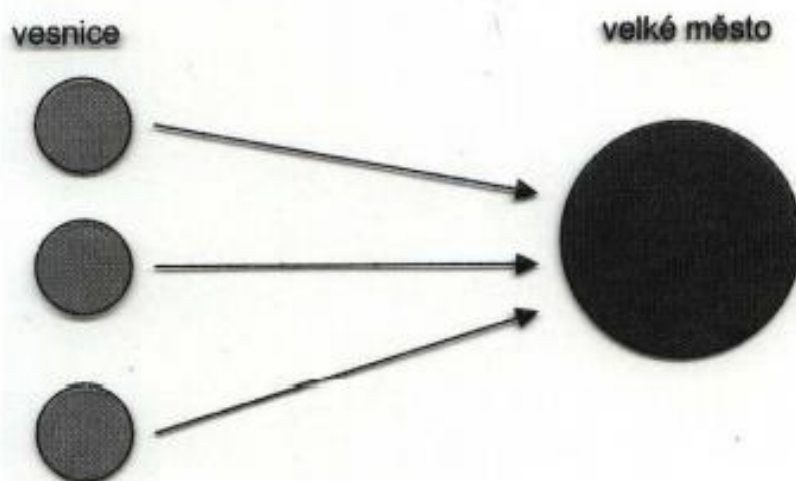
Ekonomické členění zohledňuje industrializaci. Pojednává tedy o zvyšování počtu pracovníků v průmyslu a ve službách. Demografické členění zahrnuje základní urbanizační činnost, kterou je proces stěhování obyvatel do měst. Výsledkem demografického členění je urbanizovaná společnost, ve které většina populace žije v hlavních centrech pro osídlení, tzv. metropolitních areálech. Prostorová urbanizace pojednává o změnách hmotného či prostorového uspořádání sídel. To si lze vysvětlit jako doprovodné procesy k samotné urbanizaci. Může mezi ně patřit rozšiřování sídlišť, občanské vybavenosti ve městech či vzrůstající význam městské hromadné dopravy, nebo dalších potřebných služeb ve městech. Posledním vymezením je sociální. Zde, jak již název napovídá, tak jde o jakousi městskou socializaci. Lidé si zvykají na městský způsob života, který je rychlejší a rušnější, než na který mohli být zvyklí. (Horská, Maur, Musil, 2002; Šimon, 2006)

Rozlišují se další přístupy k urbanizaci – behaviorální, strukturální a demografický. Behaviorální pojetí určuje město centrem sociální změny, kde se mění postoje, hodnotové orientace lidí a také jejich zvyky, které se šíří dále do okolí. V případě strukturální urbanizace se jedná o změny v organizaci společnosti, které vyvolávají změny měst. V tomto pojetí je však nejzásadnějším činitelem samotná koncentrace činností do měst. Demografické členění je již popsáno výše. (Horská, Maur, Musil, 2002; Šimon, 2006)

Urbanizační procesy můžeme také rozčlenit na přímé a nepřímé. Přímá urbanizace je tím tradičním jevem – stěhování obyvatel z venkova do větších měst. Nepřímá urbanizace není opačným jevem, nýbrž procesem složitějším. Zde se lidé nejprve stěhují z vesnic do menších měst a teprve až po nějaké době se znovu přestěhují – tentokrát do velkého města. (Šilhánková et al., 2007)

Oba tyto procesy jsou znázorněny na obrázcích.

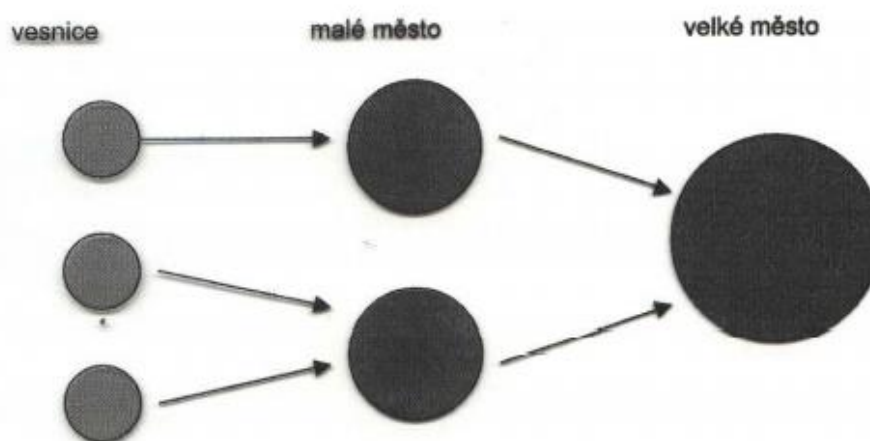
Obrázek 7 znázorňuje přímou urbanizaci.

Obrázek 7 – Přímá urbanizace

Zdroj: Převzato (Šilhánková et al., 2007, str. 18)

Obrázek 8 zobrazuje schéma nepřímé urbanizace.

Obrázek 8 – Nepřímá urbanizace

Zdroj: Převzato (Šilhánková et al., 2007, str. 19)

3.2 Fáze urbanizace

Jak již bylo řečeno, urbanizace je jistým procesem. Z toho důvodu se rozlišují čtyři fáze – urbanizace, suburbanizace, desurbanizace a reurbanizace.

3.2.1 Klasická urbanizace

První fází je samotná urbanizace. Jedná se tedy o soustředění osob do měst z venkova. Může to být z důvodu lepších pracovních podmínek, služeb nebo jednoduše lepších podmínek k životu. Migrační pohyby jsou také zapříčiněny přebytkem pracovních sil v zemědělství. (Horská, Maur, Musil, 2002; Šimon, 2006)

3.2.2 Suburbanizace

Druhou fází je suburbanizace. Ouředníček (2003) uvedl: „*Suburbanizace je jedním z druhů urbanizačních procesů, při kterém se obyvatelstvo a některé jeho aktivity stěhují z jádra města do zázemí.*“ V případě suburbanizace tedy dochází k nárůstu příměstských zón v bezprostřední blízkosti měst. Tento proces v sobě zahrnuje také změnu funkčního využití území, proměnu infrastruktury a také jednoznačně velmi zásadní změnu sociální struktury obyvatelstva.

Suburbanizace se na území České republiky začala projevovat v 90. letech. V rámci západní Evropy a USA se začátky datují o mnoho let dříve, a to do období mezi lety 1900 a 1960. Zde docházelo ke stěhování obyvatel hlavně v důsledku zásadních změn v dopravních technologiích, zdrojích energie či změn v hodnotových orientacích osob. Vytvářela se celá sousedství osob podobných zájmů. Nyní se v USA stále noví přistěhovalci shromažďují společně a až po několika generacích se rozptylují dle své ekonomické moci. (Horská, Maur, Musil, 2002; Chiarella, 2005)

Vladimíra Šilhánková a kolektiv autorů uvádějí v knize *Suburbanizace – hrozba fungování malých měst* (2007), že malá města tento proces podporují. Rozvoj těchto míst probíhá na území tzv. Greenfieldů. Greenfields jsou nové rozvojové plochy, které nejsou zatíženy žádnou předešlou činností. Tato malá města si ale dle autorů neuvědomují, že suburbanizace má i svá negativa. Negativ může být celá řada – finanční, územní, environmentální. Dochází ke ztrátě nezastavěné „čisté“ krajiny. Dále je třeba budovat hromadnou dopravu do těchto příměstských lokalit, jelikož vztahy se zaměstnáním a službami zůstávají zachované.

V rámci této fáze je třeba zmínit pojem *Urban sprawl*. Jedná se o formu suburbanizace, která má z hlediska ekonomického, sociálního i environmentálního nežádoucí

charakter. Jedná se o vybudování nové výstavby do krajiny, tedy mimo veškerá již zastavěná území. Veškeré dopady na krajinu i společnost jsou velmi nákladné. Dochází ke zvýšení potřeb vlastnit automobil nebo také vzniká závislost na hromadné dopravě. Tím dochází ke znečišťování ovzduší a krajiny. Dalších problémů je celá řada, patří mezi ně nepropojenost území, odlehlost pro doručování pošty, či pro svoz odpadu. Problémy jsou i v zavedení a správě technické či sociální infrastruktury a v neexistenci občanské vybavenosti. (Ouředníček, 2008)

Změna životního stylu a trávení volného času s sebou tedy nese nárůst potřeb budovat zábavní komplexy či nákupní zóny. Obzvláště nákupní zóny potřebují značný prostor, a proto se budují na okrajích měst. S tím opět souvisí potřeba dojížděky a nutnost dostatečně velkých parkovacích ploch. Jedná se tedy o komerční plochy, do kterých lze dále zařadit sportovní a rekreační areály. Tento proces se začal projevovat hlavně v 90. letech, kdy začalo docházet ke značné přeměně zemědělského půdního fondu na zastavěné plochy. (Ouředníček, Temelová, Pospíšilová, 2011; ČSÚ, 2014)

Aby se nezůstalo pouze negativ, tak i suburbanizace má svá pozitiva. Na předměstích je vnímána vyšší kvalita života, dostupnost přírody a lepší ovzduší. Dále je zde snižena míra kriminality, bezpečnější prostředí a také možnost přívětivějších přátelských vztahů mezi komunitou občanů. (Chiarella, 2005)

3.2.3 Desurbanizace

Desurbanizace je třetí fází urbanizačního procesu, jejíž počátky lze datovat do konce 19. století. V tomto období bylo navrženo rozptýlení průmyslu do odlehlejších venkovských míst. V rámci celé Evropy se desurbanizace projevovala hlavně ve značně urbanizovaných zemích. V jejím průběhu dochází k výraznému snižování počtu obyvatel v centrálních zónách měst a dochází k celkové dekoncentraci městské správy. (Horská, Maur, Musil, 2002; Šilhánková et al., 2007).

V této fázi tedy opět dochází k vystěhovávání obyvatel z měst do vesnického prostředí. „Útěk z měst poprvé popsán v USA jako růst nemetropolitních oblastí. Je chápán především jako odliv obyvatelstva z metropolitních areálů do venkovských oblastí, a to zejména z environmentální důvodů.“ (Suburbanizace.cz)

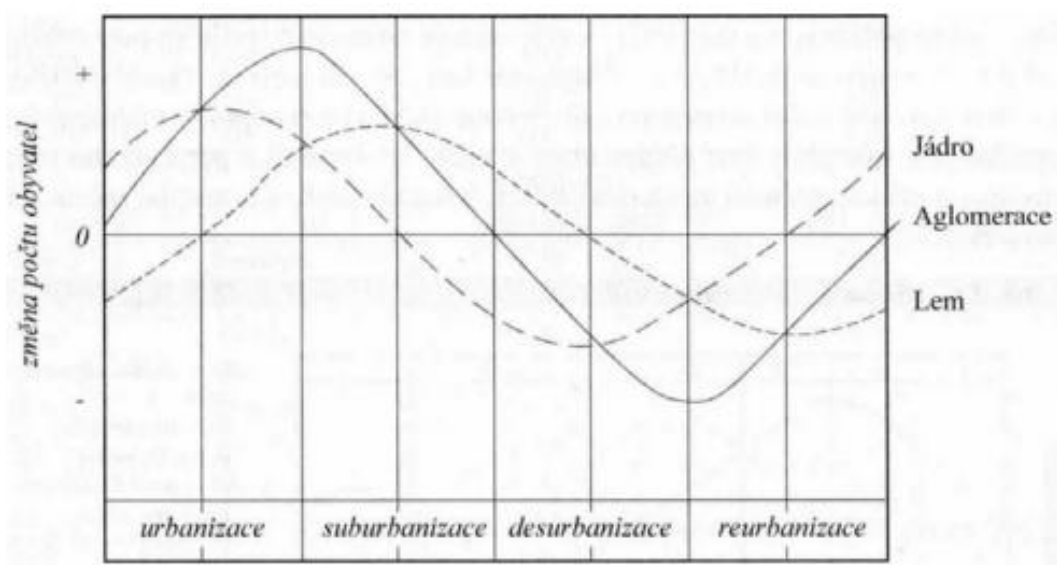
Počet stálých obyvatel ve městech se postupně snižuje a některé původní bytové domy se přestavují na kancelářské a obdobné prostory. Lidé v postproduktivním věku využívají pro bydlení raději své chaty a chalupy na venkově. (Šilhánková et al., 2007)

3.2.4 Reurbanizace

Jedná se o poslední fázi urbanizačního procesu, ve které se obyvatelé navracejí zpátky do měst. Veškeré opuštěné budovy, které dříve sloužily jako továrny a jiné průmyslové objekty, se nyní přestavují na objekty s novým funkčním využitím. Reurbanizace se projevuje především v největších metropolích, v rámci Evropy může být příkladem Londýn. Pro reurbanizaci je typické znovuoživování vnitřních částí velkých měst. (Šilhánková et al., 2007; Horská, Maur, Musil, 2002; Čeněk, 2008)

Hana Brůhová-Foltýnová (2009) uvádí, že reurbanizace se dá charakterizovat jako opačný proces k urban sprawlu. Dle autorky se jedná o rozumnější využití území, které spočívá v zachování hranic současných měst. Jejich rozvoj v rámci modernizace, přestaveb a zhušťování objektů je směřován do center měst. Mělo by tedy docházet ke zvyšování kvality lidského života, jelikož se k sobě opět přiblíží všechny potřebné aspekty – bydlení, práce, obchod a služby, kultura i rekreace.

Na obrázku 9 jsou graficky znázorněny jednotlivé fáze urbanizačního procesu. Lze vidět, že v první fázi narůstá počet obyvatel jak v jádru, tak i v aglomeracích a v lemu (zde je to chápáno jako okraj, tedy příměstské části). Ve fázi suburbanizace začíná počet obyvatel v jádru klesat, naopak narůstá prestiž lemu. Počet obyvatel v aglomeracích je také klesající. V desurbanizaci se celá aglomerace (jádrové město i jeho zázemí) pohybují v populační ztrátě či stagnaci. V poslední fázi, tedy reurbanizaci, opět začíná narůstat počet obyvatel v jádru a v aglomeracích, počet obyvatel v lemu klesá, či začne stagnovat. (Toušek et al., 2008)

Obrázek 9 – Fáze urbanizačního procesu

Zdroj: Převzato (Toušek et al., 2008, str. 112)

3.3 Metropolizace

Proces metropolizace sice nepatří mezi čtyři základní fáze urbanizace, ale je považován za vyšší fázi procesu urbanizace. V případě metropolizace roste počet osob v metropolitních oblastech, jejichž jádru jsou středně velká či velká města – metropole. Existují dva způsoby měření stupně metropolizace, které se odvíjí od počtu obyvatel. V prvním případě je stanovena hranice 100 000 obyvatel na vymezení metropolitní oblasti, ve druhém případě je hranice mnohem vyšší – jedná se o oblasti s více než 1 000 000 obyvatel. (Musil, 2017)

Šilhánková a kol. uvádějí, že města, která mají okolo 100 000 obyvatel (do kterých lze zahrnout i například Pardubice a Hradec Králové) prožívala v posledních letech spíše odliv trvale bydlícího obyvatelstva. Ten je způsoben suburbanizačními tendencemi, ale také souvisí s rozvojem metropolizace a růstem atraktivity zejména hlavního města Prahy. Šilhánková (2007) také uvádí, že v případě metropolizace dochází k uvolnění prostorových forem polarizace a k potlačení nodální formy prostorové organizace. (Šilhánková et al., 2007; Šilhánková, 2007)

Metropolizace je považována jako jeden z hlavních symbolů dlouhodobých změn v rámci globalizačního procesu. Je následkem zvyšující se intenzivní migrace, mobility kapitálu, zboží a osob a také pokračující technické inovace. Spojena je s prohlubující se dělbou práce a zvyšující se vzájemnou závislostí mezi jednotlivými městy. Dochází ke vzniku nového druhu sídelních celků, ve kterých se shlukují sídla okolo jednoho dominantního centra. Toto dominantní centrum má na své okolí vliv, který se však s rostoucí vzdáleností od centra snižuje a oblasti mohou být ovlivňovány i sousedními oblastmi. (Musil, 1967; Camagni, Capello, 2016)

Camagni a Capello (2016) popisují, že metropolizace je považována za globální proces ovlivňující rozvoj měst v různých dimenzích. Z tohoto důvodu lze předpokládat, že je empiricky popsitelná určitým souborem indikátorů. Dochází tedy ke zpracování srovnatelných rysů a určení procesu metropolizace, jak v rámci Evropy, který popisují autoři, tak i v rámci území ČR.

S pojmem metropolizace také souvisejí metropolitní areály. Hampl (2005) definuje, že se jedná o nejvýznamnější prvky systému osídlení a o jádra řádově vyšších regionů. Obsahují tedy největší územní koncentraci ekonomiky i obyvatelstva a také kvalitativně nejvýznamnější koncentraci, která se týká převážně kvartérního sektoru. Zároveň jsou vnitřně vzájemně propojené. V rámci hodnocení metropolitních areálů je v první řadě potřeba správně vymežit a následně vybrat dané metropolitní areály. Hampl uvádí tři základní typy kritérií

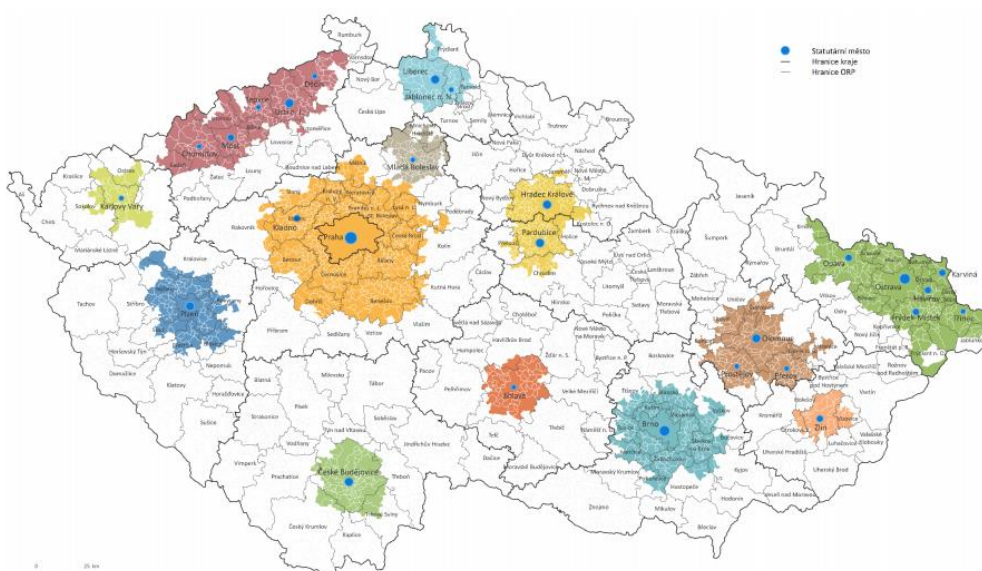
pro určení metropolitních areálů. Prvními a hlavními kritérii jsou velikost a územní intenzita daných areálů. Dále je zdůrazněno kritérium velkoměstského charakteru sídel, pro které také může být podstatou stanovení mobility obyvatelstva. V posledním případě zdůraznil práce, které kvantitativně zobrazují vztahovou propojenost sídel i v rámci metropolitních areálů.

V České republice se nachází pouze šest měst, jejichž počet obyvatel překračuje hranici 100 000. Jedná se samozřejmě v první řadě o hlavní město Prahu, dále Brno, Ostravu, Plzeň, Liberec a Olomouc. Těsně pod příčkou se nacházejí České Budějovice, lze tedy předpokládat, že v horizontu několika let také tuto pomyslnou hranici překročí. Praha zároveň jako jediné město ČR má přes 1 000 000 obyvatel. (Wokoun et al., 2007; ČSÚ, 2020)

3.3.1 Aglomerace a metropolitní oblasti

V ČR však existují vysoce urbanizované prostory, kterých je hned několik. K 1. lednu 2019 jimi jsou – Pražská metropolitní oblast, Ostravská metropolitní oblast, Brněnská metropolitní oblast, Ústecko-chomutovská aglomerace, Olomoucká aglomerace, Hradecko-pardubická aglomerace, Plzeňská aglomerace, Liberecko-jablonecká aglomerace, Českobudějovická aglomerace, Karlovarská aglomerace, Zlínská aglomerace, Mladoboleslavská aglomerace a Jihlavská aglomerace. (Ouředníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020)

Na obrázku 10 lze vidět tyto aglomerace a metropolitní oblasti přehledně na mapě republiky.

Obrázek 10 – Aglomerace a metropolitní oblasti na území ČR

Zdroj: Převzato (Ouředníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020)

Aglomerace je seskupení několika vzájemně propojených sídel, ve kterých je jedno sídlo dominantním a tvoří centrum. Pojmenování aglomerace pochází z latinského „agglomerare“, což znamená seskupovat či shlukovat. Jedná se o území s více než 100 000 trvale bydlícími obyvateli. (Heřmanová, 2017)

Specifickým typem aglomerace jsou konurbace. Konurbace pochází z latinského spojení „con urbs“, v překladu souměstí. Jedná se tedy o skupinu měst, která splývá do jednoho zastavěného celku. Na rozdíl od aglomerace je konurbace složena z rovnocenných měst, které mají společné ekonomické motivy. (Heřmanová, 2017; Votrubec, 1980)

Aglomerace a metropolitní oblasti lze rozčlenit do třech typů koncentračních areálů dle dominantnosti hlavního centra. První je nodální typ, který má jedno hlavní řídicí centrum. Příkladem je Pražská metropolitní oblast či například Českobudějovická aglomerace. Druhý typ je aglomeračně-konurbační, který představuje relativně kompaktní urbanizovaný prostor. Skládá se z více středisek, která jsou často sídelně propojena a také ze spousty menších vysoce urbanizovaných sídel. Typickým příkladem je Ostravská metropolitní oblast. Posledním typem jsou koncentrační areály tvořené dvěma či více výraznými středisky, tedy polynodální typ. Typickým příkladem je Hradecko-pardubická aglomerace, ve které jsou dominantní dvě rovnocenná centra. (Hampl, Gardavský, Kühnl, 1989)

V rámci České republiky dochází k vymezení metropolitních území a aglomerací na základě třech metod, vycházejících z uplatnění rozdílných hledisek metropolizace, územní koncentrace kontaktů či procesů a dynamiky rozvoje suburbánních oblastí největších měst republiky. (Ouředníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020)

- První metoda vychází z posouzení intenzity a koncentrace kontaktů v rámci integrovaných středisek na základě aktuálních dat mobilních operátorů. (Ouředníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020)
- Druhá metoda vychází z posouzení aktivit obyvatel a jejich průměrného času stráveného v jádrových městech. Opět se jedná o data mobilních operátorů. (Ouředníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020)
- Poslední metodou je posouzení dynamiky rezidenční (obytné) suburbanizace na základě dlouhodobé statistiky realizované bytové výstavby a tím pádem migrace z jader metropolitních oblastí do suburbánních oblastí. (Ouředníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020)

Tyto metody byly použity v roce 2019 a vycházejí primárně z dat mobilních operátorů a dat ze statistické evidence. Data od mobilních operátorů jsou vhodná z toho důvodu, že zobrazují nejen pracovní či školskou dojížděku, ale také veškeré cesty do sledovaného centra. Na základě těchto dat lze sledovat i množství stráveného času v centrech. (Ouředníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020)

3.3.2 Hradecko-pardubická aglomerace

Analytická část práce se bude zabývat Pardubickým a Královéhradeckým krajem, na jejichž území se rozprostírá Hradecko-pardubická aglomerace a vytváří tak centrum východních Čech. Aglomerace je tvořena dvěma základními městy, které mají prakticky stejný počet obyvatel a jsou velmi propojená – jedná se samozřejmě o Pardubice a Hradec Králové. Aglomerace se rozprostírá na území dvou krajů, které mají dohromady devět správních obvodů ORP. Hradecko-pardubická aglomerace tvoří základní urbanizační osu východních Čech. (Ouředníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020; Wokoun et al., 2007)

Hradec Králové s Pardubicemi tvoří jednotný, funkčně propojený celek v rámci, kterého dochází k vysokému pohybu obyvatel a probíhá zde vzájemně se podporující hospodářská činnost. Hradecko-pardubická aglomerace se řadí mezi polynodální typy koncentračních areálů se dvěma rovnocennými středisky. V Hradci Králové převažuje terciární a kvartérní sektor, zatímco v Pardubicích převažují průmyslová odvětví – potravinářský, chemický a zpracovatelský průmysl. Vazby mezi těmito jádrovými městy aglomerace působí na okolí a mají vliv na konkurenceschopnost regionu. Důležitá je vazba na Středočeský kraj a hlavní město Prahu. Přírodní podmínky zde napomáhají ke značným zemědělským aktivitám. (Centrum investic, rozvoje a inovací, 2016; Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2020)

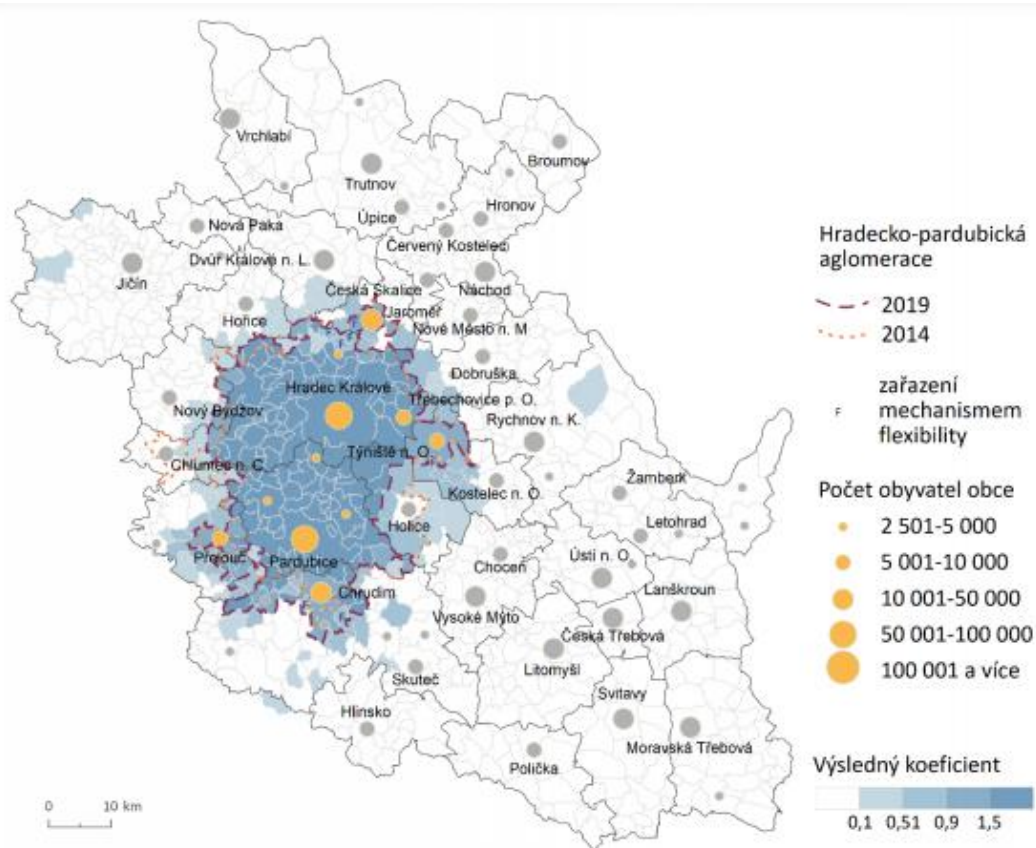
Pardubický kraj se skládá ze čtyřech okresů – Pardubice, Ústí nad Orlicí, Chrudim, Svitavy. Rozloha kraje je 4 519 km² a je pátým nejmenším krajem ČR. Královéhradecký kraj má o jeden okres více a jsou jimi Trutnov, Náchod, Rychnov nad Kněžnou, Hradec Králové a Jičín. Rozloha celého kraje má 4 759 km², přičemž je vidět, že srovnatelnost s Pardubickým krajem je vysoká. (ČSÚ, 2014; ČSÚ, 2020)

Vizí Integrované strategie pro Hradecko-pardubickou metropolitní oblast je být konkurenceschopnou a atraktivní východočeskou aglomerací, ve které bude docházet k ekonomickému, znalostnímu a kulturnímu růstu. Aglomerace má dva hlavní strategické cíle – udržitelná aglomerace a chytrá aglomerace. Udržitelnost se týká životního prostředí, udržitelné mobility, či podmínek pro socioekonomický rozvoj. Chytrá či kreativní

aglomerace se zabývá rozvojem vzdělávání, výzkumu a inovací. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2020)

Důležité jsou Integrované územní investice, dále také ITI, které jsou nástrojem realizace územní dimenze v rámci metropolitních oblastí či aglomerací. Je to nový nástroj pro uplatnění integrovaného přístupu s možností využití Evropských strukturálních a investičních fondů. ITI jsou určeny pro metropolitní oblasti či aglomerace, které mají koncentraci nad 300 000 obyvatel. Využity jsou hlavně pro oblast dopravy a mobility, sociální soudržnosti, udržitelné ekonomiky a životního prostředí. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2020)

Na obrázku 11 je vidět sídelní struktura a srovnání vymezení Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2014 a 2019.

Obrázek 11 – Hradecko-pardubická aglomerace v letech 2014 a 2019

Zdroj: Převzato (Oušedníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020)

Z obrázku lze vyčíst, že území se nijak značně nezměnilo, ale liší se počet zapojených obcí a to o 7. Za nejvíce podstatné se pokládá vyřazení dvou větších center – Holice a Chlumec nad Cidlinou, a to z důvodu nedostatečných aglomeračních vazeb s městy. Hradecko-pardubická aglomerace má celkem 152 obcí, rozlohu 1 308 km² a k 1. lednu 2019 zde žilo přes 340 000 obyvatel. (Oušedníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020)

V rámci územního plánování má také důležitou funkci Politika územního rozvoje, která se řídí zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu. Jedná se o nástroj v oblasti územního plánování, který blíže rozebírá daný zákon. Definuje strategii a základní podmínky pro naplnění úkolů územního plánování, dále také zohledňuje požadavky týkající se udržitelného rozvoje území. Politika územního rozvoje vymezuje rozvojové oblasti a rozvojové osy nacházející se v územích, kde dochází k vysoké koncentraci lidských aktivit. Hradecko-pardubická aglomerace byla zařazena jako rozvojová oblast OB4. Je zde popsáno, že kromě dvou krajských měst má své výrazné působení i vedlejší centrum – obec Chrudim. Dále je také opět popsána výhodná poloha Pardubic, které se nacházejí na železničním koridoru. Nechybí ani výhodné spojení prostřednictvím dálnice Praha – Hradec Králové s plánovaným pokračováním až do Polska, nebo propojení s rychlostní silnicí na Olomouc. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2020)

4 ANALÝZA PROCESU METROPOLIZACE VE VYBRANÝCH REGIONECH

4.1 Metodika výzkumu

Cílem této práce je na příkladu vybraného regionu České republiky identifikovat znaky metropolizace a její národní specifika. Pro sledování dlouhodobých procesů je nutné zvolit vhodné indikátory. Analýza je však determinována dostupností dat pro nejvhodnější ukazatele.

Pro práci byly stanoveny tři výzkumné otázky:

- Projevují se ve zvoleném regionu metropolizační tendence?
- Vyskytují se ve zvoleném regionu výrazně periferní regiony?
- Lze ve sledovaném regionu identifikovat nová centra na mikroregionální úrovni?

Pro analytickou část diplomové práce je nutné zvolit vhodné ukazatele. Nejprve proběhne na základě předem stanovených kritérií výběr vhodného regionu. Poté dojde na výběr indikátorů a dle jejich dostupnosti proběhne volba časového období. Následně dojde k vyhodnocení metropolizačních tendencí.

Vybraným regionem je Pardubický a Královéhradecký kraj. Tyto dva kraje byly zvoleny z důvodu, že se na jejich území rozprostírá Hradecko-pardubická aglomerace, která patří mezi největší a nejrozsáhlejší aglomerace v České republice. Jedná se také o jedno funkční území, které je velmi propojené. Vymezením aglomerace se zabývá Politika územního rozvoje, kde se jedná o rozvojovou oblast OB4. Dále je také vymežována pro ITI. Oba dokumenty jsou z roku 2020. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2020; Ouředníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020)

Po analýze volně dostupných indikátorů a rešerší odborných prací byla na webových stránkách Českého statistického úřadu (ČSÚ) analyzována data. Za vhodné indikátory byly zvoleny počet obyvatel a počet registrovaných ekonomických subjektů. Tyto indikátory byly vybrány z důvodu, že rozvoj měst je třeba popsat jak z demografického, tak z ekonomického hlediska. Z ekonomického hlediska je z úrovně měst dostupný pouze počet registrovaných ekonomických subjektů, jelikož finanční úřad volně neposkytuje údaje o daňové výtěžnosti pro jednotlivé obce. Pro účely určení metropolizačních tendencí je využit i indikátor vyjížděky/dojížděky za prací. Tento indikátor se však měří pouze v rámci sčítání lidu, domů a bytů, které proběhlo naposledy v roce 2011.

Další měření proběhne až na jaře tohoto roku (2021). Dostupná data by tedy nebyla aktuální. Další možností by bylo využít data mobilních operátorů, nicméně tato metoda vedoucí k cíli práce by byla příliš finančně náročná. (ČSÚ, 2011; Ouředníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020)

Hodnoty obou zjištěných indikátorů byly vždy k 31. 12. daného roku. Z důvodu dostupnosti dat bylo zvoleno období 2001–2019. Jedná se tedy o 19leté časové období. Toto časové období je zvoleno z toho důvodu, že v počtu registrovaných ekonomických subjektů nelze dohledat data starší než roku 2001 a zároveň počty obyvatel k 31. 12. 2020 budou dostupné až 30. 4. 2021.

Pro posuzování indikátorů bylo potřebné vyhodnotit data za všechny obce obou krajů, dohromady se tedy jedná o 899 obcí – v Pardubickém kraji jich je 451 a v Královéhradeckém kraji 448. Zároveň při vypracování došlo i na zaznamenání územních změn v rámci Pardubického kraje. Tam se od roku 2003 stala součástí města Vysoké Mýto dříve samostatná obec Domoradice a od roku 2007 se stala součástí města Pardubice dříve samostatná obec Hostovice. Tyto dvě obce tedy do výzkumu zařazeny nebyly.

Postup pro vypracování analytické části byl následující.

Nejdříve bylo zvoleno území a vhodné indikátory. Jedná se tedy o území dvou krajů, a to Pardubického a Královéhradeckého. Vhodným indikátorem byl vybrán počet obyvatel, jakožto stav obyvatelstva, který sleduje demografická statistika. Druhým vhodným indikátorem je počet registrovaných ekonomických subjektů. Zároveň byly zjišťovány i ekonomické subjekty se zjištěnou aktivitou, zde však je dostupnost dat pouze od roku 2007. V práci tedy kvůli nedostačující srovnatelnosti dat nebudou zahrnuty. Použity budou pouze v případě extrémně narůstajícího či klesajícího počtu registrovaných ekonomických subjektů v některé z obcí.

Pro každý kraj zvlášť byl stažen abecední seznam obcí, který obsahuje i kódy jednotlivých obcí. Jelikož pro tvorbu kartogramů byla využita aplikace ArcMap, tak kódy obcí slouží pro propojení dat v rámci vstupního souboru ve formátu tabulky Excel a aplikace ArcMap. Každý kraj a každý indikátor měly zvlášť svou tabulku, která vždy zobrazovala daný indikátor v daném kraji za roky 2001–2019. Pro kontrolu správnosti dat vždy sloužil souhrnný sloupec s celkovými počty za dané roky. Poté se udělal poměr mezi lety 2001 a 2019 (tedy 2019/2001) a s těmito hodnotami se dále pracovalo.

Dalším krokem bylo spojení těchto hodnot za oba kraje, zvlášť pro počty obyvatel a zvlášť pro počty registrovaných ekonomických subjektů. Vyšly z toho tedy dvě tabulky, každá pro

jeden indikátor. V této fázi došlo k seřazení obcí dle poměru 2019/2001 od minimální hodnoty po hodnotu maximální. Celkový počet obcí se rozdělil na pět shodných intervalů, tedy kvintilů. Obce se tedy rozdělily po cca 180 do 5 intervalů. Tím vznikly orientační intervaly, které však byly ještě pozměněny. Cílem bylo hlavně oddělit obce, které ve stanovených indikátorech klesají od těch, které pouze stagnují a dále určit intenzitu růstu. Proto došlo ke stanovení 5 intervalů pro každý indikátor.

Stanovené intervaly pro počty obyvatel zobrazuje tabulka 1.

Tabulka 1 – Intervaly pro počty obyvatel

P. č.	Interval	Stav počtu obyvatel
1.	<0,711 – 0,950>	úpadek
2.	(0,950 – 1,050>	stagnace
3.	(1,050 – 1,250>	mírný růst
4.	(1,250 – 1,500>	střední růst
5.	(1,500 – 5,404580>	silný růst

Zdroj: Vlastní vypracování

V tabulce lze vidět, že první interval obsahuje obce, jejichž hodnoty mezi lety 2001 a 2019 klesaly. Rozpětí je nastaveno od minimální hodnoty po hodnotu 0,950. Druhý interval zahrnuje obce, které se pohybovaly nahoru i dolů 5 % okolo hodnoty 1 (tzn. 100 %, tedy stejná hodnota v roce 2001 i v roce 2019). Jedná se o obce, které v časovém intervalu pouze stagnovaly. Minimální nárůstek či pokles obyvatel mohl být zapříčiněn pouze porodností či úmrtností. Od třetího intervalu jsou zahrnuty obce, jejichž trend je rostoucí. Takto to může vypadat jako špatně rozložené intervaly, ale není tomu tak. V posledním intervalu hodnotou 5,404580 zcela výrazně vyniká jediná obec, předcházející se pohybují od hodnoty 2,6 a níže. Celkově hodnot okolo 2 je minimum. Je to tak stanoveno, aby poslední interval zahrnoval pouze obce, které opravdu svým nárůstem vynikají. Tudíž intervaly třetí a čtvrtý jsou takřka stejnoměrně rozloženy.

Tabulka 2 zobrazuje stanovené intervaly pro počty registrovaných ekonomických subjektů.

Tabulka 2 – Intervaly pro registrované ekonomické subjekty

P. č.	Interval	Stav počtu registrovaných ekonomických subjektů
1.	<0,550 – 0,950>	úpadek
2.	(0,950 – 1,050>	stagnace
3.	(1,050 – 1,530>	mírný růst
4.	(1,500 – 2,000>	střední růst
5.	(2,000 – 229,000>	silný růst

Zdroj: Vlastní vypracování

V tabulce 2 lze vidět, že pro rozložení intervalů byl použit stejný postup. První interval opět obsahuje hodnoty obcí, u nichž počty registrovaných ekonomických subjektů klesaly. Je to tedy opět nastaveno od minimální hodnoty po hodnotu 0,950. Ve druhém intervalu jsou zahrnuty obce, jejichž hodnoty stagnovaly – pohybovaly se opět poklesem i vzrůstem maximálně o 5 % okolo hodnoty 1. Poslední, tedy pátý interval, je opět svým rozpětím značně odlišný. I zde je jedna obec, která interval takto navýšila a její hodnoty mezi lety rapidně vzrostly. Běžné nejvyšší hodnoty se zde pohybovaly okolo hodnoty dva, proto je také stanovena jako přelomová pro nejvyšší interval. Hodnoty mezi třetím a čtvrtým intervalem jsou opět nastaveny takřka rovnoměrně.

Tyto intervaly byly nastaveny v ArcMapu u jednotlivých dílčích kartogramů.

Pro určení metropolizačních tendencí a rozdělení obcí však bylo potřeba s intervaly dále pracovat. Byla vytvořena tabulka 3, která je zobrazena níže. Ve sloupcích počty obyvatel a registrovaná ekonomická aktivita jsou vepsána pořadová čísla intervalů, která jsou nutná pro splnění dané podmínky.

Tabulka 3 – Určení stupně metropolizace

Intervaly		Určení stupně metropolizace
Počty obyvatel	Registrovaná ekonomická aktivita	
1.	1.	upadající obce
2.	2.	stagnující obce
3., 4. a 5.	1. a 2.	suburbanizace
1. a 2.	3., 4. a 5.	slabé metropolizační tendence
3. a 4.	3. a 4.	slabý metropolizační růst
3., 4., 5.	5.	silný metropolizační růst
5.	3., 4., 5.	

Zdroj: Vlastní vypracování

- Jako první je popsán případ upadajících obcí. Obec lze nazvat jako upadající, pokud v obou indikátorech dosáhla nejnižších hodnot. Tyto nejnižší klesající hodnoty byly zařazeny do prvního intervalu. Jedná se tedy o pokles v obou indikátorech.
- Druhým případem jsou stagnující obce. Zde opět u obou indikátorů musely být hodnoty zařazeny do druhého stagnujícího intervalu. Tyto obce nezaznamenaly žádný výrazný růst či pokles ve stanovených indikátorech.
- V případě suburbanizace je nutný případ, kdy narůstá počet obyvatel, ale zároveň nestoupá významnost obce v daném území – registrované ekonomické subjekty klesají, či stagnují.
- Slabé metropolizační tendence značí, že důležitost centra může růst, i když neroste počet obyvatel. Odůvodněním je, že roste síla (počet) kontaktů v daném území. Tento případ nastane, pokud klesají či stagnují počty obyvatel a zároveň roste registrovaná ekonomická aktivita.
- Slabý metropolizační růst nastane, pokud již oba indikátory rostou. Zde se pak dá rozlišovat ještě síla metropolizačního růstu.
- Silný metropolizační růst byl stanoven pro případ, kdy samozřejmě také oba indikátory rostou. Pro oddělení vyšší intenzity je však třeba, aby alespoň

v jednom indikátoru bylo dosaženo hodnoty z pátého intervalu. Uvedení příkladu pro upřesnění: Pokud bylo v indikátoru počet obyvatel dosaženo pátého intervalu a indikátor počet registrovaných ekonomických subjektů se pohyboval nejméně ve třetím intervalu, tak se obec řadí do silného metropolizačního růstu. Tak to platí samozřejmě i v opačném případě.

V několika málo případech došlo k variantě, že v jednom indikátoru byla hodnota z prvního intervalu (tedy úpadek) a ve druhém indikátoru byla hodnota z druhého intervalu (tedy stagnace). V tomto výjimečném případě byly obce zařazené do upadajících.

Zároveň ve spoustě případů byly hodnoty velmi hraniční – pohybovaly se například jen o několik málo desetinných čísel okolo hranice s nižším či vyšším intervalem. Hodnoty však nebyly dále zkoumány a obce byly zařazeny dle předem pevně stanovených intervalů.

Veškerá tato příprava byla prováděna prostřednictvím tabulek v Excelu, již hotová data byla poté vložena do ArcMapu. Pro práci v ArcMapu byla použita digitální vektorová geografická databáze ArcČR® 500, která je v měřítku 1:500 000. Použily se vrstvy okresy polygony a obce polygony. Po nahrání jednotlivých dat se upravily intervaly, barevné škály a podobně.

V následujících podkapitolách dojde k popsání obou krajů zvlášť v rámci každého indikátoru. V páté kapitole bude provedeno vyhodnocení procesu metropolizace v rámci vybraných krajů a zároveň budou závěrečně shrnuty metropolizační tendence v obou vybraných regionech (tedy Pardubický a Královéhradecký kraj).

Zároveň přílohy práce obsahují kartogramy s popisky jednotlivých obcí dle okresů.

4.2 Pardubický kraj

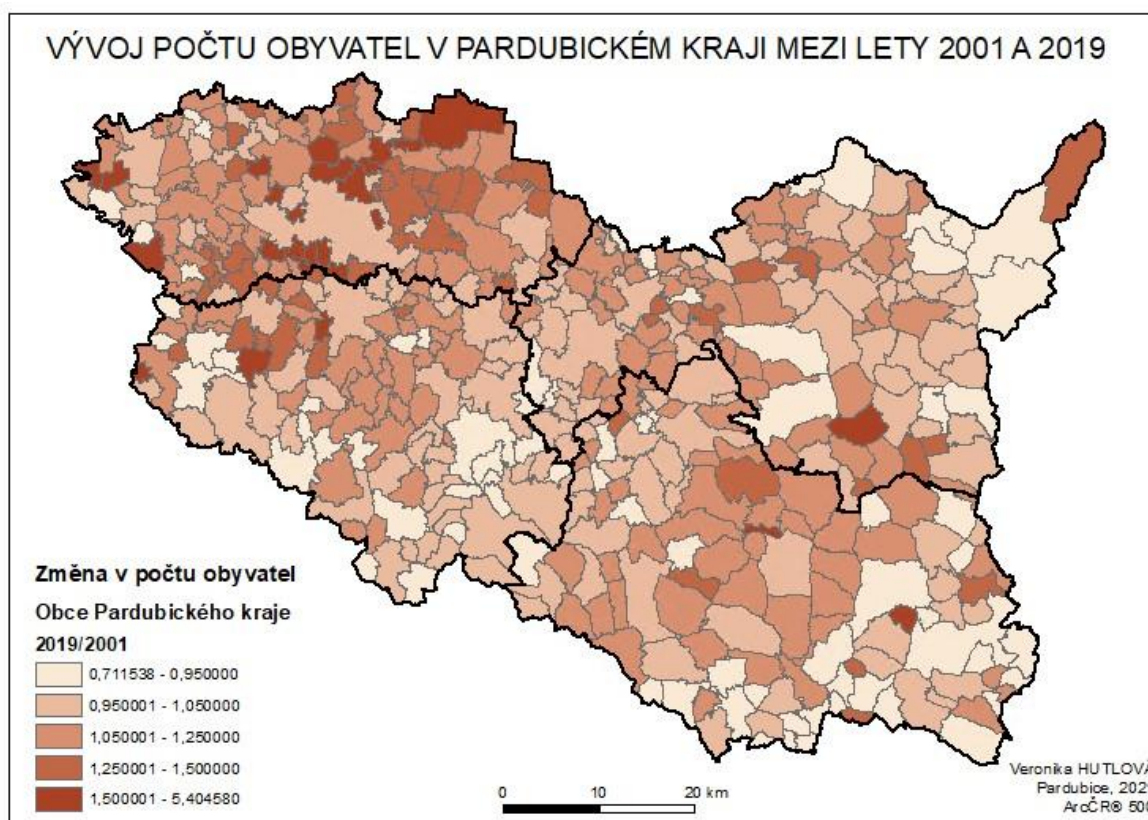
Prvním zkoumaným krajem bude kraj Pardubický. Jak je již popsáno v metodice, tak v Pardubickém kraji došlo k územním změnám v rámci obcí Domoradice a Hostovice. Jelikož tyto obce zanikly v letech 2003 a 2007, v kartogramech zobrazeny nebudou. Byly tedy odebrány z celkového seznamu obcí.

Nejprve bude provedeno zhodnocení v rámci indikátoru počtu obyvatel, následovat bude zhodnocení dle počtu registrovaných ekonomických subjektů.

4.2.1 Počet obyvatel

Prvním indikátorem, který byl v rámci Pardubického kraje sledován je vývoj počtu obyvatel mezi lety 2001 a 2019.

Obrázek 12 tento vývoj zobrazuje pomocí kartogramu vytvořeného v aplikaci ArcMap.

Obrázek 12 – Vývoj počtu obyvatel v Pardubickém kraji mezi lety 2001 a 2019

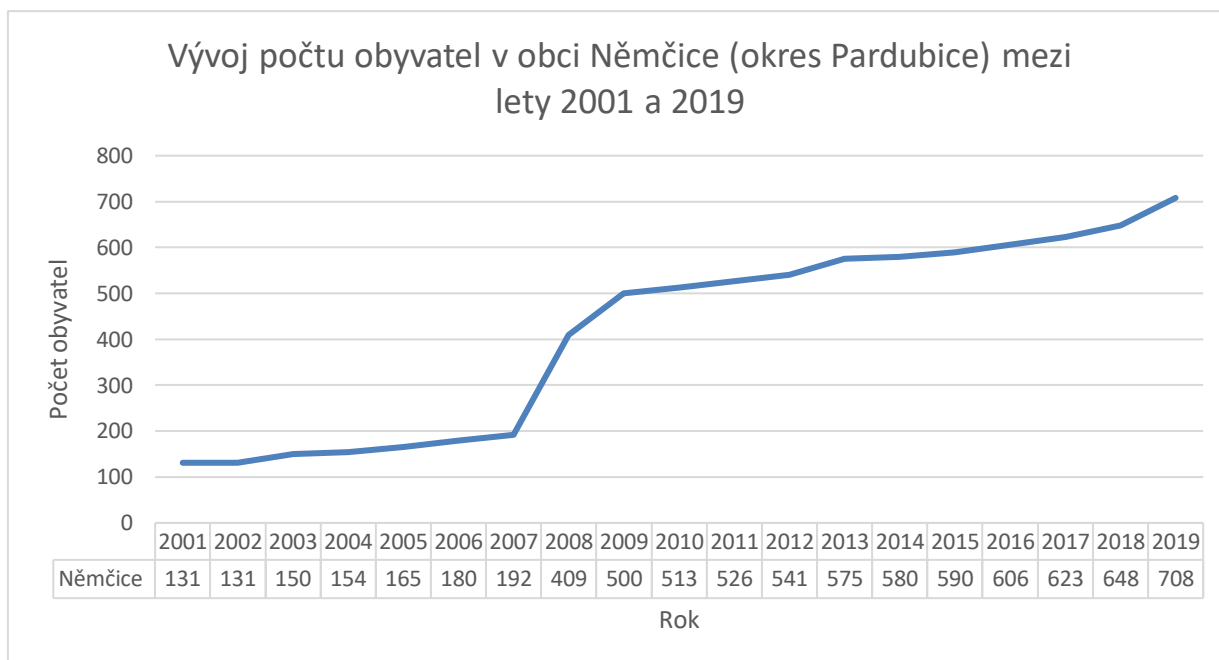
Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

Zobrazené hodnoty jsou poměrem 2019/2001. Dle předem stanovených intervalů lze jednoduše rozlišit u kterých obcí počet obyvatel klesal, kde spíše stagnoval a od třetího intervalu lze určit intenzitu nárůstu počtu obyvatel. Kartogram je také rozdělen na 4 okresy – Pardubice, Chrudim, Ústí nad Orlicí a Svitavy.

Co se týče okresu Pardubického, tak ten byl dynamikou rozvoje nejvýraznější. Je vidět, že zde v několika obcích počet obyvatel poklesl. Jedná se o obce Urbanice, Chvaletice, Malé Výkleky, Žáravice a Morašice. Nejvýraznější pokles byl zaznamenán u obce Morašice, kde z původních 109 obyvatel k 31. 12. 2001 se obec dostala na 79 obyvatel dne 31. 12. 2019. V rámci největšího města okresu, ale zároveň i celého kraje, tedy Pardubic, docházelo mezi sledovanými lety ke stagnaci obyvatel. Dle dat z ČSÚ lze říct, že v porovnání let 2001 a 2019 se změnil počet obyvatel Pardubic pouze o + 1 556 obyvatel. Nejvýraznější nárůsty v počtech obyvatel se projevují právě okolo obce

Pardubice. V okrese Pardubice se nachází obec s nejvýraznějším nárůstem počtu obyvatel v rámci obou krajů a všech obcí. Jedná se o obec Němčice (jelikož obcí se stejným názvem je více, tak pro upřesnění kód obce je 572870). Obec je vzdálena asi 6 km od Pardubic.

Na grafu (obrázek 13) je zobrazen její vysoce narůstající trend.

Obrázek 13 – Vývoj počtu obyvatel v obci Němčice (okres Pardubice) mezi lety 2001 a 2019

Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

Lze vidět, že obec má stále rostoucí trend, nejvyšší skok zaznamenala v roce 2008. Obec v průběhu let získala na své prestiži, jelikož má dobrou dopravní obslužnost jak prostřednictvím MHD do města Pardubice, tak také linkovým autobusem do konkurenčního Hradce Králové.

Dále za zmínku stojí také obce Srnojedy, Spojil, Srch, Dříteč, Staré Jesenčany a Újezd u Sezemic. Všechny tyto obce také zaznamenaly značný nárůst obyvatelstva.

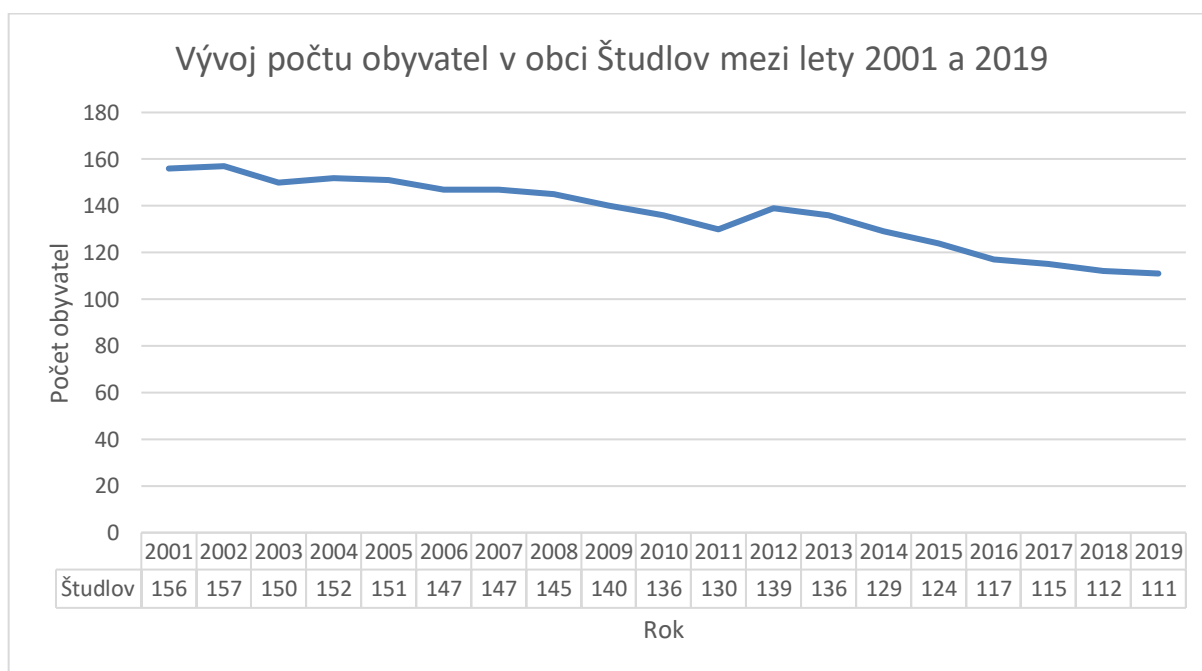
Dalším okresem je okres Chrudim. Zde je znatelný větší počet obcí s klesajícím trendem, například se jedná o obec Dědová, Honbice, Otradov, Hodonín, Hluboká, či Střemošice. Naopak mezi obce s nejvyšším nárůstem počtu obyvatel lze zařadit obce Vápenný Podol, Sobětuchy nebo Biskupice. Dle celkového pohledu na kartogram lze říct, že okres Chrudim se řadí spíše mezi ty upadající, či minimálně stagnující. Není tomu jinak ani u bývalého okresního města Chrudim, které se také řadí mezi stagnující obce.

Dle pohledu lze totéž říct i o zbylých dvou okresech – tedy o Ústí nad Orlicí a Svitavách. Nejprve tedy popis okresu Ústí nad Orlicí. Zde je vidět úpadek i u větších měst jako je Česká Třebová nebo Ústí nad Orlicí. Je nutné podotknout, že u obou měst se nejedná

o žádné rapidní poklesy obyvatel, ale dle předem nastavených pravidel obě obce spadají do prvního intervalu. Také je zde velká spousta obcí, ve kterých počet obyvatel stagnoval. Například se jedná o Žamberk, Letohrad, či Vysoké Mýto. Obcí s nejvyšším nárůstem obyvatel, a zároveň jako jediné řadící se do pátého intervalu, jsou Rudoltice.

Okres Svitavy je posledním okresem v rámci Pardubického kraje. Zde lze opět pozorovat značné množství obcí, ve kterých počet obyvatel klesal – zdůraznit se může třeba Moravská Třebová či Jaroměřice. Zároveň se zde nachází obec s největším poklesem počtu obyvatel v rámci obou sledovaných krajů dohromady. Jedná se o obec Študlov a nachází se na hranicích s Jihomoravským krajem. V rámci bývalého okresního města Svitavy probíhala spíše stagnace, počet obyvatel se tedy nijak výrazně neměnil. Jsou zde dvě obce řadící se do pátého, tedy nejvyššího intervalu. Jsou jimi Kukle a Útěchov. V obou případech se jedná o malé vesnice, u kterých však mezi sledovanými roky výrazně vzrostl počet obyvatel.

Graf (obrázek 14) zobrazuje klesající vývoj počtu obyvatel v obci Študlov mezi lety 2001 a 2019.

Obrázek 14 – Vývoj počtu obyvatel v obci Študlov mezi lety 2001 a 2019

Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

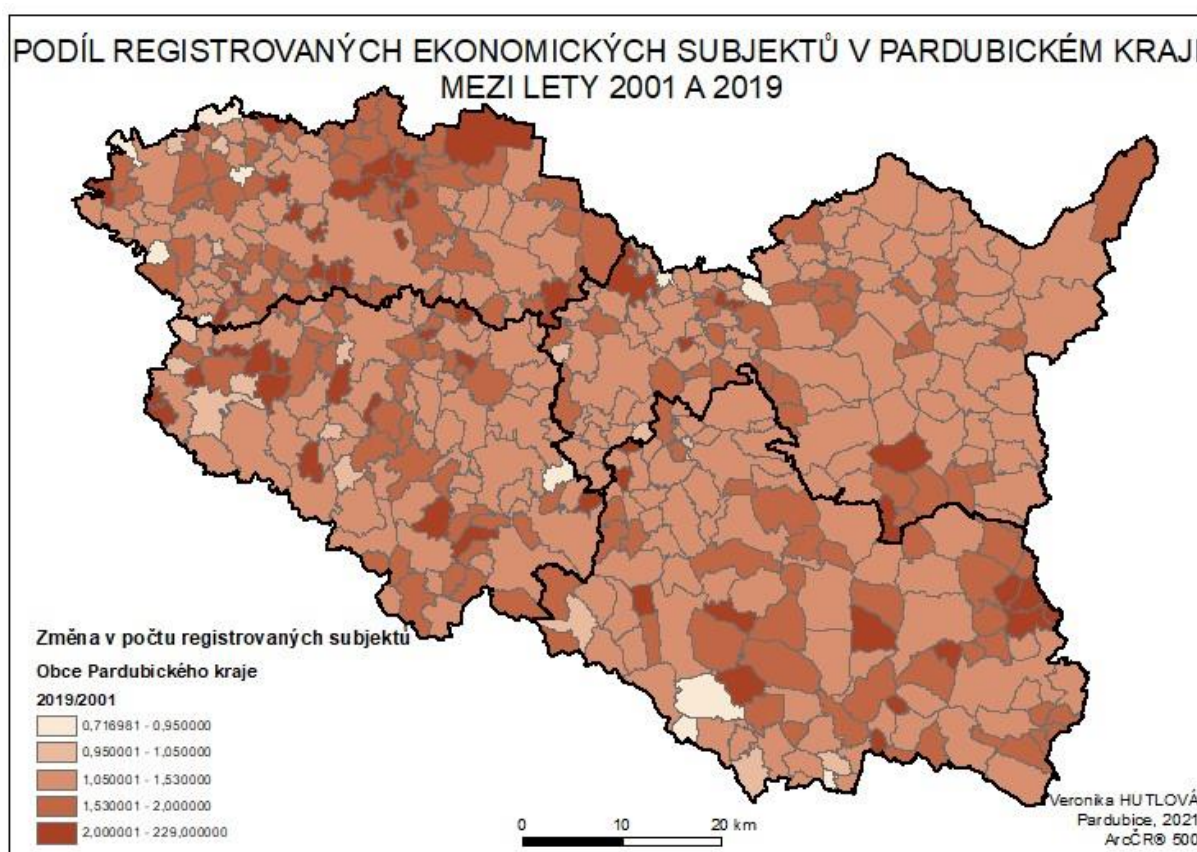
Jedná se sice o malou obec, ale v poměru hodnot 2019/2001 zde byl znatelný nejvýraznější klesající trend. Z grafu lze vyčíst hodnoty za jednotlivé roky. V podstatě za celé sledované období počet obyvatel v obci klesá, je zde tedy znatelný postupný klesající trend, který je konstantní. Nelze najít rozmezí nějakých dvou let, mezi kterými by byl

znatelný významný skok v poklesu. Určení závěrečných metropolitních tendencí v obci však záleží také na vývoji v počtu registrovaných ekonomických subjektů, který bude rozebrán v následující podkapitole.

4.2.2 Počet registrovaných ekonomických subjektů

Druhým sledovaným indikátorem je počet registrovaných ekonomických subjektů.

Na obrázku 15 je v kartogramu zobrazen podíl registrovaných ekonomických subjektů mezi lety 2001 a 2019. Hodnoty jsou podílem počtu v letech 2019 a 2001.

Obrázek 15 – Podíl registrovaných ekonomických subjektů v Pardubickém kraji mezi lety 2001 a 2019

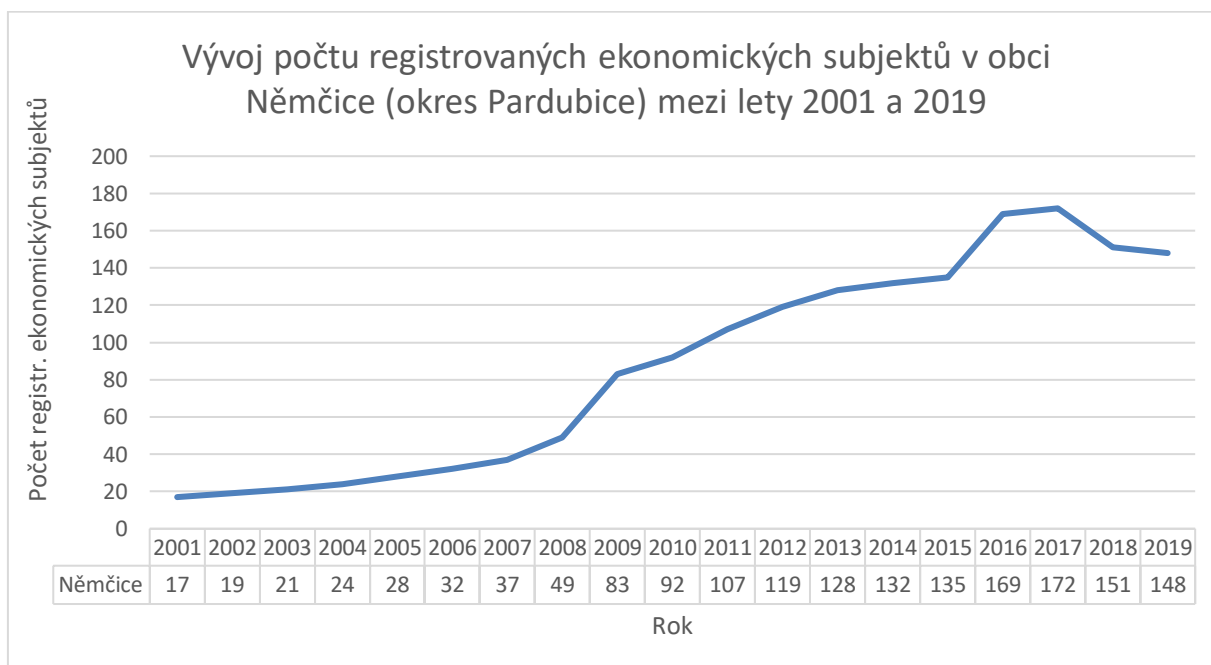
Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

Na první pohled je tento kartogram o mnoho vybarvenější než ten předchozí s počty obyvatel. Lze tedy říct, že je jen minimum obcí, ve kterých by klesal počet registrovaných ekonomických subjektů.

V rámci okresu Pardubice klesal počet registrovaných ekonomických subjektů v obcích Chýšť, Morašice, Tetov, Bukovina u Přelouče a Vlčí Habřina. Ve všech případech se jedná o menší obce. Ve výsledném spojení a určení metropolizačního procesu bude záležet v jakých intervalech se pohybují jejich počty obyvatel. Obcí, ve kterých počty stagnují je také

minimum – jedná se o obce Újezd u Přelouče, Mokošín a Žáravice. Zde jsou opět rozdíly naprosto minimální, ale stanovené pravidlo mluví jednoznačně. Poté následují obce, ve kterých počty začínají postupně stoupat. Pokud by se měly zdůraznit ty, které patří do pátého, tedy nejvyšší intervalu, tak by se jednalo o obce Dříteč, Hrobice, Srch, Spojil, Srnojedy či Třebosice. Všechny tyto obce jsou v bezprostřední blízkosti od města Pardubice. Vysoký nárůst mají také obce Býšť a Neratov. Nejvyšší nárůst má však opět obec Němčice, která se z původních 17 registrovaných ekonomických subjektů k 31. 12. 2001 dostala k 31. 12. 2019 na 148 registrovaných subjektů. Již teď je tedy zřejmé, že Němčice budou mít silné metropolizační tendence.

Následující graf (obrázek 16) znázorňuje vývoj registrovaných ekonomických subjektů v obci Němčice.

Obrázek 16 – Vývoj počtu registrovaných ekonomických subjektů v obci Němčice (okres Pardubice) mezi lety 2001 a 2019

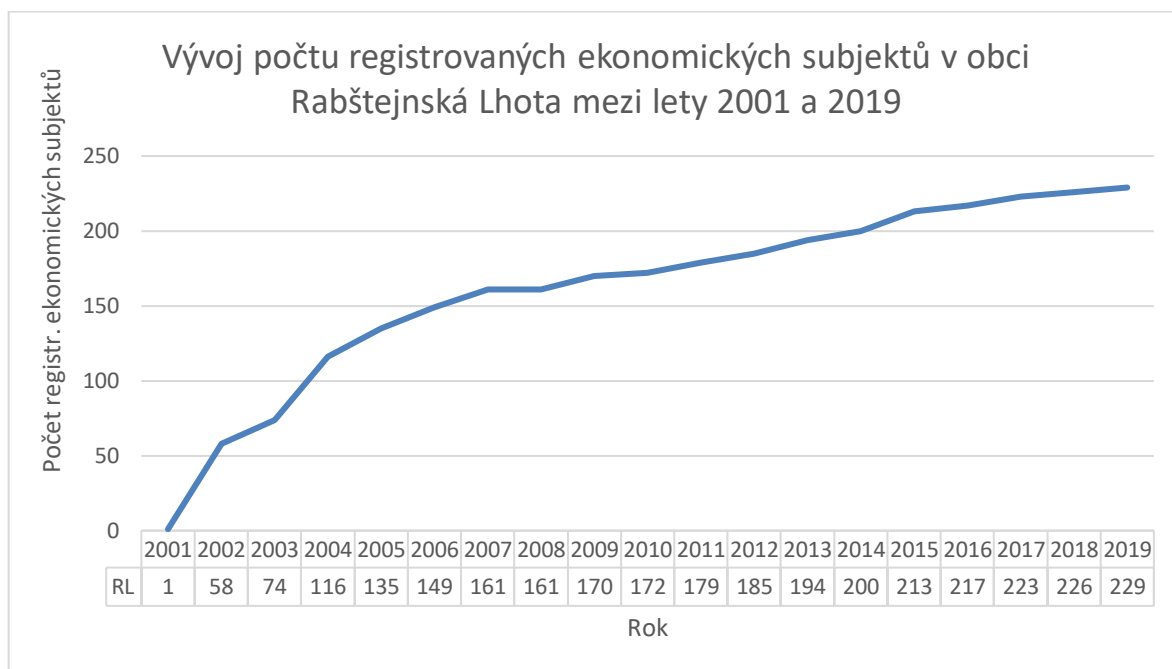
Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

Z grafu lze vyčíst, že počet registrovaných ekonomických subjektů se v obci Němčice vyvíjel takřka konstantně. Pouze mezi lety 2008 a 2009 je viditelný větší skok, další znatelný výrazný nárůst proběhl mezi lety 2015 a 2016. Od roku 2018 je však zřejmý pokles, který se v roce 2020 opět vracel zpět na své předchozí hodnoty. K 31. 12. 2020 zde bylo 164 registrovaných subjektů (tento rok se však do grafu neuvádí kvůli srovnatelnosti dat, proto je alespoň takto zmíněn).

V předchozím grafu, který se zaměřuje na počet obyvatel v obci Němčice je znatelný nárůst mezi lety 2007 a 2008. Je tedy pravděpodobné, že v tomto grafu má viditelný nárůst mezi lety 2008 a 2009 odůvodnění v rapidním zvýšení obyvatel v předchozích letech. Obec Němčice se tedy neustále rozvíjí a její prestiž spojená s výhodnou polohou velmi stoupá.

V okrese Chrudim se do prvního, tedy klesajícího, intervalu řadí pouze obec Hluboká. Stagnujících obcí není také žádné výrazné množství, ale příkladem mohou být Třemošnice, Hodonín či Bousov. V tomto okresu je nejvíce obcí, ve kterých počet registrovaných ekonomických subjektů roste, ale ne nijak rapidně. Nejvyšší nárůsty jsou v blízkosti Heřmanova Městce, jsou to tedy obce – Vyžice, Vápenný Podol, Kostelec u Heřmanova Městce nebo Úherčice. V okrese Chrudim se také nachází obec s nejvyšším nárůstem v rámci obou sledovaných krajů. Jedná se o obec Rabštejnská Lhota, jejíž vývoj bude zobrazen v grafu níže.

Graf (obrázek 17) zobrazuje vývoj počtu registrovaných ekonomických subjektů v Rabštejnské Lhotě.

Obrázek 17 – Vývoj počtu registrovaných ekonomických subjektů v obci Rabštejnská Lhota mezi lety 2001 a 2019

Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

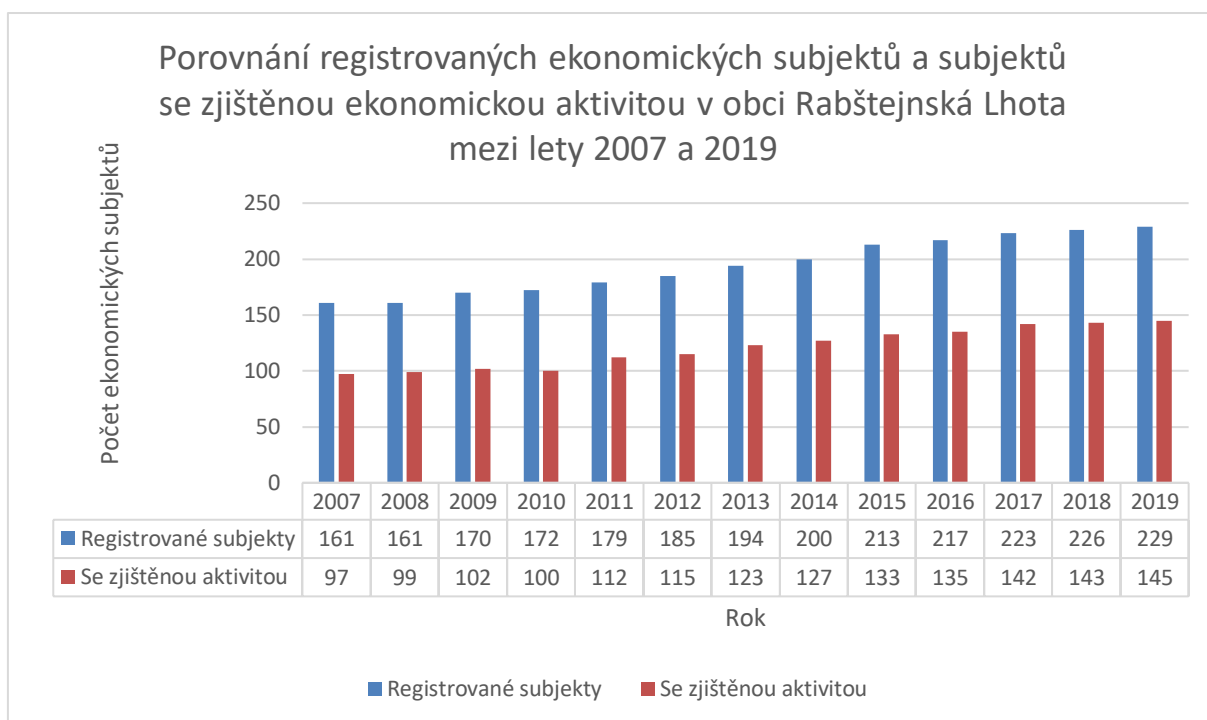
Pozn.: RL = Rabštejnská Lhota

Lze vidět, že nárůstek v počtu registrovaných ekonomických subjektů byl v Rabštejnské Lhotě mezi lety 2001 a 2019 opravdu enormní. K 31. 12. 2001 obec evidovala pouze

1 registrovaný ekonomický subjekt, naopak k 31. 12. 2019 jich evidovala 229. Nejvyšší nárůstky probíhaly do roku 2007, poté rostoucí trend mírně poklesl.

V tomto případě by mohlo být vhodné porovnat tento počet registrovaných ekonomických subjektů s počtem ekonomických subjektů, u kterých v daných letech byla zjištěna aktivita. Bohužel jsou dohledatelná data až od roku 2007, ale alespoň pro částečné porovnání by to mohlo být dostačující.

Graf (obrázek 18) zobrazuje porovnání registrovaných ekonomických subjektů a těch, u kterých byla zjištěna aktivita v obci Rabštejnská Lhota mezi lety 2007 a 2019.

Obrázek 18 – Porovnání registrované a zjištěné aktivity ekonomických subjektů v obci Rabštejnská Lhota mezi lety 2007 a 2019

Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

Dle grafického znázornění a následných kontrolních propočtů je zřejmé, že okolo 60 % registrovaných ekonomických subjektů je v Rabštejnské Lhotě aktivních. Jelikož se jedná o obec, která nemá ani 1000 obyvatel, tak se stále jedná o vysoký počet ekonomických subjektů.

Okres Ústí nad Orlicí obsahuje dvě obce s klesající tendencí, jsou jimi Velká Skrovnice a Bošín. Stejně tak je tomu se stagnujícími obcemi – Vinary, Bučina. Ostatní obce okresu mají rostoucí trend. Nejvyšší nárůsty mají obce Rudoltice, Kosořín, Újezd u Chocně a Podlesí.

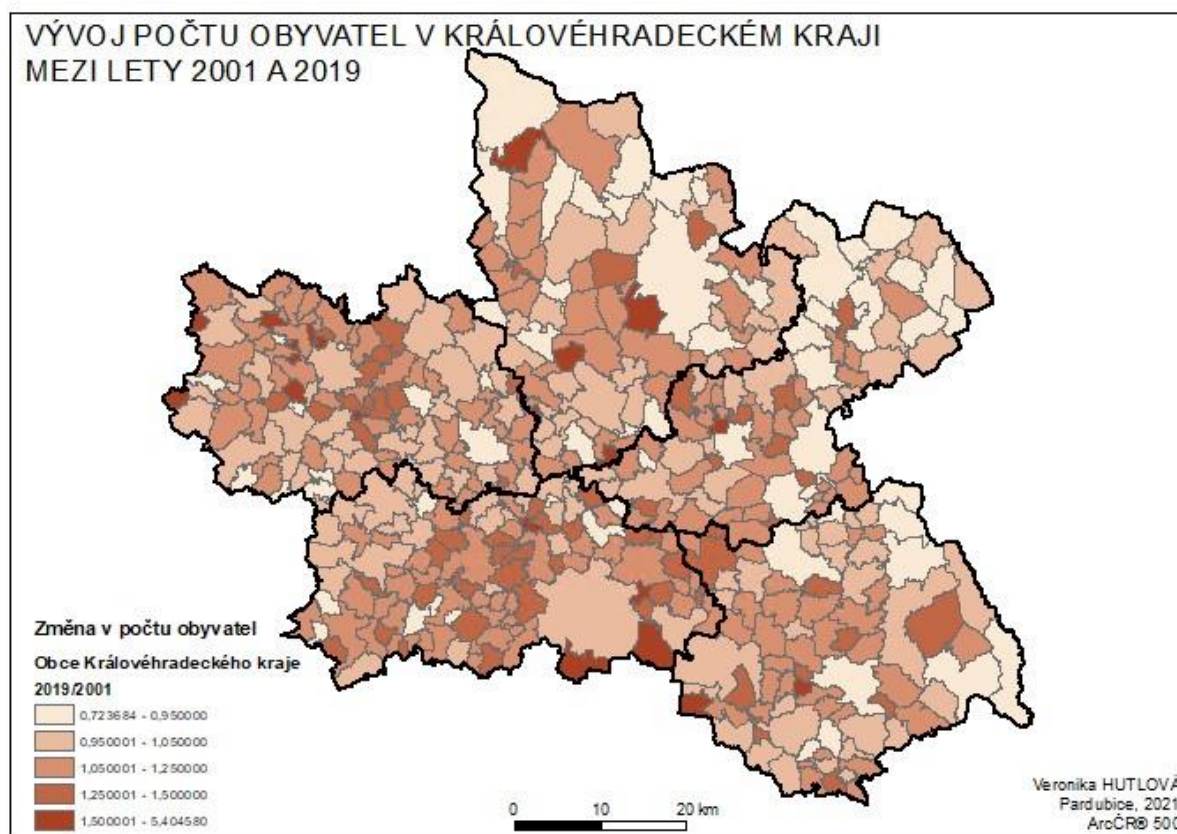
Jako poslední zbývá okres Svitavy. Zde klesají počty u třech obcí. Jsou jimi Jedlová, Nedvězí a Študlov. Stagnují obce Pustá Rybná, Trpín a Chrastavec. Znatelný nárůst v počtech registrovaných ekonomických subjektů probíhal v okolí Svitav. Jedná se například o Kamennou Horku, Květnou nebo Stašov. Výrazný nárůst je také znát u obcí na hranicích s Olomouckým krajem. Jsou to obce Dětrichov u Moravské Třebové, Borušov a Gruna.

4.3 Královéhradecký kraj

Druhý zkoumaný kraj je Královéhradecký. Opět bude nejprve zhodnocen z hlediska indikátoru počet obyvatel, následovat bude zhodnocení registrované ekonomické aktivity. Poslední krok bude zobrazen v následující kapitole, kde dojde ke sjednocení obou intervalů do jedné mapy.

4.3.1 Počet obyvatel

Prvním indikátorem je počet obyvatel. Obrázek 19 zobrazuje kartogram s vývojem počtu obyvatel v Královéhradeckém kraji mezi lety 2001 a 2019.

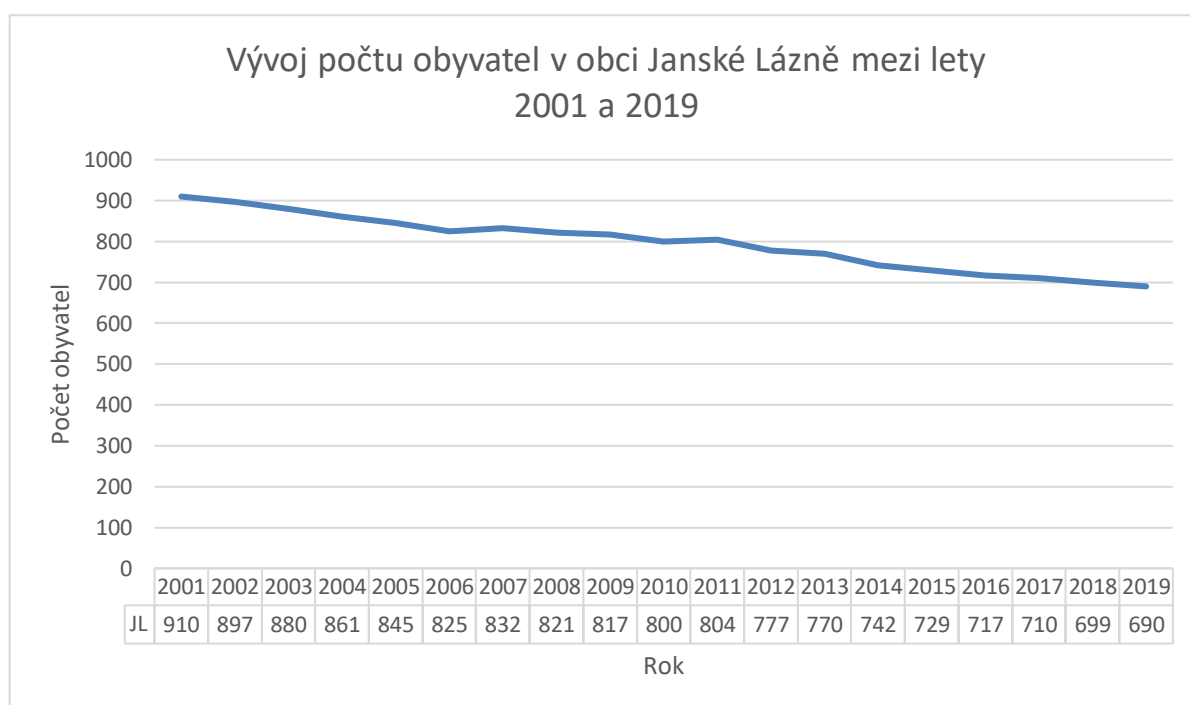
Obrázek 19 – Vývoj počtu obyvatel v Královéhradeckém kraji mezi lety 2001 a 2019

Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

Kartogram opět znázorňuje poměr hodnot z roků 2019/2001. Královéhradecký kraj je rozdělen na pět okresů – Trutnov, Jičín, Náchod, Hradec Králové a Rychnov nad Kněžnou.

Nejdříve popis okresu Trutnov. Obcí, jejichž počet obyvatel mezi lety 2001 a 2019 klesal, je zde celá řada. Mezi značně upadající se řadí Špindlerův Mlýn, Janské Lázně či obec Mostek. Zároveň je do upadajících obcí zařazena spousta obcí, kde jejich hodnota je velmi hraniční s intervalem spíše stagnujících obcí. V tomto případě se jedná například o Vrchlabí, Trutnov či Úpice, kde všechny tři obce měly hodnotu 2019/2001 rovnu 0,949.

Graf (obrázek 20) zobrazuje vývoj počtu obyvatel v obci Janské Lázně mezi roky 2001 a 2019.

Obrázek 20 – Vývoj počtu obyvatel v obci Janské Lázně mezi lety 2001 a 2019

Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

Pozn.: JL = Janské Lázně

Z grafu je patrný výrazný pokles obyvatel mezi lety 2001 a 2019.

Přímo do stagnujícího intervalu byly zařazeny například obce Malá Úpa, Rudník, Mladé Buky, Bernartice nebo Dvůr Králové nad Labem. Následují obce, ve kterých počet obyvatel mezi jednotlivými lety vzrostl. Nejvýraznější růst byl zaznamenán u obcí Strážné, Staré Buky, Nemojov a Litíč. Je nutné podotknout, že přestože byly obce zařazeny do nejvyššího intervalu, tak jejich nárůsty počtu obyvatel nebyly nijak rapidní.

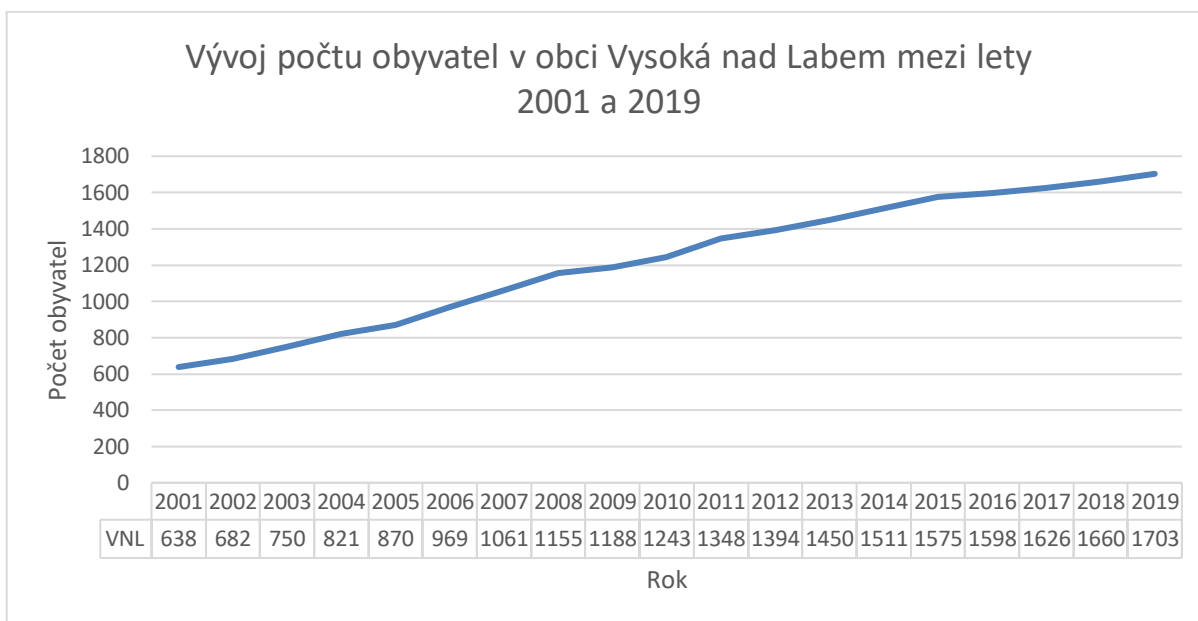
Následuje popis okresu Jičín. Zde je názorně vidět menší množství obcí s dlouhodobě klesajícím počtem obyvatel. Jedná se o Hořice, Mlázovice, Žlunice nebo Zeleneckou Lhotu.

Obcí se stagnujícím počtem je zde větší množství. Uvést si lze například Jičín, Stará Paka, Nová Paka, Lázně Bělohrad, Pecka, Jičíněves či Kopidlno. Největší nárůstek počtu obyvatel je znatelný v obcích na západní části okresu. Pro příklad se jedná o obce Veliš, Osek, Rokytňany nebo Zámostí-Blata.

Okres Náchod opět zobrazuje velké množství obcí s klesajícím trendem v počtu obyvatel. Pokles obyvatel je znatelný v Broumovském výběžku, kde se jedná o obce Teplice nad Metují, Meziměstí, Broumov, Otovice nebo Martínkovice. Na jihu okresu lze vidět, že pokles počtu obyvatel se projevil i v Náchodě, Novém Městě nad Metují nebo v České Skalici. Stagnujících obcí je zde také celá řada. Na severu jsou to třeba obce Heřmánkovice, Šonov či Jetřichov. Následuje Červený Kostelec nebo Slatina nad Úpou. Na jihu okresu se kupříkladu jedná o Dolany, Jaroměř nebo Rožnov. Obec patřící do intervalu s nejvyšším nárůstem je zde pouze jedna – Vestec. Jedná se o malou obec na severu od České Skalice.

Předposlední je okres Hradec Králové. Zde je zřejmý pokles převážně u menších obcí, které mají do 300 obyvatel – Myštěves, Kosičky, Babice, Lišice nebo Převýšov. Pokles je znatelný také třeba ve Smiřicích a Černožicích. Na první pohled si lze všimnout stagnujícího krajského města – Hradec Králové. Počet obyvatel zde mezi lety 2001 a 2019 mírně poklesl a to o 3 469 obyvatel. Dále lze vidět celou řadu stagnujících obcí na hranicích s okresem Jičín, kde se jedná o prakticky celé ORP Nový Bydžov. Kupříkladu jsou to obce Smidary, Vinary, Hlušice, Skřivany, Králíky či právě i Nový Bydžov. Co se týče nejvýraznějšího nárůstu v počtech obyvatel, tak ten je zřejmý u třech obcí na jihu a východě od Hradce Králové. Jedná se o Vysokou nad Labem, Běleč nad Orlicí a Divec. Severozápadně od Hradce Králové vyčnívá ještě jedna malá obec s názvem Čistěves.

Vysoká nad Labem zaznamenala mezi lety 2001 a 2019 velmi výrazný nárůst v počtu obyvatel, graf (obrázek 21) zobrazuje tento vysoce rostoucí trend.

Obrázek 21 – Vývoj počtu obyvatel v obci Vysoká nad Labem mezi lety 2001 a 2019

Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

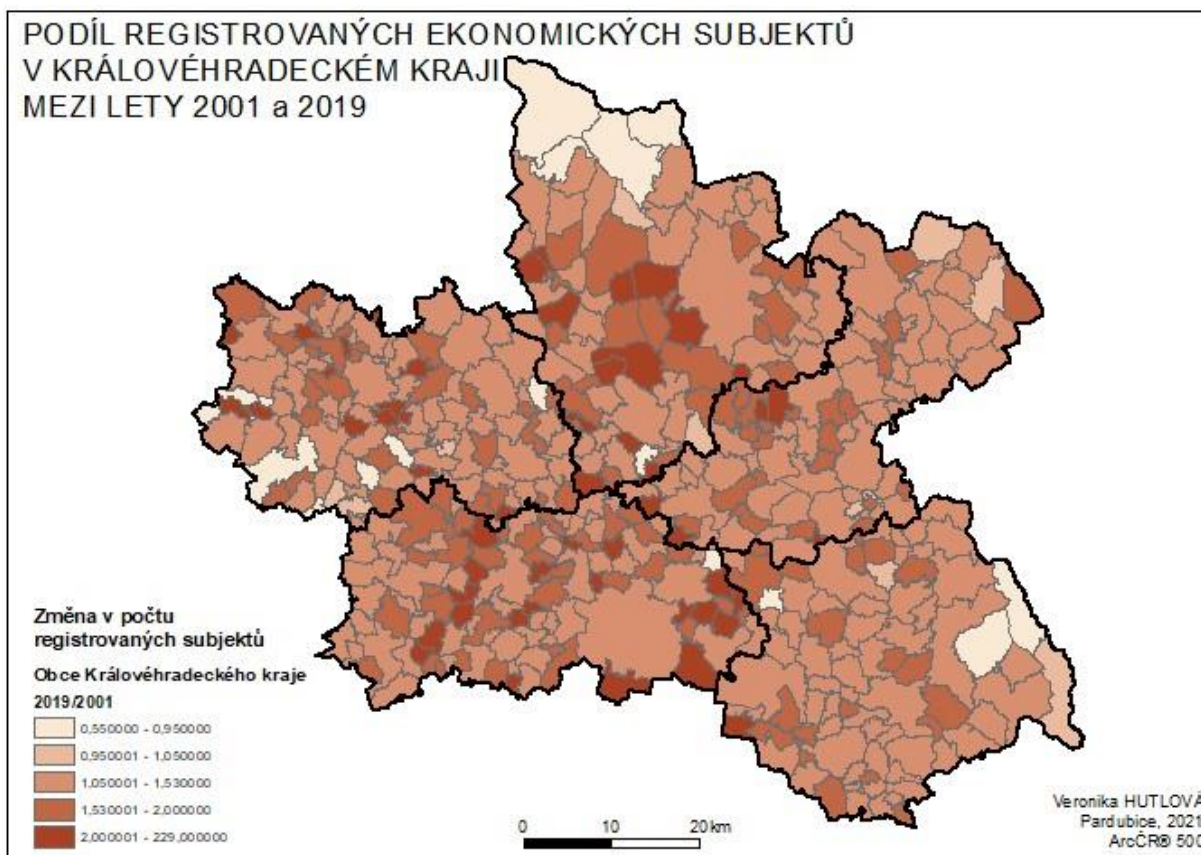
Pozn.: VNL = Vysoká nad Labem

Z grafu je zřejmý vysoký nárůst v počtu obyvatel mezi sledovanými lety. Lze říct, že nárůstek je konstantní a žádné roky se extrémně nevychylují.

Posledním okresem je Rychnov nad Kněžnou. Zde je opět patrné vyšší zastoupení obcí s klesajícím počtem obyvatel. Jedná se převážně o obce na hranicích s Polskem – Olešnice v Orlických horách, Sedloňov, Deštné v Orlických horách či Rokytnice v Orlických horách. Počet obyvatel také mírně upadal v obci Rychnov nad Kněžnou, dle hodnot se dá říct, že spíše stagnoval. Obcí se stagnujícím počtem obyvatel je zde také celá řada. Na východní straně okresu mohou být příkladem Orlické Záhoří, Liberk nebo Pěčín. Na západní až jihozápadní straně okresu stagnují také obce Týniště nad Orlicí, Albrechtice nad Orlicí, Borohrádek, Kostelec nad Orlicí nebo Čermná nad Orlicí. Nejvýraznější nárůst v počtu obyvatel, tedy pátý interval, byl dosažen u dvou malých obcí. První je Nová Ves nacházející se u Týniště nad Orlicí a druhá je Libel na západě od Rychnova nad Kněžnou.

4.3.2 Počet registrovaných ekonomických subjektů

Následuje kartogram (obrázek 22) zobrazující druhý podstatný indikátor.

Obrázek 22 – Podíl registrovaných ekonomických subjektů v Královéhradeckém kraji mezi lety 2001 a 2019

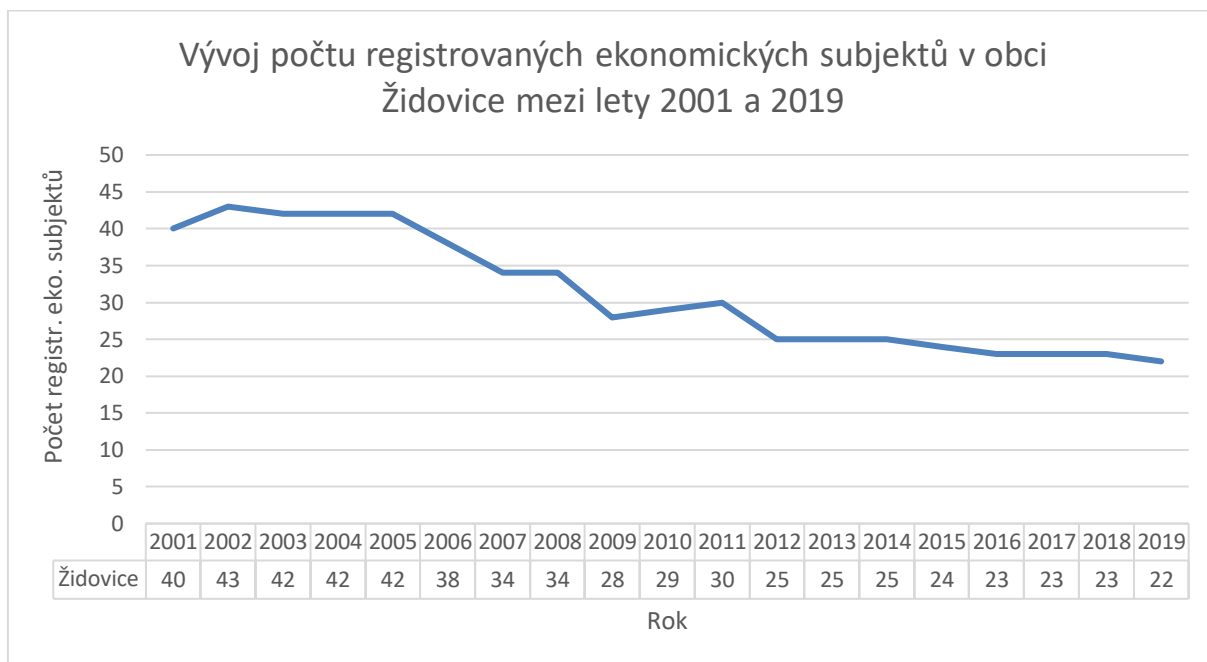
Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

Zobrazené hodnoty jsou zde opět podílem hodnot v letech 2019/2001.

Okres Trutnov zobrazuje klesající počty registrovaných ekonomických subjektů v následujících obcích Krkonoš, které jsou na hranicích s Polskem. Jsou jimi Špindlerův Mlýn, Malá Úpa, Strážné a Pec pod Sněžkou. Na jižní straně okresu se jedná ještě o obec Hřibojedy. Stagnují zde dvě obce – Janské Lázně a Vlčkovice v Podkrkonoší. Obce s nejvyšším nárůstem počtu registrovaných ekonomických subjektů se objevují na západě a jihu od Trutnova. Jsou to například obce Vlčice, Čermná, Staré Buky, Vítězná nebo Nemojov.

Druhým popisovaným okresem je okres Jičín. Obce, které zaznamenaly pokles registrovaných ekonomických subjektů, jsou následující – Zelenecká Lhota, Rokytnany, Židovice nebo Kopidno. Židovice jsou zároveň obcí s nejvýraznějším poklesem registrovaných ekonomických subjektů za oba kraje dohromady.

Graf (obrázek 23) zobrazuje tento klesající, místy spíše skokový vývoj.

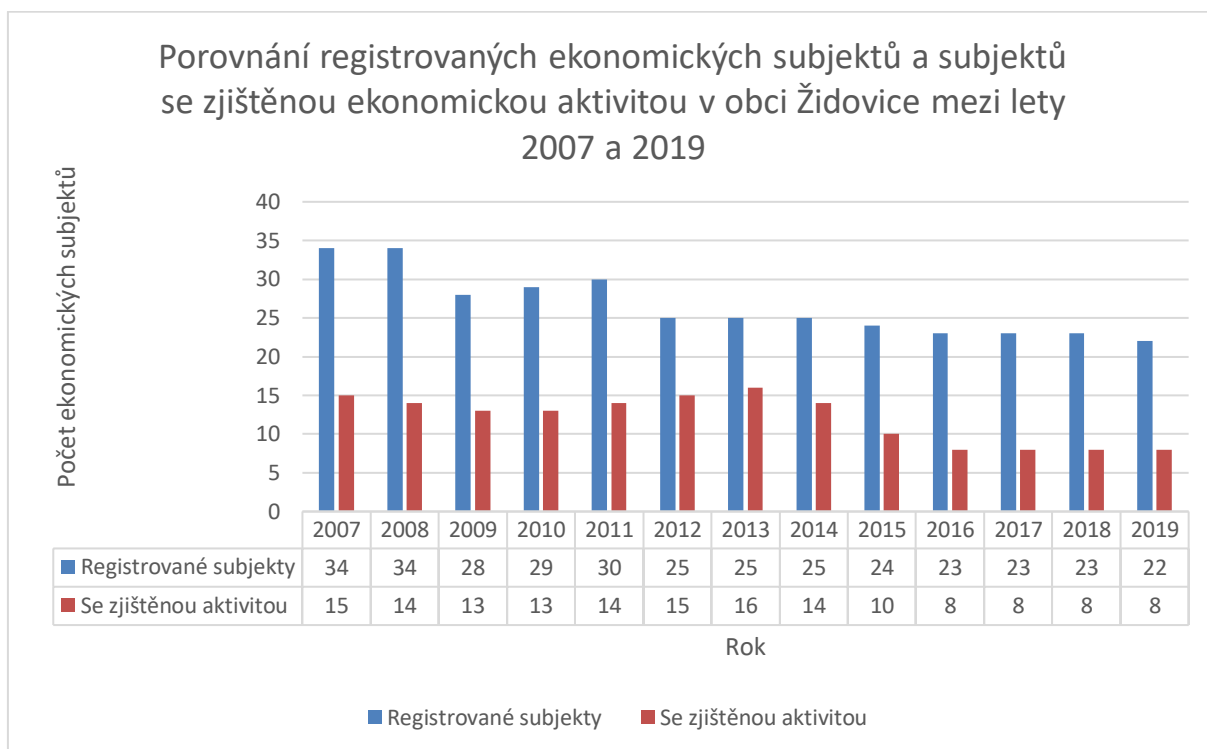

Obrázek 23 – Vývoj počtu registrovaných ekonomických subjektů v obci Židovice mezi lety 2001 a 2019

Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

Ve sledované obci lze vidět stálý úpadek v počtu registrovaných subjektů. Zároveň by mohlo být vhodné opět porovnat kolik z registrovaných ekonomických subjektů je dohromady aktivních – tedy ekonomické subjekty se zjištěnou aktivitou. Tyto hodnoty jsou opět dohledatelné pouze od roku 2007, proto porovnání mezi lety 2007–2019.

Následující graf (obrázek 24) zobrazuje porovnání registrovaných ekonomických subjektů a subjektů se zjištěnou aktivitou v obci Židovice mezi lety 2007–2019.

Obrázek 24 – Porovnání registrovaných ekonomických subjektů a subjektů se zjištěnou ekonomickou aktivitou v obci Židovice mezi lety 2007 a 2019

Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

Z grafu je možné vyčíst, že i počet ekonomických subjektů se zjištěnou aktivitou klesá. Dále byly u vybraných roků provedeny kontrolní výpočty zjišťující u kolika % registrovaných subjektů byla zjištěna aktivita. V roce 2007 byla zjištěna u 44 % registrovaných subjektů, v roce 2010 také u 44 %, v roce 2013 byla hodnota nejvýraznější a to 64 %, v roce 2016 to bylo pouhých 34 %. V posledním zkoumaném roce, tedy 2019, byla zjištěna aktivita u pouhých 36 % ze všech registrovaných subjektů v obci. Zde je tedy zřejmé, že skoro dvě třetiny z registrovaných podniků je v obci zaniklých, či alespoň neaktivních, a je možné předpokládat úpadek i v dalších letech.

Stagnující obce jsou Žlunice a Sobčice. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán například u obcí Osek, Zámostí-Blata, Nemyčeves, Tuř nebo Kacákova Lhota.

V okrese Náchod není žádná obec, u které by počet registrovaných ekonomických subjektů klesal. Stagnující registrované subjekty se projevily u třech obcí. V Broumovském výběžku se jedná o obce Meziměstí a Broumov. Poslední obec se nachází u Nového Města nad Metují a jedná se o malou obec s názvem Jestřebí. Poté následují obce s růstem počtu registrovaných

subjektů. Do nejvyššího, tedy pátého intervalu, jsou zařazeny obce Rožnov, Vlkov, Slatina nad Úpou, anebo také dvě malé obce Litoboř a Vršovka.

Následuje popis okresu Hradec Králové. Zde byl zaznamenán pokles pouze u obce Libřice, která se nachází na pomezí okresů Hradec Králové, Náchod a Rychnov nad Kněžnou. Počet registrovaných ekonomických subjektů, který by pouze stagnoval zde zaznamenán nebyl. Z kartogramu lze vyčíst, že v krajském městě Hradec Králové nedocházelo k nijak výraznému růstu registrovaných ekonomických subjektů. Byl tedy zařazen do třetího intervalu. Dále zde, ale bylo velké množství obcí, které se svým tempem růstu zařadily do pátého, tedy nejvyššího intervalu. Okolo Hradce Králové se jedná o obce Vysoká nad Labem, Běleč nad Orlicí, Librantice, Jeníkovice, Divec nebo Světí. Obce s výraznými nárůstkami byly zaznamenány také u Nového Bydžova, zde se jedná o obce Kobylice, Zdechovice, Barchov nebo Petrovice.

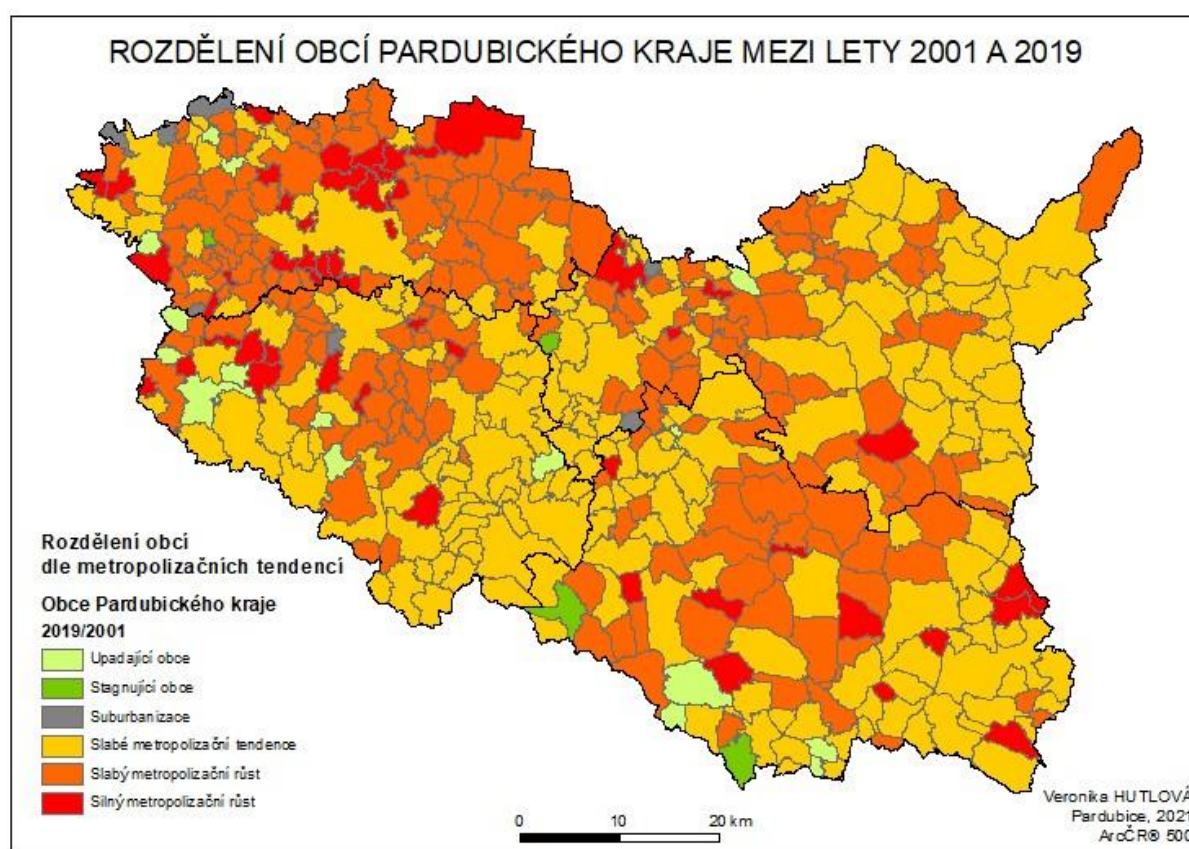
Poslední na popis zbývá okres Rychnov nad Kněžnou. Zde jsou patrné výrazné klesající tendence u obce Orlické Záhoří a Mokré. Dále je pokles znatelný i u obce Zdobnice. Stagnují obce Bartošovice v Orlických horách a Bačetín. Značné množství obcí zde má také rostoucí trend v počtu registrovaných ekonomických subjektů. Co se týče nejvýraznějšího nárůstu, tak ten se projevil pouze u obce Nová Ves, která je na hranicích s Pardubickým krajem.

5 VYHODNOCENÍ PROCESU METROPOLIZACE VE VYBRANÝCH REGIONECH

Následuje kapitola, ve které budou v každém kraji zvlášť spojeny oba indikátory do jednoho kartogramu. Spojení indikátorů proběhlo dle postupu zmíněného v tabulce 3, která je součástí metodiky. Výsledný kartogram zobrazuje metropolizační tendence v rámci jednotlivých krajů.

5.1 Pardubický kraj

Obrázek 25 zobrazuje kartogram s již konečným vyhodnocením metropolizačních tendencí.

Obrázek 25 – Rozdělení obcí Pardubického kraje mezi lety 2001 a 2019

Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

Pro lepší přehlednost zde byla použita škála odlišných barev.

Nedříve opět popis okresu Pardubice. Obcí, které svými kritérii spadají do upadajících či stagnujících je zde minimum. Jedná se o Žáravice, Vlčí Habřinu, Morašice a Mokošín. Čistý proces suburbanizace je znatelný pouze na severozápadě okresu. Jsou to obce Chýšť,

Tetov a Újezd u Přelouče. Poté je názorně vidět, že Pardubice mají slabé metropolizační tendence. Zároveň je hlavně v obcích na jejich severu a jihu znatelný silný metropolizační růst. Obce severně od Pardubic se silným metropolizačním růstem jsou následující – Srch, Kunětice, Dříteč, nebo také dříve zmiňované Němčice, které se stále postupně vyvíjejí a mají vysoce rostoucí trend. Jižně od Pardubic se jedná o obce Staré Jesenčany, Starý Mateřov, Třebosice nebo Barchov. O těchto obcích, které se nacházejí v bezprostřední blízkosti Pardubic, lze říct, že pouze těží z výhodné polohy. Nejedná se tedy přímo o nové metropolizační centrum. Silný metropolizační růst je také znatelný v obci Býšť, která sousedí s Královéhradeckým krajem. Zde by se mohlo jednat o začínající metropolizační centrum.

V okrese Chrudim je patrné vyšší zastoupení obcí hodnocených jako upadajících. Jedná se například o obec Hluboká, která sousedí s okresem Ústí nad Orlicí. Dále na západu upadají obce Hodonín, Třemošnice či Prachovice. Čistý suburbanizační proces zaznamenala pouze obec Sobětuchy. Dále je zde opět viditelné, že na obce Chrudim a Heřmanův Městec se vážou obce v jejich blízkosti. Je možné předpokládat, že na jihu od Heřmanova Městce vzniká nové jádro metropolizačního centra. Jedná se o obce Kostelec u Heřmanova Městce, Úherčice a Vápenný Podol. Další jádro a možné nové metropolizační centrum se tvoří na hranicích se Středočeským krajem, pravděpodobně by to mohlo být ve spojení s městem Čáslav.

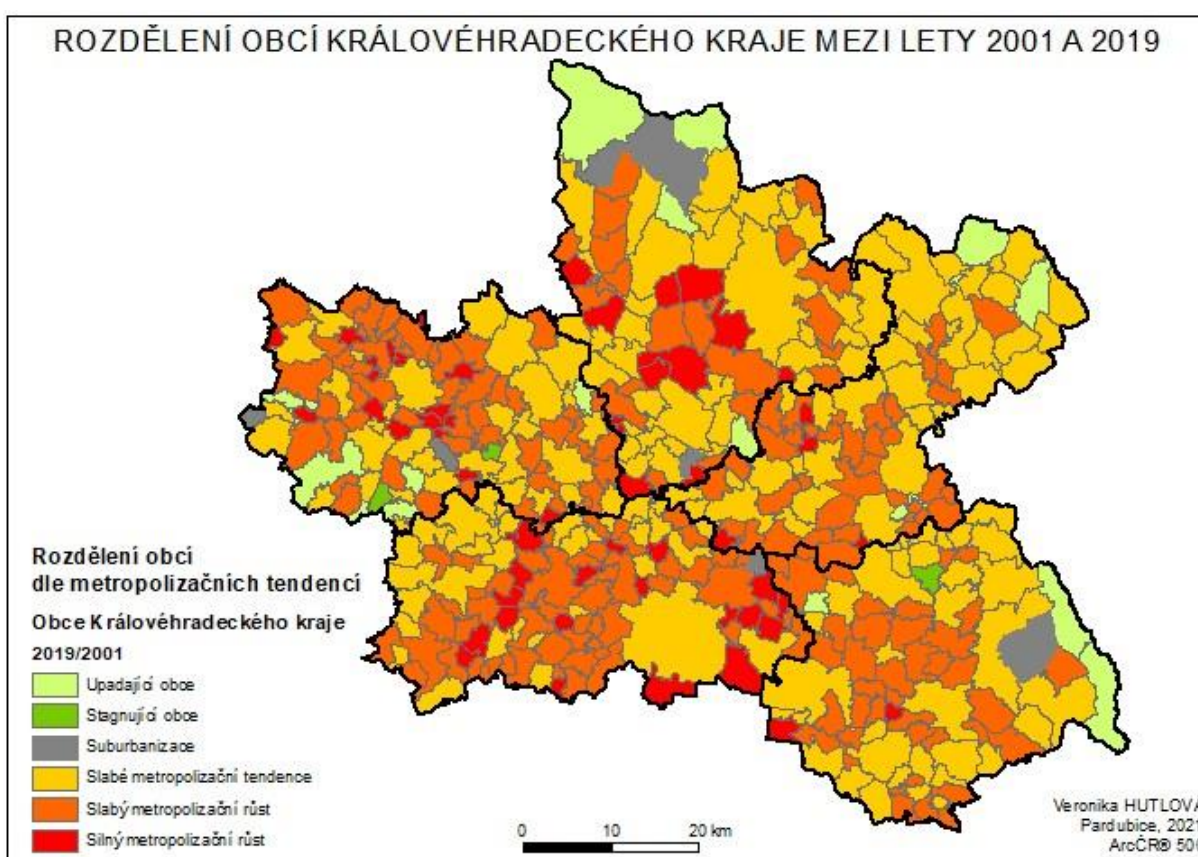
Okres Ústí nad Orlicí zaznamenává pouze jednu upadající obec – jedná se o Velkou Skrovnici, která se nachází na hranicích s Královéhradeckým krajem. Stagnuje obec Vinary a suburbanizaci lze zaznamenat v Bošíně a v Bučině. Metropolizační tendence se zde objevují u obce Vysoké Mýto, kde hlavně na jeho severu a východě lze zaznamenat nárůstky metropolizačních procesů. Dále vyniká Česká Třebová či Ústí nad Orlicí, okolo kterých jsou viditelné rozvíjející se obce. Výrazný nárůst zaznamenala obec Rudoltice nebo Újezd u Chocně. Obec Rudoltice lze považovat za nově rozvíjející se metropolizační centrum.

Na jižní straně okresu Svitavy bylo zaznamenáno několik upadajících či stagnujících obcí. Upadají Jedlová, Nedvězí, Študlov a Chrastavec. Do stagnujících se řadí Trpín nebo Pustá Rybná. Čistá výrazná suburbanizace zde dle nastavených intervalů zaznamenána nebyla. Zde je opět názorné, že u obcí Svitavy a Radiměř narůstají okolní obce, u kterých lze zaznamenat i silný metropolizační růst. Přičemž Svitavy i Radiměř se řadí pouze do slabých metropolizačních tendencí. Na jihovýchodě okresu Svitavy, tedy na hranicích s Olomouckým krajem, jsou zaznamenány obce se silným metropolizačním růstem – zde tedy může docházet ke vzniku nového jádra metropolizačního centra. Jedná se o obce Borušov a Gruna. Z pohledu na kartogram lze říct, že celý region roste. Je vidět jak nárůst obyvatel, tak nárůst počtu registrovaných ekonomických subjektů.

Region lze zhodnotit následovně. K tvorbě nových jader a metropolizačních center v Pardubickém kraji takřka nedocházelo. Silné metropolizační růsty jsou navázány hlavně na větší města, především na Pardubice. Výrazně periferních regionů, tedy upadajících obcí, je v Pardubickém kraji pouze minimum. Jako nejvíce prestižní se hodnotí okres Pardubice. Kraj lze tedy z hlediska zvolených indikátorů zhodnotit jako rostoucí. Je však nutné podotknout, že veškeré hodnocení probíhá pouze v rámci dvou předem vybraných indikátorů.

5.2 Královéhradecký kraj

V této podkapitole bude provedeno vyhodnocení metropolizačních tendencí v Královéhradeckém kraji. Kartogram (obrázek 26) zobrazuje výsledné určení metropolizačních tendencí.

Obrázek 26 – Rozdělení obcí Královéhradeckého kraje mezi lety 2001 a 2019

Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

Opět zde pro lepší orientaci byla použita škála odlišných barev.

Popis opět začne okresem Trutnov. Zde jsou znatelné upadající obce Špindlerův Mlýn, Malá Úpa, Janské Lázně a Vlčkovice v Podkrkonoší. Obzvláště u prvních třech zmiňovaných obcí je třeba zdůraznit, že označení jako upadající, je pouze z hlediska těchto dvou zkoumaných

indikátorů – tudíž počet obyvatel a registrovaná ekonomická aktivita. Je pravděpodobné, že obzvláště tato významná lyžařská a turistická střediska, by v rámci jiných indikátorů měla ve sledovaných letech trend rostoucí. Stagnace se u okresu Trutnov žádná neprojevila. Příklad suburbanizace je znatelný u obcí Pec pod Sněžkou, Strážné a u Hříbojed. Slabé metropolizační tendence jsou znát hned u několika obcí, ale v rámci Vrchlabí, Trutnova a Dvora Králové nad Labem je znatelné vytváření center, okolo kterých se nacházejí obce se slabým nebo silným metropolizačním růstem. V obci Vrchlabí se nachází automobilový závod Škoda. Je tedy pravděpodobné, že nárůst okolních obcí je právě z důvodu stěhování obyvatel za prací. Město Vrchlabí má také velmi dobrou dopravní obslužnost, není tedy problémem do města za prací dojíždět. Dále okolo zmíněného Trutnova a Dvora Králové nad Labem jsou rovněž viditelné metropolizační tendence. Je tedy zřejmé, že i tyto města jsou dobrými metropolizačními centry. Silný metropolizační růst se projevil u obcí Vlčice, Čermná, Staré Buky, Vítězná nebo třeba Nemojov.

V okrese Jičín byly za upadající obce zaznamenány Kopidlo, Zelenecká Lhota, Žlunice, Volanice a Borek. Obce, které v obou sledovaných indikátorech stagnují jsou Sobčice a Slavhostice. Čistá suburbanizace ve sledovaných letech probíhala v obcích Vrbice a Rokytňany. Z kartogramu je opět znatelné, že Jičín měl slabé metropolizační tendence, ale okolo města docházelo k metropolizačnímu růstu, jak slabému, tak v mnoha případech i k silnému. Lze říct, že prakticky celé ORP Jičín je v metropolizačním růstu. Je možné, že zde dochází i ke vzniku metropolizačního centra, jelikož rostou i obce v sousedství s Libereckým krajem. Další viditelný metropolizační růst je okolo obce Hořice. Obec Hořice je opět městem se slabými metropolizačními tendencemi, ale obce v jeho blízkosti vykazují slabý metropolizační růst. Zároveň může být metropolizační růst spojen i s obcí Velký Vřešťov, která se nachází v sousedním okrese Trutnov. Z obcí, které vynikají silnými metropolizačními tendencemi si lze uvést například Osek, Dřevěnice, Tuř nebo Veliš.

Následuje okres Náchod, ve kterém jsou znatelné upadající obce v Broumovském výběžku. Jedná se o obce Meziměstí a Broumov. V jižní části okresu také došlo k úpadku obce Jestřebí. Stagnace u obou sledovaných indikátorů zde nebyla zaznamenána u žádné z obcí. Je zde velké množství obcí se slabými metropolizačními tendencemi, tzn. že docházelo k nárůstu registrovaných ekonomických subjektů a počet obyvatel spíše klesal či stagnoval. Města Náchod a Nové Město nad Metují zaznamenala slabé metropolizační tendence. Opět je znatelné, že se rozvíjejí obce v jejich blízkosti. V těchto obcích dochází k slabému metropolizačnímu růstu. Zároveň je slabý a místy i silný metropolizační růst zaznamenán u obcí sousedících s okresem Trutnov. Zde je možné, že se tvoří nějaké nové metropolizační

centrum. Obdobný případ je i na pomezí okresů Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou, a právě zmiňovaný okres Náchod. Zde je opět možný vznik nového metropolizačního centra. Zároveň je znatelný slabý metropolizační růst i u obcí sousedících s Polskem. Silný metropolizační růst byl zaznamenán u malých obcí Vestec a Litoboř.

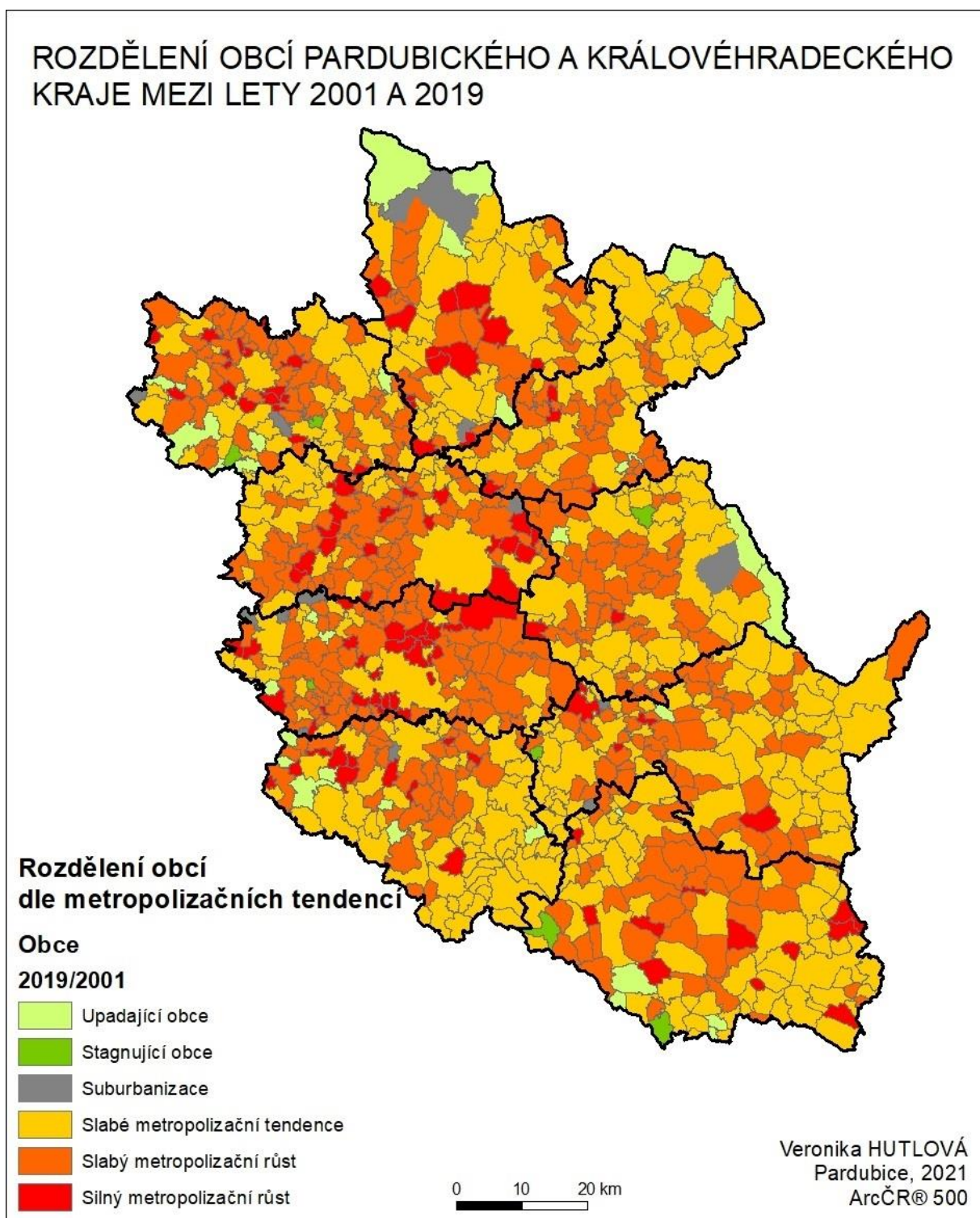
V okrese Hradec Králové nebyly dle nastavených intervalů zaznamenány žádné upadající, ani stagnující obce. Čistá suburbanizace byla zaznamenána pouze v obci Libřice. Opět je zde znatelný stejný jev – Hradec Králové je zařazen do slabých metropolizačních tendencí, přičemž v obcích okolo něj dochází k metropolizačnímu růstu. Je zde viditelná celá řada obcí se slabým metropolizačním růstem, zároveň je i několik obcí se silným metropolizačním růstem. Tento metropolizační růst se rozprostírá i v obcích sousedních okresů – Náchod a Rychnov nad Kněžnou. Další takový případ se rozprostírá na východě, jihovýchodě a jihu od Nového Bydžova. Několik obcí zde dosahuje i silného metropolizačního růstu. Okolo Hradce Králové to jsou obce Vysoká nad Labem, Bělč nad Orlicí, Divec, Librantice, Jeníkovice, Výrava či Světí. Poblíž Nového Bydžova se jedná o obce Petrovice, Barchov, Kosice či Zdechovice.

Posledním zkoumaným okresem je Rychnov nad Kněžnou. Zde se nachází dvě upadající obce – Orlické Záhoří a Bartošovice v Orlických horách. Stagnace byla zaznamenána pouze u obce Bačetín, čistá suburbanizace pouze v obci Zdobnice. V okrese je však znatelné opět vytváření metropolizačního centra. Pravděpodobným důvodem by mohl být opět automobilový závod Škoda, který sídlí v obci Kvasiny. Zároveň se jedná o výhodnou polohu u Rychnova nad Kněžnou. Další znaky metropolizačního růstu jsou znatelné na třech místech na hranicích s Pardubickým krajem. První se nachází v blízkosti Týniště nad Orlicí, okolo kterého jsou silné metropolizační růsty v Nové Vsi, Bělči nad Orlicí, a i v Býšti z Pardubického kraje. Další znatelná návaznost je na jihu okresu, kde slabý metropolizační růst pokračuje i v Pardubickém kraji. Silný metropolizační růst byl zaznamenán pouze v obcích Nová Ves a Libel.

V rámci Královéhradeckého kraje bylo klíčové sledovat metropolizační tendence v okolí dvou Škoda automobilek. Ty se nacházejí v obcích Vrchlabí a Kvasiny. Okolo obou obcí je zřejmý metropolizační růst, který je ve většině případů slabší. Další metropolizační růst obcí je vázán na Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou nebo třeba Týniště nad Orlicí. Zároveň v rámci kraje lze sledovat, že upadající nebo stagnující obce jsou převážně na hranicích s jinými kraji či hlavně s Polskem.

Následující kartogram (obrázek 27) zobrazuje pro lepší znázornění výsledné určení a zhodnocení metropolizačních tendencí v obou krajích dohromady.

5.3 Shrnutí výsledků ze zkoumaných regionů

Obrázek 27 – Rozdělení obcí Pardubického a Královéhradeckého kraje mezi lety 2001 a 2019

Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

Na kartogramu výše lze názorně pozorovat metropolizační tendence v rámci obou sledovaných krajů. Je zřejmé, že okresy Pardubice a Hradec Králové mají v těchto krajích dominantní postavení. Obě krajská města jsou propojena obcemi, ve kterých docházelo k metropolizačnímu růstu – ve většině případů spíše tomu slabšímu, je tu však i několik obcí se silným metropolizačním růstem. Dominantní jsou tedy například obce Srch, Staré Hradiště, Kunětice, Stěblová, Němčice, Hrobice, Dříteč, Újezd u Sezemic či Býšť. Dále se jedná o obce Vysoká nad Labem, Běleč nad Orlicí, Divec, Librantice, Jeníkovice nebo Světí.

Zároveň na kartogramu lze pozorovat vymezenou Hradecko-pardubickou aglomeraci. Obrázek 28 zobrazuje její vymezení z roku 2019.

Obrázek 28 – Vymezení Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2019

Zdroj: Převzato (*Integrované územní investice Hradecko-pardubické aglomerace, 2019*)

Hradecko-pardubická aglomerace je nastíněna v podkapitole 3.3.1. Následně je blíže popsána v podkapitole 3.3.2.

Agglomerace byla takto vymezena v roce 2019. Toto vymezení bylo provedeno na základě veřejné zakázky od Ministerstva pro místní rozvoj ČR, kde bylo účelem jednotné vymezení metropolitních oblastí na území ČR pro nastavení efektivního čerpání veřejných prostředků. Na vymezení území a zpracování výsledného dokumentu se podíleli pracovníci z Univerzity Karlovy. Jsou jimi doc. RNDr. Martin Ouředníček, Ph.D., dále RNDr. Jiří Nemeškal a RNDr. Lucie Pospíšilová, Ph.D. Pro vymezení metropolitních oblastí byla využita data mobilního operátora, ta zobrazují nejen dojížděku do zaměstnání a do škol, ale i všechny cesty v rámci stanoveného časového období. Analýzu prováděli 35 po sobě jdoucích dní. V podkapitole 3.3.1 jsou v bodech uvedeny metody v rámci, kterých autoři postupovali. (Ouředníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020)

- Nejprve autoři posuzovali koncentraci cest mezi domovskou obcí a ostatními obcemi. Domovská obec byla stanovena dle nejvyššího času stráveného v obci během noci. Tím jim vznikla matice denních dojížděkových tras v rámci ČR. Poté byl stanoven výsledný ukazatel zobrazující součet cest z domovské obce do jiné obce a zpět. Tento ukazatel se ještě vydělil vzdáleností mezi obcemi. Pokud někdo během jednoho dne cestoval mezi zvolenými obcemi vícekrát, tak byla započítána pouze první cesta. (Ouředníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020)
- Dále posuzovali množství času stráveného mimo své bydliště v rámci stanovených regionálních center. Zvolili si 27 jádrových oblastí, které jsou krajskými a statutárními městy. V těchto obcích posuzovali denní systém aktivit a průměrně strávený čas. (Ouředníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020)
- Třetí metodou bylo vymezení jader a zón suburbanizace. Použito bylo posouzení intenzity migračního přírůstku z jádrových center do suburbánních zón. (Ouředníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020)

Na základě těchto třech metod vznikl koeficient, podle kterého došlo k vymezení metropolitních oblastí či aglomerací. Jako metropolitní oblasti jsou určeny obce, jejichž výsledný koeficient dosáhl hodnoty 0,9 a výše. Obrázek 11 v podkapitole 3.3.2 zobrazuje určení výsledného koeficientu v obcích. (Ouředníček, Nemeškal, Pospíšilová, 2020)

Pro diplomovou práci je však sběr dat mobilního operátora příliš finančně náročný, zároveň indikátor vyjížděky a dojížděky za zaměstnáním se měří pouze v rámci sčítání lidu, domů a bytů, které se provádí jednou za deset let. Naposledy proběhlo v roce 2011 a další proběhne

na jaře tohoto roku (2021). Proto byly pro analytickou část diplomové práce zvoleny indikátory počet obyvatel a registrovaná ekonomická aktivita.

Při porovnání vymezené Hradecko-pardubické aglomerace a výsledného kartogramu s rozdělením obcí dle metropolizační tendencí vyplývá, že i v rámci indikátoru počtu obyvatel a registrované ekonomické aktivity se existence Hradecko-pardubické aglomerace potvrzuje. Proto lze dojít k závěru, že zvolená metoda je relevantní.

Výzkumné otázky pro analytickou část diplomové práce zněly: Projevují se ve zvoleném regionu metropolizační tendence? Vyskytují se ve zvoleném regionu výrazně periferní regiony? Lze ve sledovaném regionu identifikovat nová centra na mikroregionální úrovni?

V rámci obou zvolených krajů byly zaznamenány obce, ve kterých docházelo k metropolizačnímu růstu. Ve většině případů se dle stanovených kritérií jednalo spíše o slabší metropolizační růst. Mezi regiony (okresy) s nejčastějším růstem patří určitě okresy Pardubice, Hradec Králové. Další výrazné tendence probíhaly i v okrese Svitavy nebo Jičín. Za slabší regiony lze zhodnotit okresy Chrudim, Ústí nad Orlicí, Trutnov, Náchod nebo i Rychnov nad Kněžnou.

Výrazně periferní regiony, tedy upadající obce, se ve zvolených krajích dle předem nastavených kritérií vyskytovaly velmi zřídka. V rámci Královéhradeckého kraje se jedná hlavně o obce, které se nachází na hranicích s Polskem. Obzvláště u některých z těchto obcí je potřeba brát zřetel na to, že jsou stanoveny jako upadající pouze v rámci dvou zkoumaných indikátorů – počet obyvatel a registrovaná ekonomická aktivita. Například Špindlerův Mlýn či Janské Lázně, které jsou za běžné situace turisticky navštěvovanými místy, by v jiných indikátorech pravděpodobně měly rostoucí hodnoty. Příkladem by jistě byly indikátory vymezující cestovní ruch, například návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení – hosté a jejich přenocování. V rámci Pardubického kraje jsou periferní regiony v nejčastější míře zastoupeny na západní části okresu Chrudim. Dále jsou zastoupeny i na jihu okresu Svitavy. V okresech Pardubice a Hradec Králové jsou zastoupeny zcela výjimečně.

Poslední výzkumná otázka se zabývala, zda lze ve sledovaném regionu identifikovat nová centra na mikroregionální úrovni. Jednalo by se tak o obec či shluk obcí, které dosahují dle nastavených kritérií silného metropolizačního růstu a nejsou nijak navázány na větší města. Po zhodnocení jednotlivých krajů a jejich okresů lze několik těchto míst určit.

Nejdříve identifikace nových mikroregionálních center na území Pardubického kraje. V rámci okresu Pardubice by se mohlo jednat o obec Litošice, která je umístěna na západě okresu. Nebo také obec Pravy nacházející se na severu okresu. V okrese Chrudim by se mohlo

jednat o obec Holetín, která má okolo sebe obce s pouze slabými metropolizačními tendencemi. Okres Svitavy zaznamenal těchto obcí poměrně vysoké množství. Na východě okresu se jeví jako dominantní spojení obcí Borušov a Gruna – může být otázkou, zda je to kvůli blízkosti obce Moravská Třebová, nebo třeba v závislosti na sousední kraj. Dále vyčnívá obec Biskupice, která se nachází vedle Jaroměřic. Výrazná je také malá obec Janůvky a na severozápadě také malá obec Chotovice. V rámci okresu Ústí nad Orlicí zřejmě nedocházelo ke vzniku nových mikroregionálních center.

Nyní následuje popis v rámci Královéhradeckého kraje. V okrese Trutnov lze za nové mikroregionální centrum považovat obec Horní Olešnice, nacházející se na západě okresu. Nebo na jihu okresu obce Litíč či Velký Vřešťov. V okrese Jičín lze identifikovat obce Osek, Staré Hrady, Nevratice či Bříšťany. V rámci okresu Náchod by se mohlo jednat o obec Hoříčky, dále na jihu obce Vršovka nebo Vlkov. V okrese Hradec Králové se formuje celý pás obcí se silným metropolizačním růstem. Jedná se o obce Petrovice, Kobylce, Zdechovice, Barchov, Kosice a Písek. Posledním je okres Rychnov nad Kněžnou, kde se takto může jevit obec Nová Ves nacházející se na západě okresu.

Zajímavým výsledkem je také to, že žádné z bývalých okresních měst nezaznamenalo ani slabý metropolizační růst. Všechna tato města dosáhla ve stanovených indikátorech pouze slabých metropolizačních tendencí. Významnost těchto center tedy neklesá, města neupadají, ale nárůst je znatelný pouze v rámci jejich okolí. Na kartogramu to lze vnímat jako takové prstence okolo bývalých okresních měst.

V poslední řadě je nutné posouzení Hradecko-pardubické aglomerace z hlediska národních specifik. Pro porovnání byla využita akademická práce z Univerzity Karlovy, která srovnává metropolizační tendence ve vybraných regionech Polska (Mazovské vojvodství a Západopomořanské vojvodství) a České republiky (region Jihovýchod). Indikátory, které byly v práci využity jsou: míra nezaměstnanosti, podíl postproduktivní populace, migrační saldo a cestní vzdálenosti od vybraných služeb v km. I přesto je možné orientačně aplikovat výsledky výzkumu i na tuto práci. Lze identifikovat podobné znaky v rámci obou zemí a jejich sledovaných regionů. Nejzásadnějším shodným znakem je rostoucí podíl populace v zázemí vůči jádru. Dále je nutné zmínit narůstající objem dojížděky za prací, nebo také narůstající mobilitu obyvatelstva. Obě práce se také zabývají vymezením dominantních obcí, periferních oblastí a zaznamenáním nových mikroregionálních center. I v rámci této části cíle práce lze tedy podotknout, že zvolená metoda výzkumu byla relevantní. (Kebza, 2017)

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce je na příkladu vybraného regionu České republiky identifikovat znaky metropolizace a její národní specifika. Tato práce se zaměřila na území dvou krajů, Pardubického a Královéhradeckého. Na jejichž území se také rozprostírá Hradecko-pardubická aglomerace, která patří mezi největší a nejrozsáhlejší urbanizované oblasti na území České republiky.

Pro posouzení výsledků analytické části práce došlo k položení třech výzkumných otázek. Odpovědi na ně jsou viditelné v kartogramu, který zobrazuje rozdělení obcí a vymezení metropolizačních tendencí.

První otázka se zabývala výraznými metropolizačními tendencemi. Ty jsou znatelné především v okresech Pardubice a Hradec Králové. Zde lze názorně pozorovat i existenci Hradecko-pardubické aglomerace. Je zřejmé, že v rámci aglomerace narůstají vztahy i se sousedním centrem Chrudim. Metropolizační tendence je možné pozorovat v rámci obou krajů, i všech okresů. Celkově lze tyto dva regiony zhodnotit jako prosperující. V návaznosti na zvolené intervaly u indikátorů je zde pouze minimum obcí, které by upadaly či stagnovaly.

Na toto tvrzení navazuje odpověď na druhou výzkumnou otázku. Výrazně periferních, tedy upadajících obcí, je zde jen velmi malé zastoupení. V Královéhradeckém kraji se jedná převážně o příhraniční obce s Polskem, kde je však nutné podotknout, že zhodnocení probíhá jen v rámci dvou stanovených indikátorů. Na problematiku se tedy musí nahlížet pouze z hlediska počtu obyvatel a počtu registrovaných ekonomických subjektů. V rámci Pardubického kraje je nejvyšší zastoupení v okrese Chrudim. V dominantních okresech – Pardubice a Hradec Králové, je zastoupení těchto obcí minimální, nebo dokonce i nulové.

Poslední výzkumná otázka se zabývá možným vznikem nových center na mikroregionální úrovni. I zde se objevilo několik obcí, ve kterých je možné tyto tendence zaznamenat. Pokud by se měla zvýraznit místa s největším potenciálem na vznik nových mikroregionálních center, tak by došlo ke zmínění následujících shluků obcí. V okrese Svitavy takto dominují obce Borušov a Gruna, které se nacházejí na hranicích se sousedním krajem. Nejvýraznější spojení je však znatelné v okrese Hradec Králové, kde je viditelný pás obcí se silnými metropolizačními tendencemi. Lze tedy předpokládat, že obce Petrovice, Kobylice, Zdechovice, Barchov, Kosice a Písek již nějaké nové mikroregionální centrum tvoří.

Souhrnně lze odpovědět, že v obou zvolených regionech docházelo jak k metropolizačním tendencím či růstu, tak v menším zastoupení byly definovány i výrazně periferní oblasti. Obcí, které ve zvolených letech v obou indikátorech pouze stagnovaly, nebylo žádné výrazné množství. Stejně tak případ čisté suburbanizace se dle nastavených kritérií objevoval velmi zřídka. Vznik nových mikroregionálních center by se jistě musel potvrdit v rámci dalších let. Oba zvolené regiony však lze ve sledovaných letech a v rámci stanovených indikátorů zhodnotit jako prosperující.

Indikátory počet obyvatel a počet registrovaných ekonomických subjektů potvrdily existenci Hradecko-pardubické aglomerace. Dále také zobrazily znatelné metropolizační tendence okolo všech bývalých okresních měst. Stanovené indikátory lze tedy zhodnotit jako vhodné.

V rámci druhé části cíle této práce – posouzení národních specifik, byla použita akademická práce porovnávající metropolizační tendence ve vybraných regionech Polska a České republiky. Zásadní znaky byly shodné. Jedná se o růst počtu populace v zázemí vůči jádru, narůstající objem dojížděky za prací či celkový růst mobility obyvatel.

Samozřejmě je také důležité zmínit, že jsou rozebírána data za časové období 2001 až 2019. Není zde tedy brána v potaz současná pandemická situace, která jistě v obou zkoumaných indikátorech bude znatelná. Možným následkem je také teoretický vznik nových mikroregionálních center, který by souvisel s rozšířenější prací z domova. Veškeré domněnky o vlivu pandemické situace na metropolizační tendence by se však musely potvrdit či vyvrátit v řádu několika let.

POUŽITÁ LITERATURA

BRŮHOVÁ FOLTÝNOVÁ, H. (2009). *Doprava a společnost: ekonomické aspekty udržitelné dopravy*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1610-0.

CAMAGNI, R., CAPELLO, R. (2016). *Second-Rank Cities in Europe: Structural dynamics and growth potential*. New York. ISBN 978-1-138-95104-4.

CENTRUM INVESTIC, ROZVOJE A INOVACÍ. (2016). *Strategie integrované územní investice Hradecko-pardubické aglomerace: verze 4.0* [online]. 6. 9. 2016, s. 1-258 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: http://iti.hradec.pardubice.eu/upload/files/2016-09-06/strategie-iti-hradecko-pardubicke-aglomerace_final.pdf

ČESKÁ REPUBLIKA. (2000). *Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje*. [online]. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-248>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2011). *Regionalizace dojížděky do zaměstnání podle podle výsledků sčítání lidu, domů a bytů 2011* [online]. s. 1-11 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536290/17023014a.pdf/8680f973-1ac2-495e-a2a5-06dfd646324b?version=1.0>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2012). *Specifikace regionů*. [online]. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/specifikace_regionu

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2014). *6.3 Půda*. [online]. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/13-1131-05-casova_rada-6_3_puda

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2014). *Charakteristika Pardubického kraje (údaje za rok 2002)*. [online]. 8.9.2014 [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xs/charakteristika_pardubickeho_kraje_udaje_za_rok_2002-

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2016). *Okres dle statistické klasifikace NUTS, LAU*. [online]. 21.11.2016 [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/rso/okres-dle-statisticke-klasifikace-nuts-lau>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2020). *Charakteristika kraje*. [online]. 20. 1. 2020 [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xh/strucna_charakteristika_kraje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2020). *Počet obyvatel v obcích k 1.1.2020*. [online]. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112019>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021a). *Počty obyvatel v obcích Královéhradeckého kraje k 31. 12. daného roku*. [online]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z:

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021b). *Počty obyvatel v obcích Pardubického kraje k 31. 12. daného roku.* [online]. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021c). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2001 a 2002.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021d). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2003 a 2004.* [online]. Praha [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021e). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2005 a 2006.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021f). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2007 a 2008.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021g). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2009 a 2010.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021h). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2011 a 2012.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021ch). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2013 a 2014.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z:

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021i). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2015 a 2016.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021j). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2017 a 2018.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021k). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2019.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021l). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2001 a 2002.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021m). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2003 a 2004.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021n). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2005 a 2006.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021o). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2007 a 2008.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021p). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2009 a 2010.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné

z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021q). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2011 a 2012.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné

z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021r). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2013 a 2014.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné

z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021s). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2015 a 2016.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné

z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021t). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2017 a 2018.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné

z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021u). *Počty registrovaných ekonomických subjektů v obcích Královéhradeckého kraje k 31. 12. 2019.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z:

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021v). *Rabštejnská Lhota (okres Chrudim): Vybrané údaje za obec.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z:

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi&uzemiprofil=31588&u=VUZEMI_43_556882#profil31608%5Bfrm%5D=TABULKA&profil31608%5Btypzobr%5D=T&profil31608%5Bnazev%5D=P&profil31608%5Bident_pvo%5D=PU-MOSZV-ORGNACE&profil31608%5Bpvo_cnt%5D=1&profil31608%5Bkatalog_podr%5D=0&profil31608%5Bvsvo_id%5D=5977&profil31608%5BkatalogId%5D=31608&w=

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2021w). *Židovice (okres Jičín): Vybrané údaje za obec.* [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z:

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil->

uzemi&uzemiprofil=31588&u= VUZEMI 43 573841#profil31608%5Bfrm%5D=TABU LKA&profil31608%5Btypzobr%5D=T&profil31608%5Brnazev%5D=P&profil31608%5Bid ent_pvo%5D=PU-MOSZV- ORGNACE&profil31608%5Bpvo_cnt%5D=1&profil31608%5Bkatalog_podr%5D=0&profil 31608%5Bvsvo_id%5D=5977&profil31608%5BkatalogId%5D=31608

ČMEJREK, J. (2008). *Obce a regiony jako politický prostor*. Praha: Alfa Nakladatelství. ISBN 978-80-87197-00-4.

FIALOVÁ, L. (2014). *Vymezení periferních oblastí ČR*. [online]. Brno [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/qvtzd/FiLe_DP.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Mgr. Petr Tonev, Ph.D.

HAMPL, M. (1971). *Teorie komplexity a diferenciaci světa se zvláštním zřetelem na diferenciaci geografickou*. Praha: Univerzita Karlova.

HAMPL, M. (2005). *Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext*. Praha: DemoArt pro Univerzitu Karlovu, Přírodovědeckou fakultu. ISBN 80-867-4602-X.

HAMPL, M. (2017). Řádovostně měřítkové uspořádání distribucí geografických jevů: příklad obyvatelstva. *Informace ČGS*. Praha: Univerzita Karlova, (2017/36-1), 1-19. ISSN 1213-1075.

HAMPL, M., KÜHNEL K., GARDAVSKÝ V. (1989). *Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 60-047-87.

HEŘMANOVÁ, E. (2017). Aglomerace. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Agglomerace>

HEŘMANOVÁ, E. (2017). Konurbace. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Konurbace>

HOLUB, Z. (2007). *Region, regionalistika, regionalismus a regionalisté*. České Budějovice. ISBN 978-80-86708-39-3.

HORSKÁ, P., MAUR E., MUSIL J. (2002). *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Praha: Paseka. ISBN 80-718-5409-3.

CHIARELLA, D. J. G. (2005). *The History of Urban Planning and Cities*. ISBN 978-1-4116-3275-2.

INTEGROVANÉ ÚZEMNÍ INVESTICE. *Vymezení území*. [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <http://iti.hradec.pardubice.eu/?site=vymezeni-uzemi>

- IVANIČKA, K. (1983). *Základy teórie a metodológie socioekonomickej geografie*: vysokoškolská učebnica pre prírodovedecké a pedagogické fakulty vysokých škôl. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- JÁČ, I. (2010). *Jedinečnost obce v regionu*. Praha: Professional Publishing. ISBN 978-80-7431-038-6.
- KADEŘÁBKOVÁ, J., KHENDRICHE TRHLÍNOVÁ Z. (2008). *Region a regionální vědy: (vybrané sociální, kulturní a environmentální aspekty)*. Praha: Vysoká škola finanční a správní. Eupress. ISBN 978-80-7408-009-8.
- KEBZA, M. (2017). *Procesy metropolizace a periferizace ve vybraných regionech Polska a Česka: tendence a projevy regionálního vývoje* [online]. Praha [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/174623/>. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce RNDr. Jiří Tomeš, Ph.D.
- KLAPKA, P. (2019). *Prostorové interakce a jejich konceptualizace: problematika identifikace funkčních regionů* [online]. Praha [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/116905/klapka-habilita%C4%8Dn%C3%AD-pr%C3%A1ce-%C4%8D%C3%A1st-A.pdf?sequence=5&isAllowed=y>. Habilitační práce. Univerzita Karlova.
- Kolektiv autorů. (2008). *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-086-4.
- LAUBER, J. (2017). Taxonomie. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Taxonomie>
- LAUKO, V., KASALA K. (2009). *Teória a metodológia regionálnej geografie*. Bratislava: Kartprint. ISBN 978-80-88870-80-7.
- LINHART, J. (2018). Periferie. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Periferie>
- MATES, P., KADEŘÁBKOVÁ J., WOKOUN R. (2008). *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-086-4.
- MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČESKÉ REPUBLIKY. (2020). *Politika územního rozvoje České republiky: (ve znění závazném od 11. 9. 2020)* [online]. s. 1-92 [cit. 2021-03-28]. ISBN 978-80-7538-307-5. Dostupné z: [76](https://www.mmr.cz/getmedia/52e3ee53-3c85-</p></div><div data-bbox=)

[44ad-bcd5-d772f2acfaf0/PUR_CR_ve-zneni-zavaznem-od-11_9_2020_brozura_CZ_final.pdf.aspx](https://www.mmr.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/ud-typy/stara-ud/integrované-nastroje/iti/hradecko-pardubicka-aglomerace)

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČESKÉ REPUBLIKY. *Hradec Kr.-Pardubice*. [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://mmr.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/ud-typy/stara-ud/integrované-nastroje/iti/hradecko-pardubicka-aglomerace>

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČESKÉ REPUBLIKY. *ITI*. [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://mmr.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/ud-typy/stara-ud/integrované-nastroje/iti>

MUSIL, J. (1967). *Sociologie soudobého města*. Praha: Svoboda. Sociologická knižnice (Svoboda). ISBN 2513067

MUSIL, J. (2017). Metropolizace. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Metropolizace>

MUSIL, J. (2018). Urbanizace. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Urbanizace_\(MSgS\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Urbanizace_(MSgS))

OUŘEDNÍČEK, M. (2003). Suburbanizace Prahy. *Sociologický časopis* [online]. Praha, 2003, (39), 1-19 [cit. 2021-03-21]. ISSN 2336-128X. Dostupné z: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2003/02/06.pdf>

OUŘEDNÍČEK, M. (2008). *Suburbanizace.cz*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta. ISBN 978-80-86561-72-1.

OUŘEDNÍČEK, M., NEMEŠKAL J., POSPÍŠILOVÁ L. (2020). *Vymezení území pro Integrované teritoriální investice (ITI) v ČR: Závěrečný dokument* [online]. Praha, březen 2020, s. 1-70 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: http://www.iti-ucha.cz/files/ITI_vymezeni_uzemi.pdf

OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ J., POSPÍŠILOVÁ L. (2011). *Atlas sociálně prostorové diferenciacie České republiky*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1889-0.

PORTÁL ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ. (2020). *NUTS*. [online]. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://portal.uur.cz/spravni-usporadani-cr-organy-uzemniho-planovani/nuts.asp>

Slovníček pojmů. *Suburbanizace.cz* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: http://suburbanizace.cz/suburbanizace_brozura/8.pdf

ŠILHÁNKOVÁ, V. (2007). *Suburbanizace – hrozba fungování (malých) měst*. Hradec Králové. Civitas per populi. ISBN 978-80-903813-3-9.

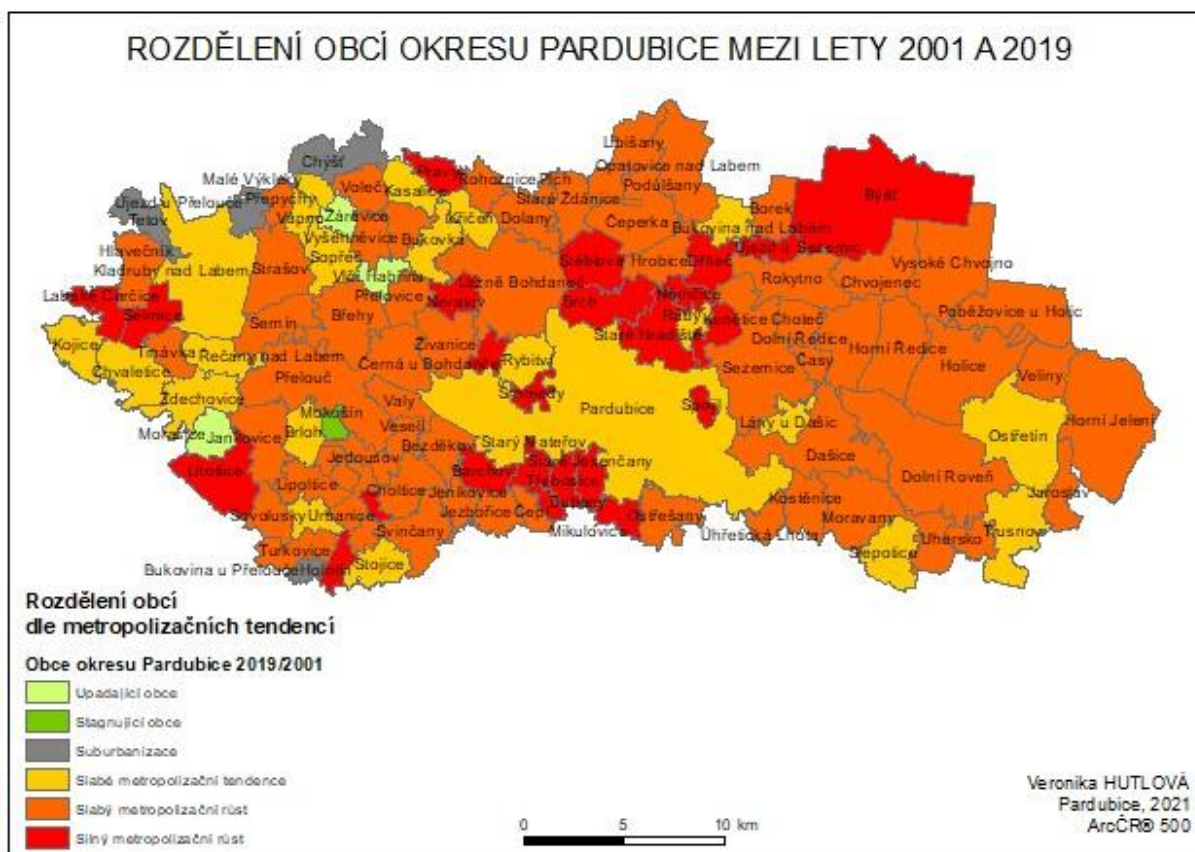
- ŠILHÁNKOVÁ, V. (2007). *Teoretické přístupy k regionálnímu rozvoji*. Pardubice: Univerzita Pardubice. ISBN 978-80-7395-019-4.
- ŠIMON, M. (2006). Co je to urbanizace? *Urbanizace* [online]. 7.6.2006 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <http://urbanizace.wz.cz/urbanizace/co-je-to-urbanizace>
- ŠIMON, M. (2006). *Teoretické přístupy ke studiu urbanizace* [online]. Praha [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: https://web.natur.cuni.cz/~simon1/Martin_Simon_-_Teoreticke_pristupy_ke_studiu_urbanizace.html Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce RNDr. Martin Ouředníček, Ph.D
- TOUŠEK, V., KUNC J., VYSTOUPIL J. (2008). *Ekonomická a sociální geografie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-114-4.
- VOTRUBEC, C. (1980). *Lidská sídla, jejich typy a rozmístění ve světě*. Praha: Academia. ISBN 21-016-80
- WOKOUN, R. (2007). *Regionální rozvoj a jeho management v České republice*. Praha: Oeconomica. ISBN 978-80-245-1301-0.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A Okresy Pardubického kraje s popisky názvů obcí

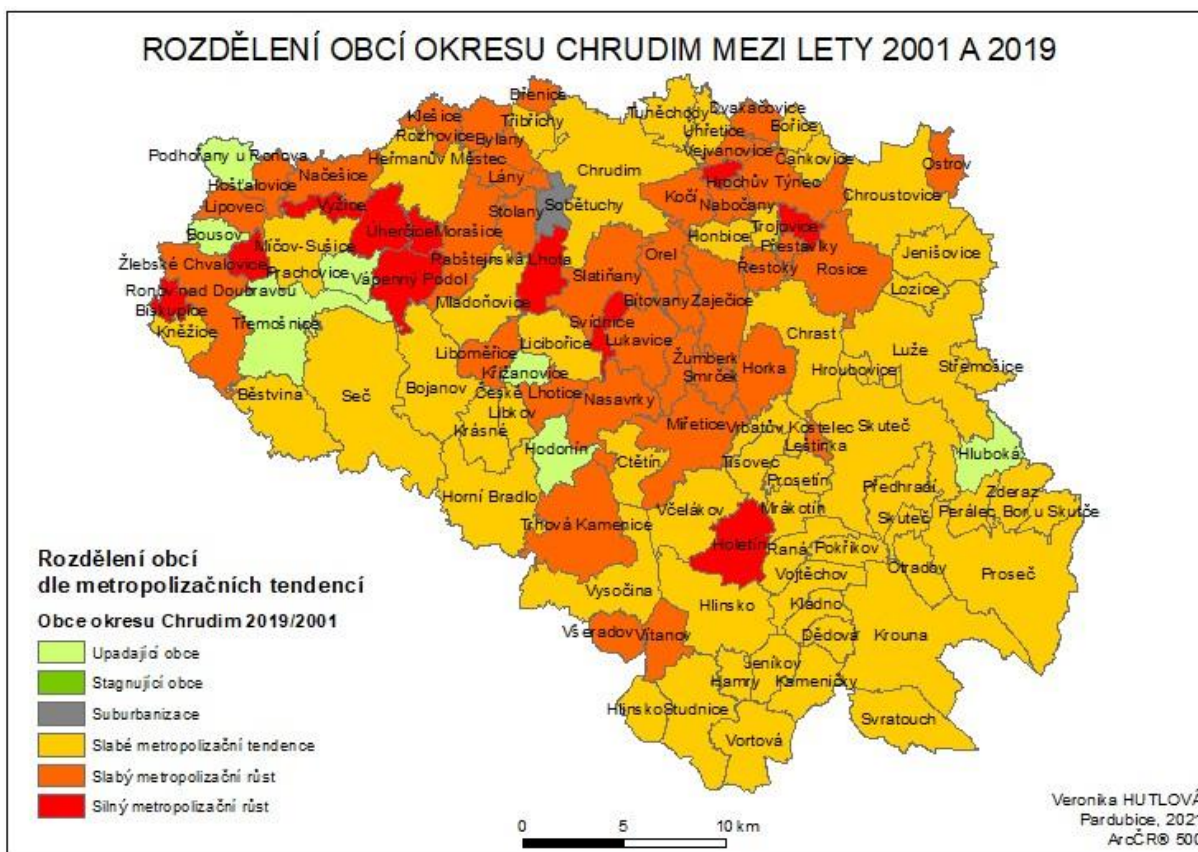
Příloha B Okresy Královéhradeckého kraje s popisky názvů obcí

Příloha A – Okresy Pardubického kraje s popisky názvů obcí

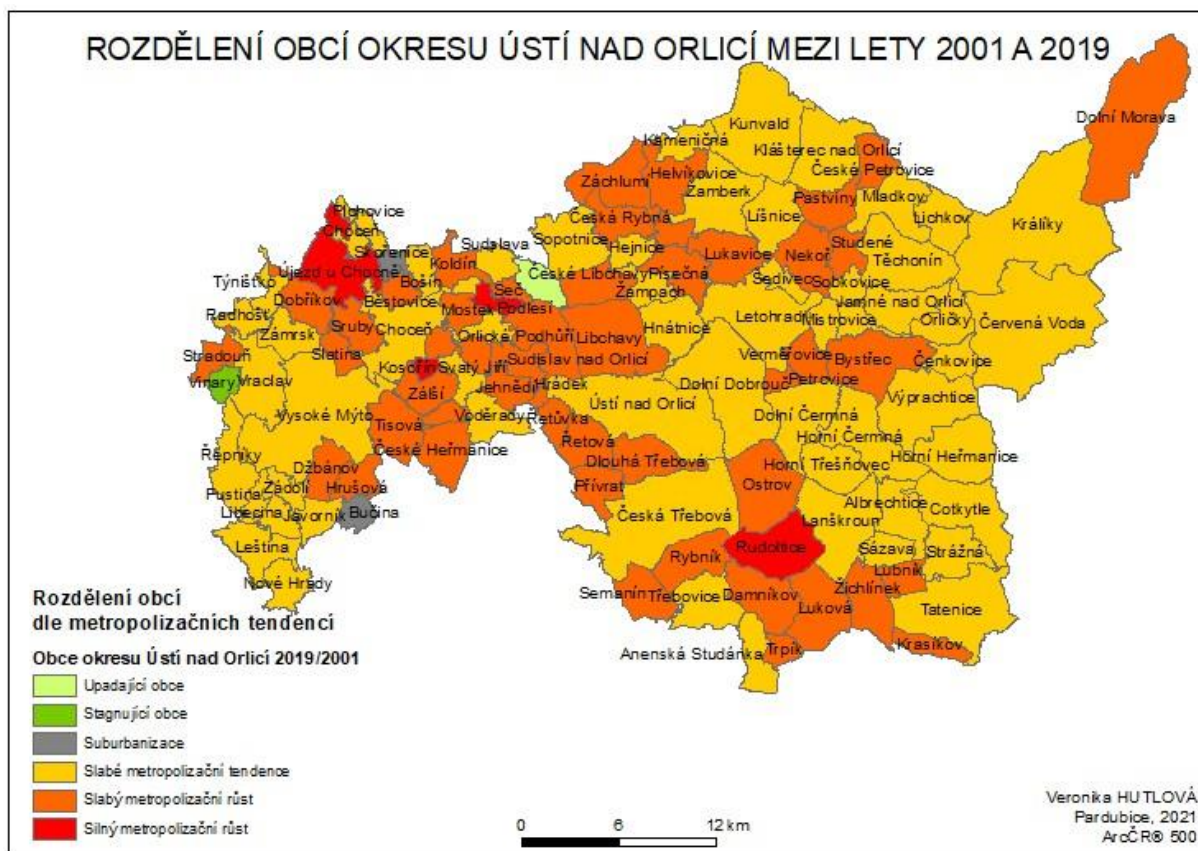
Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

ROZDĚLENÍ OBCÍ OKRESU CHRUDIM MEZI LETY 2001 A 2019

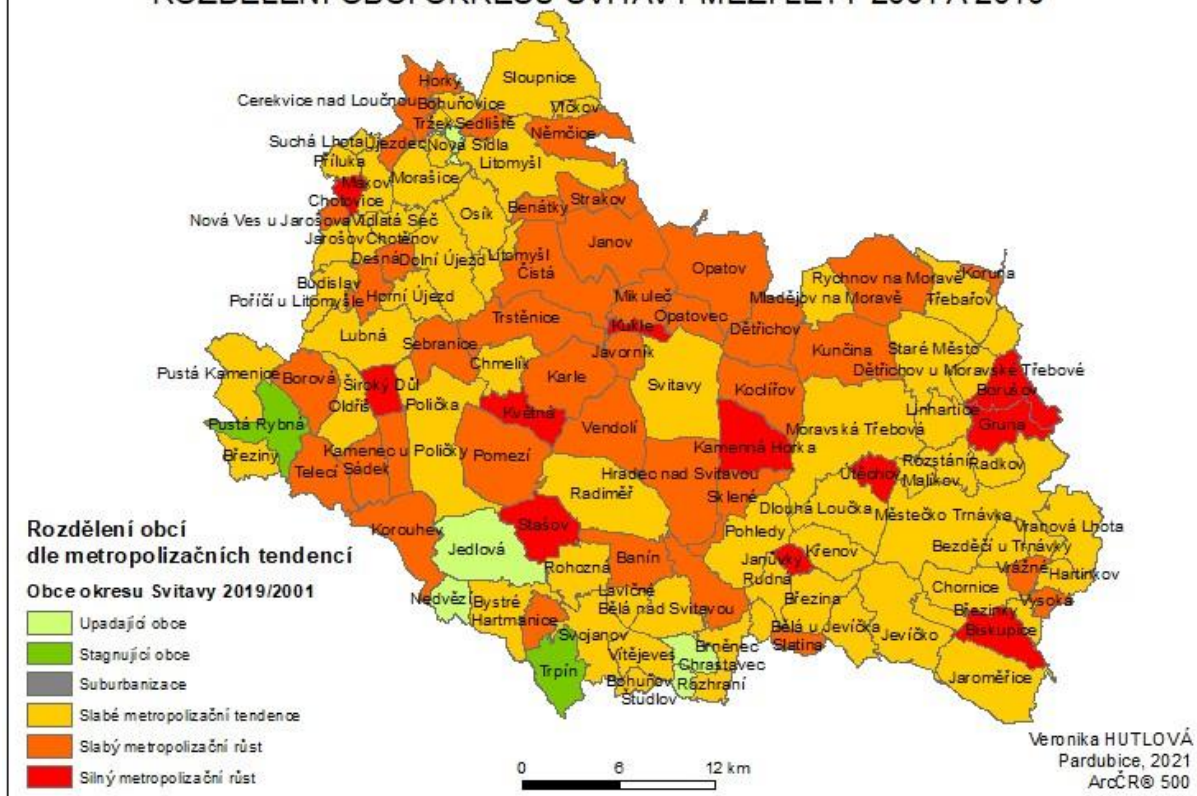
Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

ROZDĚLENÍ OBCÍ OKRESU ÚSTÍ NAD ORLICÍ MEZI LETY 2001 A 2019

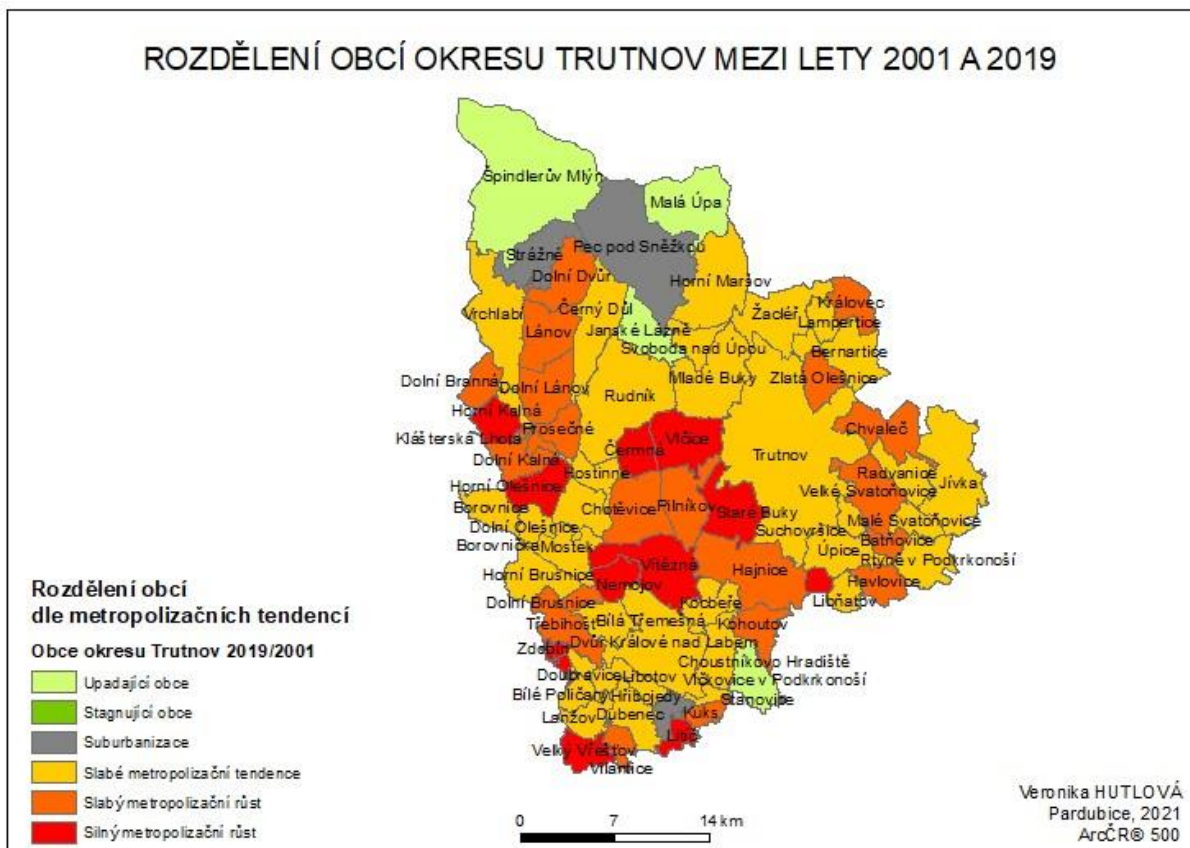
Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

ROZDĚLENÍ OBCÍ OKRESU SVITAVY MEZI LETY 2001 A 2019

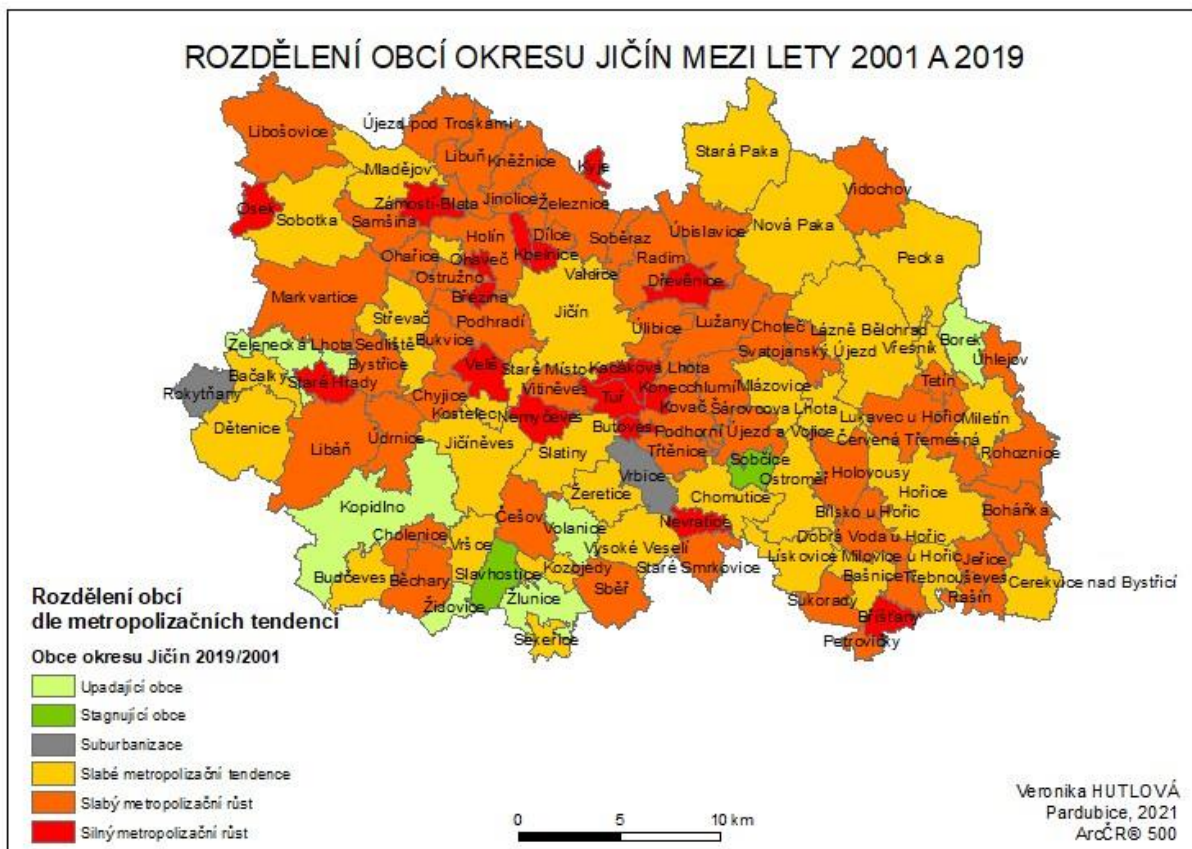
Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

Příloha B – Okresy Královéhradeckého kraje s popisky názvů obcí

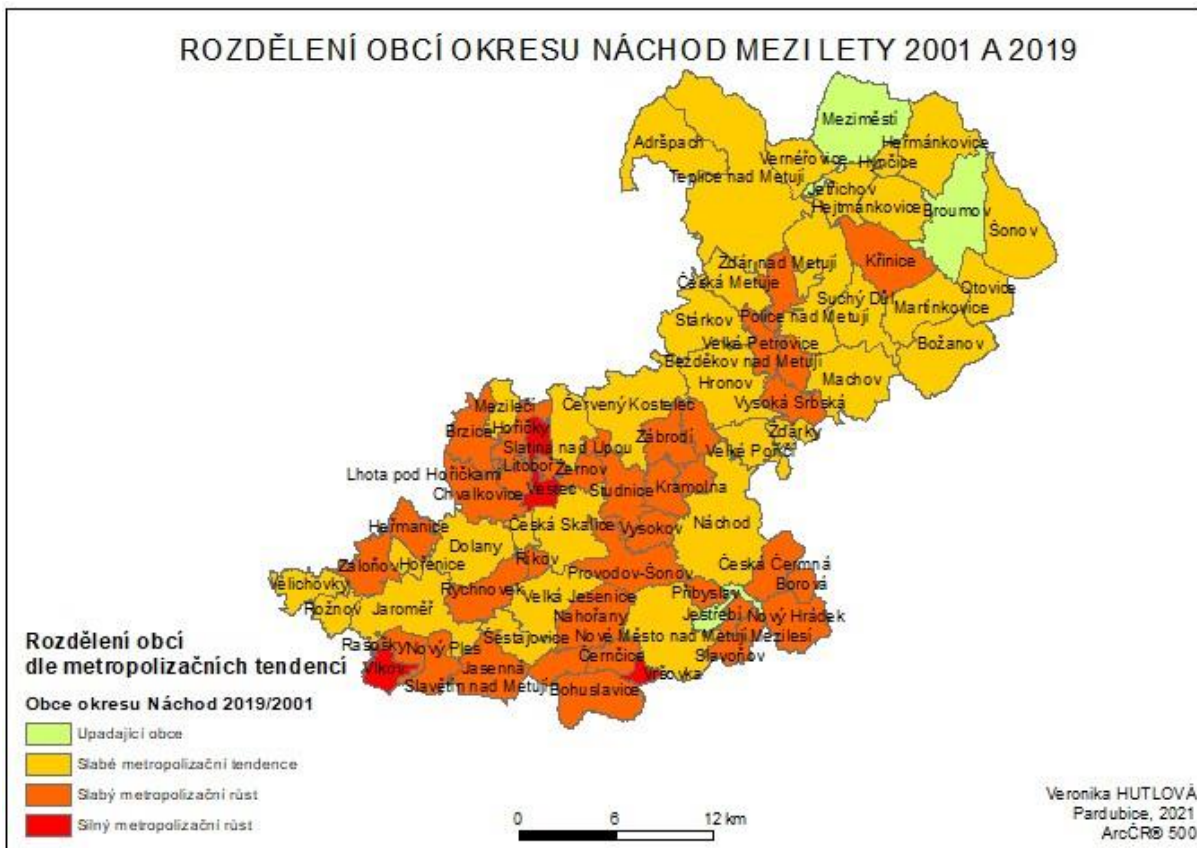
Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

ROZDĚLENÍ OBCÍ OKRESU JIČÍN MEZI LETY 2001 A 2019

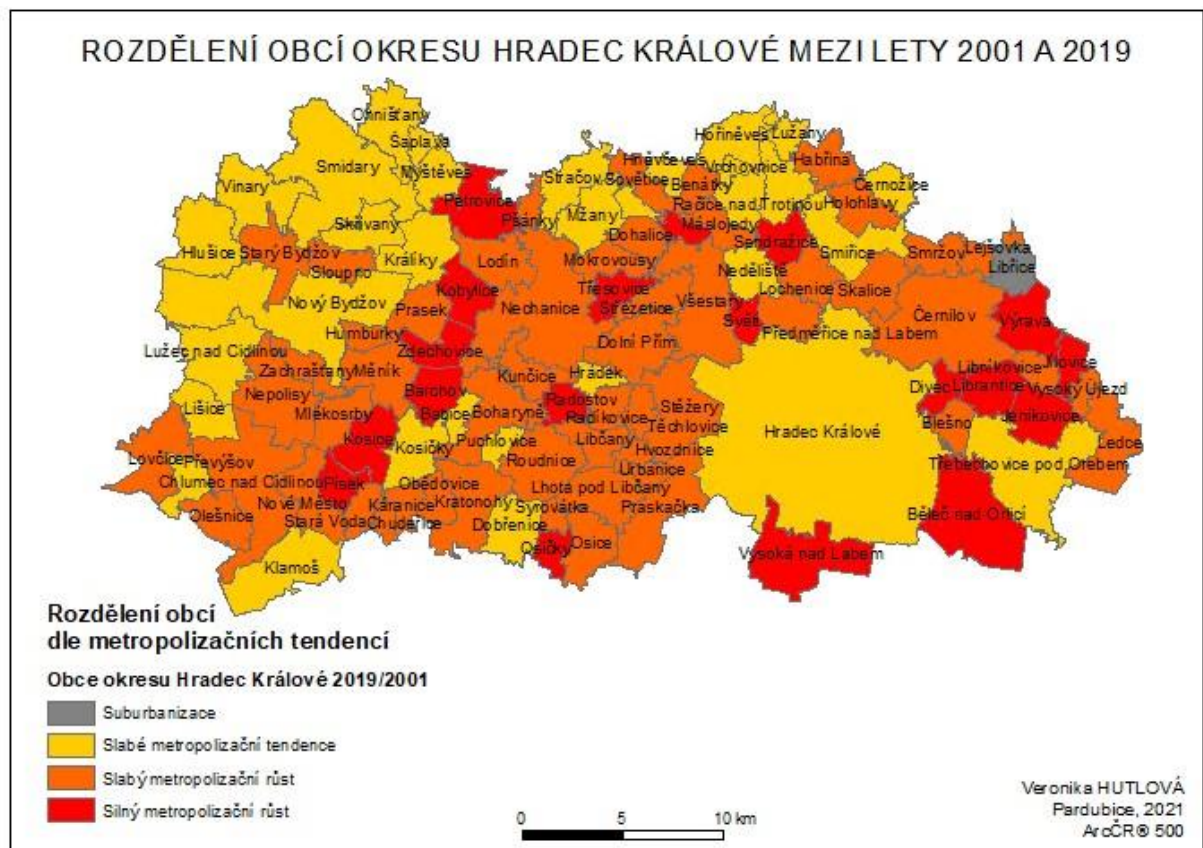
Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

ROZDĚLENÍ OBCÍ OKRESU NÁCHOD MEZI LETY 2001 A 2019

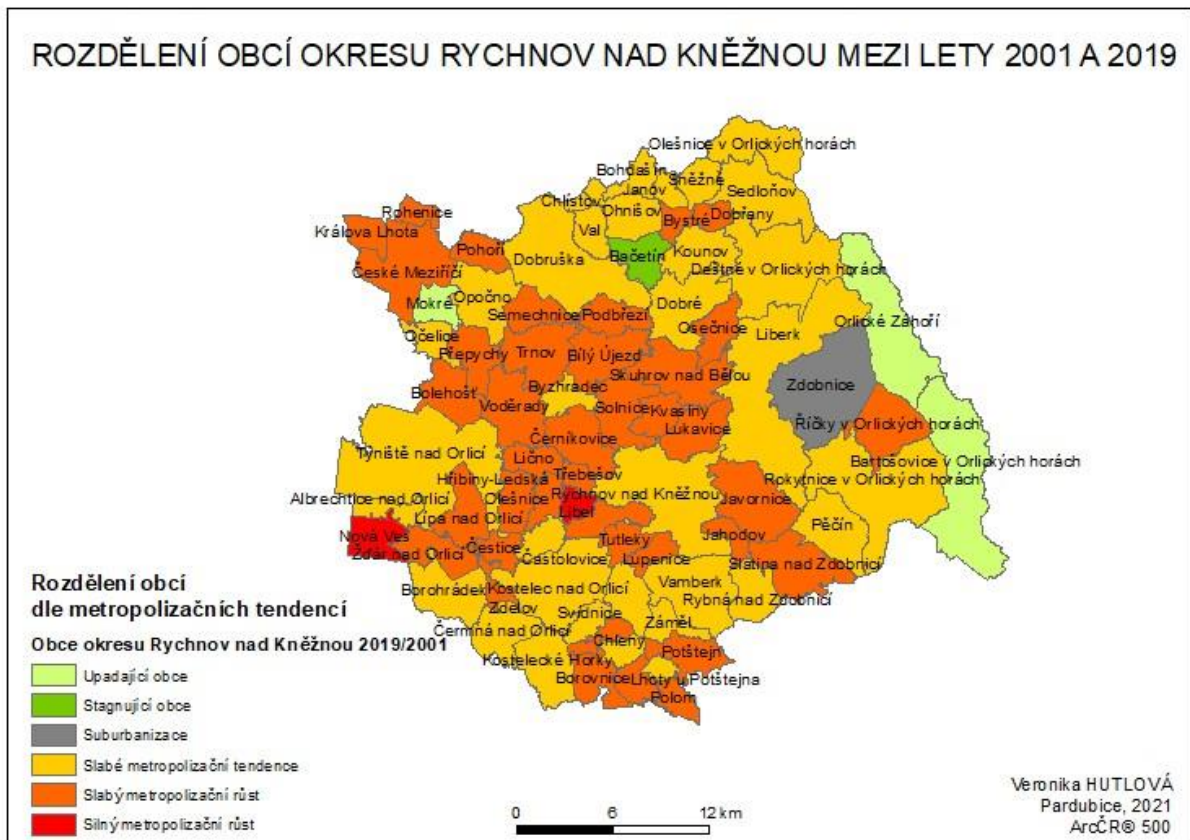
Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

ROZDĚLENÍ OBCÍ OKRESU HRADEC KRÁLOVÉ MEZI LETY 2001 A 2019

Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ

ROZDĚLENÍ OBCÍ OKRESU RYCHNOV NAD KNĚŽNOU MEZI LETY 2001 A 2019

Zdroj: Vlastní vypracování dle dat ČSÚ